

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

THE EN AΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Πανετιστημίῳ, τῇ 31^ῃ Ἰανουαρίου 1893, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10^ῃ πρὸ μεσημβρίας συνελθόντων ἐταίρων εἰκοσιτεσσάρων, κατέλαβε τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου ὁ ἀντιπρόεδρος Σπυρ. Φιντικλῆς, ἅτε μὴ δυναθέντος νὰ παρευρεθῇ τοῦ προέδρου Ἀλ. Κοντοσταύλου ἔνεκα ἀδιαθεσίας, καὶ ἀφοῦ εἶπεν ὅτι κατὰ τὸν ὀργανισμόν ἀντικείμενον τῆς συνελεύσεως εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος καὶ ἡ ἐκλογή τῆς ἐξελεγκτικῆς τῶν λογαριασμῶν ἐπιτροπῆς, προσεκάλεσε τὸν γραμματέα Στέφ. Α. Κουμανούδην ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν, ὅστις παρελθὼν ἀνέγνω αὐτὴν, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Κύριοι,

Καὶ σήμερον, ὅπως πρὸ δύο ἐτῶν, ἐρχόμενον τὸ Συμβούλιον νὰ λογοδοτήσῃ ἐνώπιόν σας, ἔρχεται δυστυχῶς ὄχι ἄρτιον, διὰ τὸν περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ λήξαντος ἔτους συμβάντα θάνατον ἑνὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ, τοῦ Ἀχιλλέως Ἀγαθονίκου, ἀνδρὸς διακριθέντος ἐν τῷ δικαστικῷ κλάδῳ, τελευτήσαντος δὲ ἐν τῇ θέσει εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου πάγου.

Δικαίως τότε πενήθησαντες ἐπ' αὐτῷ, ἀναπολοῦμεν καὶ σήμερον τὴν στέρησιν τῆς ἐξ αὐτοῦ συνεργίας ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς

Ἐταιρίας ταύτης, διότι ὁ μακαρίτης πρὸς τῇ ἄλλῃ αὐτοῦ νομικῇ παιδείᾳ ἦν εἶχεν, οὐ παρέργως ἠσχολεῖτο μέχρις ἐσχάτων καὶ περὶ τὴν ἔρευναν τῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος δικαστηριακῶν καὶ πολιτειακῶν κατασκευασμάτων, παρέχων οὕτω ἀξιόμητον εἰς τὴν ἡμετέραν νεολαίαν παράδειγμα ἔρωτος πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχαιολογίαν, ἣν πλείστοι ἀλλογενεῖς ἐφ' ἡμῶν καλλιεργοῦσιν, ὀρθῶς περὶ αὐτῆς φρονούντες, ὅτι εἰς τὸν ἐν γένει ἀνθρωπισμὸν τὰ μάλιστα συντελεῖ.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλου ἀνδρὸς ὁμογενοῦς, οὐ πρὸ πολλοῦ τελευτήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου χρέος ἔχομεν νὰ μνησθῶμεν μετ' εὐλογίας σήμερον, τοῦ γνωστοτάτου ὑμῖν Ἰωάννου Δημητρίου τοῦ ἐκ Λήμνου, ὡς καὶ αὐτοῦ πρὸς ταῖς τοῦ ἐμπορίου ἀσχολίας ἀγαπήσαντος διὰ βίου τὸ καλὸν καὶ τὸ διδακτικὸν τῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης ἔργων, συλλέξαντος δὲ ἀδραεῖς δαπάναις μεγάλην παντὸς εἶδους ἀρχαιοτήτων Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἑλληνορῶμαϊκῶν συλλογὴν καὶ δωρησαμένου αὐτὴν ὅλην εἰς τὸ ἔθνος. Ἀναμιμνήσκομεν δὲ τοὺς ἐταίρους, ὅτι τὸν ἐθνικὸν τοῦτον εὐεργέτην, ἀρξάμενον πρὸ δωδεκαετίας ν' ἀποστέλλῃ εἰς Ἀθήνας τὰς δωρεάς του, ἣ Ἐταιρία ἡμῶν ἐγκαίρως καὶ δεόντως ἐτίμησεν. ὀνομάσασα ἐπίτιμον πρόεδρον καὶ κατασκευάσασα διὰ τοῦ γλύπτου Λαζάρου Φυτάλη, ἀποσταλέντος ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὴν μαρμαρίνην αὐτοῦ προτομὴν, ἵνα ἰδρυμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ συλλογῆς του, διασώζῃ παντοτεινὴν τὴν μνήμην φιλογενοῦς ἐν τοῖς πρώτοις ἀνδρός.

Πρὸ ὀλίγων δὲ ἡμερῶν ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα καὶ ὁ ἐν τῇ στήλῃ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἐταιρίας ἤδη ἀπὸ ἐτῶν ἀναγεγραμμένος Μενέλαος Νεγρεπόντης, ἀνὴρ καὶ ἐν ἄλλοις φιλοκαλίαν μετὰ φιλογενείας ἀποδειξάμενος ἀρετὰς ταύτας, αἵτινες οὐ σπανίως παρ' ἡμῖν εὐγενῆ ἀμίλλαν διεγείρουσι· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ παρήγορον διὰ τοὺς ἐτι ἐν τῷ βίῳ ἀναστρεφομένους.

Καὶ ἄλλοι δὲ τρεῖς ἐκ τῶν πολυετῶς διατελεσάντων ἐν ἐνεργείᾳ ἐταίρων ἀπεβίωσαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ὁ Καῖσαρ Ῥώμας, ὁ Ἀλέξανδρος Κυριακὸς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Κατακουζηνός.

Μεταβαίνει νῦν ὁ λόγος εἰς τοὺς ζῶντας καὶ ἐνεργοῦντας ἐν τῇ Ἐταιρίᾳ ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἐθνωφελῶν ἐργασιῶν τῆς.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸ μητρώον τῆς Ἑταιρίας ἐταῖροι πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι παλαιοῖς ἐνεγράφησαν νέοι ἑνδεκα, ὧν τρεῖς οἰκοῦσιν ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ, οἱ λοιποὶ δὲ ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐν Ἀθήναις μόνον.

Ἐκ τοῦ μεγάλου δὲ ἀριθμοῦ τῶν ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὸ μητρώον ἐγγεγραμμένων καὶ διεσπαρμένων ὄντων πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, *συνδρομὴν* τακτικὴν ἐντὸς τοῦ ἔτους κατέβαλον ἐταῖροι ἐνενήκοντα τέσσαρες, καὶ δὴ 86 ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκούντων, 5 ἐκ Πειραιῶς, 3 ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐξ ὧν τριῶν ὁ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ Γ. Τσαγκαρόλας ἔπεμψε δρ. 125, ὁ δὲ ἐν Πετροπόλει Ν. Ι. Κοντογιαννάκης 100.

Ἐκ δὲ τῶν ἐν Ἑλλάδι σωματείων ἦτοι κοινῶν, ἐντὸς τοῦ ἔτους συνέδραμεν ἡ ἐν Βοιωτίᾳ μικρὰ ἱερὰ μονὴ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου ἢ Πελαγίας δραχ. 50 διὰ τὰ δύο ἔτη 1891-92. Εἰσεπράχθησαν δὲ καὶ παρὰ τοῦ δήμου Ἀθηναίων πεντακόσαι δραχμαὶ καθυστεροῦσαι ἀπὸ πολλοῦ, καὶ αὗται εἶναι αἱ ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν σας ἐντύπῳ ἰσολογισμῷ σημειωμένοι ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «ἐκτακτοὶ συνδρομαί».

Τὰ ὀνόματα πάντων τῶν συνδραμόντων καὶ τὰ ποσὰ τῶν ἐκάστου συνδρομῶν θέλουσιν ἀναγραφῆ ἐν τέλει ταύτης τῆς ἐκθέσεως καὶ μετ' αὐτῆς συνεκδοθῆ.

Ἀναφέρομεν ἔτι εὐχαριστοῦντες καὶ τόδε, ὅτι ἡ Ἑταιρία τῶν σιδηροδρόμων Ἀθηνῶν - Πειραιῶς - Πελοποννήσου παρακληθεῖσα παρέσχε διὰ τοὺς χάριν ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ταξιδεύοντας συμβούλους τῆς Ἑταιρίας ἔκπτωσιν ἀγωγίου κατὰ 50 τοῖς 100.

Ὅποια δὲ νῦν ἡ ἐν γένει χρηματικὴ τε καὶ κτηματικὴ τῆς Ἑταιρίας κατάστασις καὶ ἐπὶ πόσον ἀνέβη τὸ ὅλον τοῦ ἔτους εἰσόδημα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς Ἑταιρίας προσιόντων τόκων ἢ μερισμάτων καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου καὶ λοιπῶν εἰσπράξεων, βλέπετε μὲν καὶ ἐκ τοῦ διανενημημένου εἰς πάντας ὑμᾶς σήμερον ἐντύπου φύλλου τοῦ ἰσολογισμοῦ, θέλετε δὲ ἀκούσῃ μετ' ὀλίγον καὶ παρὰ τοῦ ταμίου.

Ἔργα ἀρχαιολογικὰ ἐν τῷ ἔτει διεξήχθησαν χρήμασι τῆς Ἑταιρίας ὄχι ὀλίγα, τὰ ἐξῆς·

Πρῶτον ἀρασκαφαί. Ἐγένοντο δὲ ἑνδεκα, αἱ πᾶσαι ἐξω τῶν

Ἀθηνῶν, ἑπτὰ μὲν ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι, τέσσαρες δὲ ἐν Πελοποννήσῳ.

Τοῦ ὅτι ἐν Ἀθήναις δὲν ἐκινήθη σκαπάνη παρὰ τῆς Ἐταιρίας, αἴτιον δὲν ἦτο ἔλλειψις τόπου ἀρχαιολογικῆς σημασίας προκαλοῦντος ἀνασκαφῆν, ὄντος δ' ἐν μέρει καὶ ἐν τῇ κυριότητι καὶ κατοχῇ τοῦ Δημοσίου ἢ τῆς Ἐταιρίας. Ὑπῆρχον μάλιστα καὶ ὑπάρχουσι τόποι δύο τοιοῦτοι εὐρείας ἐκτάσεως, ἐν οἷς σκάψασα πρὸ ἐτῶν ἡ Ἐταιρία ἀπεκάλυψεν οὐ μόνον σημαντικὰ διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως κτίσματα, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλο γλυπτῶν καὶ ἐνεπιγράφων μνημείων, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ καὶ ν' ἀποτελειώσῃ τὰ ἐν τοῖς τόποις τούτοις ἔργα, ἐννοῶ τὸν τόπον τῆς Ἀττάλου στοᾶς καὶ τὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς, ἵνα μὴ ἀναφέρω καὶ τρίτον ἄλλον τόπον τὸν τοῦ λεγομένου τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ, κατασκεπῆ ὄντα κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πολλῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο εἰρημένοι τόποι περιστοιχίζονται δυστυχῶς ὑπὸ μυριῶν δυσκολιῶν. Παρ' ἀμφοτέρους τούτους ὁδοὶ τινες καὶ πάροδοι, λοξαὶ ὡς τὰ πολλὰ, ἐν χρήσει οὔσαι τανῦν, καὶ οἰκίαι ἰδιωτικαί, ἰδίως δὲ παρὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀγορὰν καὶ σχολή τις Ἀμερικανικὴ καὶ ὁ τῶν Καθολικῶν ναῖσκος, μεγάλως θὰ ἐδυσκόλευον καὶ ἀδύνατον σχεδὸν θὰ καθίσταν τὴν διὰ κάρρων ἀποκόμισιν τῶν χωμάτων, θὰ διήγειρον δὲ ὄχι ἀδίκως καὶ τὰς κατακραυγὰς τῶν περιοίκων, ἕνεκα τῶν ἀνοιγομένων μεγάλων λάκκων, παρὰ τὰ χεῖλη τῶν ὁποίων θὰ ἔμενον μετέωροι αἱ οἰκίαι των. Παραδείγματος χάριν ἄς εἴπωμεν, ὅτι ἓνα λάκκον τοιοῦτον γηπέδου παρὰ τὴν Ἀμερικανικὴν σχολὴν, ἀνεσκαμμένου μὲν ὑπὸ ἰδιώτου πρὸς οἰκοδόμησιν οἰκίας, ἀγορασθέντος δὲ ὕστερον χρήμασι τῆς Ἐταιρίας χάριν ἐρεῦνης πλείονος ἐν τῷ βάθει, ἠναγκάσθημεν, ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἐσυγχωρήθη ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου νὰ προχωρήσωμεν ἀπὸ τῆς Πύλης τῆς ἀγορᾶς σκάπτοντες μέχρις αὐτοῦ, ἐπὶ λόγῳ, ὅτι δὲν εἶχεν ἔτι ἀποζήμιωθῇ ὑπὸ τῆς δημαρχίας ὁ ἰδιοκτῆτης ἐνὸς ἐν τῷ μεταξὺ γηπέδου, ἠναγκάσθημεν, λέγω, πρὸ μηνῶν τινῶν, κατὰ διαταγὴν τῆς ἀστυνομίας, πάλιν νὰ τὸν γεμίσωμεν, καὶ οὕτως ἀνεβλήθη, τίς οἶδεν ἐπὶ πόσον χρόνον ἢ ἐν αὐτῷ ἀρχαιολογικὴ ἐρευνα, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο παρὰ τῆς Ἐταιρίας ἡ ἀγορά.

Ταῦτα ἐνταῦθα λέγονται, ἵνα, τῆς γνώσεως τῶν ὑφισταμένων δυσχερειῶν κοινοτέρας γενομένης, ἀναζητηθῆ τέλος πάντων καὶ ἐξευρεθῆ ἀρμόδιός τις τρόπος πρὸς τὴν αὐτῶν ἄρσιν διὰ προνοίας κυβερνητικῆς, καὶ ἂν ὄχι διὰ μιᾶς εἰς πάντας τοὺς τρεῖς εἰρημένους τόπους, τοῦλάχιστον εἰς ἓνα τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἢ τὸν τῆς γραμμῆς τῆς Ἀττάλου στοᾶς, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ νότιον καὶ δυσμικόν μέρος τῆς ὑπὸ γῆν ἔτι κατὰ πλείστον κεκρυμμένης Ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς, περὶ οὗ μέρους καὶ εἶχε δοθῆ εἰς τὴν Ἑταιρίαν πρὸ τριῶν ἐτῶν προφορικῆ ὑπόσχεσις, ὅτι θέλει ἐλευθερωθῆ, αἰρομένου ἐκεῖθεν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρτοποιείου, τοῦ ὄχι καταλλήλως αὐτόθι ἐνιδρυμένου· ἐγένετο δ' ὕστερον καὶ τις ἐν τοῖς γραφεῖσι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν προκαταρκτικὴ ἐνέργεια περὶ τούτου, ἀνακοινωθείσα καὶ ἐγγράφως εἰς τὴν Ἑταιρίαν τῷ 1891, ἀλλ' ὕστερον τὰ πάντα ἐκοιμήθησαν, διὰ τὰς καιρικὰς, ὡς φαίνεται, περιστάσεις. Ἄς ἐλπίζωμεν ὁμως καὶ ἐξύπνισιν εἰς τὸ μέλλον, ὅπερ εἶθε νὰ εἶναι προσεχές.

Οὕτω τὸν μακρότερον ἴσως τοῦ δέοντος λόγον τοῦτον διαπεράναντες ἐρχόμεθα εἰς τὰς ἔξω τῶν Ἀθηνῶν ἀνασκαφὰς, ἵνα πληροφορηθῶσιν οἱ ἑταῖροι, τί ἐξ αὐτῶν προέκυψεν εἰς φῶς καὶ ὀπόσον τὸ κέρδος τῆς ἀρχαιολογίας.

Πρώτη κατ' ἐξακολουθήσιν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἔτους γενομένη εἶναι ἡ ἐν *Δαφνίῳ* καὶ κατὰ τὴν *Ἱερὰν ὁδόν*, ἐπιστατοῦντος τοῦ διδάκτορος Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, οὗ ἡ γενικὴ ἔκθεσις ἔχει ὧδε:

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὰς ἐπαναληφθείσας ἐφέτος ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου ἐν *Δαφνίῳ* καὶ κατὰ τὴν Ἱερὰν ὁδὸν ἀνασκαφὰς, ληξάσας διαταγῇ τοῦ Συμβουλίου τὴν 30ῆν Σεπτεμβρίου, ἐγένοντο τὰ ἐξῆς ἔργα.

α) Ἀνεσκάφη κατὰ διαστήματα καὶ ἀνευρέθη ἀσφαλῶς ἡ ἀρχαία ἱερὰ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ 8^{ου} μέχρι τοῦ 12^{ου} σημερινοῦ σταδίου.

Ἡ λιθοστρωσία τῆς ὁδοῦ, τὸ λιθοψηφίδωμα, τὸ πρὸς ἐπίστρωσιν τοῦ ἐδάφους ὑλικόν, τὸ πλάτος, τὰ ἐκατέρωθεν κρηπιδώματα, οἱ διάφοροι ἐλιγμοὶ καὶ αἱ καμπυλότητες καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ βράχου

τροχιαί πρόκεινται ἀξιόλογα ὑποδείγματα πρὸς σχετικὰς μελέτας.

β) Ἀπεκαλύφθησαν τὰ σπουδαιότερα τῶν κατὰ τὸ τμήμα τοῦτο τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ κρηπιδωμάτων διαφόρων μνημείων καὶ ἀνεσκάφησαν ἱκανοὶ τάφοι.

γ) Ἀνεσκάφη ὁ ἀπέναντι τοῦ λόφου τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ καὶ παρὰ τὴν παλαιὰν ἀσβεστοκάμινον χῶρος, ἐν θέσει ὑψηλῇ καὶ περιόπτῳ, λίαν δὲ καταλλήλῳ δι' ἐπίσημον μνημεῖον· ἀνευρέθησαν δὲ εἰς ἱκανὸν βάθος λελαξευμένα ἐπὶ τοῦ πωρώδους ἐδάφους θεμέλια μεγάλου καὶ ἀγνώστου οἰκοδομήματος καὶ πολλὰ συντρίμματα μαρμάρων ἐκ ναοῦ καὶ μνημείου, ὧν τινὰ μὲν ἴσως ἀνῆκον εἰς τὸ κατὰ χῶραν οἰκοδόμημα, τινὰ δὲ μετηνέχθησαν ἄλλοθεν πρὸς κατασκευὴν ἀσθέστου.

δ) Ἀνεσκάφη καὶ ἀπεκαλύφθη ἅπας ὁ χῶρος τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῶν παρακειμένων οἰκοδομημάτων. Ἐπίσης ἀπεκαλύφθησαν τὰ κατὰ τὸ Ἱερόν διάφορα βάρθρα ἀγαλμάτων καὶ στύλων, αἱ εἴσοδοι τοῦ τεμένου κτλ.

ε) Ἀνεσκάφη καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ ἀπέναντι τοῦ Ἱεροῦ τετραπλευρον πολυγωνικῆς τέχνης τείχος (μήκους 25 μ. πλ. 15.50) ἔχον εἴσοδον πρὸς Β. ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς ὁδοῦ. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, μνημονεύεται ὡς *θέας ἄξιον* ὑπὸ τοῦ Πausανίου.

ς) Ἀπεκαλύφθη τὸ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης τμήμα τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ὠραῖον ἀληθῶς καὶ εἰς καλὴν διατηρούμενον κατάστασιν.

ζ) Ἀνεσκάφη ἅπας ὁ χῶρος τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς περιοχῆς τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἐνθα ἀνευρέθη ἐπίμηκες κρηπιδωμα καὶ ἀπεκαλύφθησαν πολλὰ βάρθρα στύλων ἢ παραστάδων, κατὰ σειρὰν καὶ εἰς ἴσα ἀπ' ἀλλήλων διαστήματα κατὰ χῶραν κείμενα. Ὡς ἐκ τῆς διαταχθείσης ἀποπερατώσεως τῶν ἐργασιῶν δὲν ἐξηκριβώθη ἂν ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς ἢ εἰς τοὺς πρώτους βυζαντιακοὺς χρόνους, καὶ δὴ ἂν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ εἰς τὴν πρώτην καὶ ἀρχαιοτέραν τῆς σφισμένης σήμερον Μονήν, τοῦ δρομικοῦ ναοῦ (basilica) τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια ἀπεκαλύφθησαν.

η) Ἀνεσκάφη ὁ ἐξωθεν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς Δαφνίου χῶρος πρὸς εὔρεσιν τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας

ὁδοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Μοῆν καὶ τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀληθῶς δὲ ἀνευρέθη αὕτη ἐπιμελετημένη καὶ ἐπεστρωμένη ὅπως καὶ ἡ πρὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης. Παρ' αὐτὴν εὐρέθησαν πολλοὶ τάφοι, ἐπ' αὐτῆς δὲ δύο ἀντιμέτωπα βάρθρα, ἴσως Ἑρμῶν.

θ) Ἀνεσκάφη ἡ μεσαιωνικὴ πρὸς δυσμὰς εἰσοδος τῆς Μοῆς, εὐρέθησαν δὲ πολλὰ μάρμαρα, ἐν οἷς καὶ ἐνεπίγραφα.

Ἐυρήματα

Κατὰ τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης.

1. Ἀγαλμάτιον Ἀφροδίτης (;) ἀκέφαλον· τέχνης ῥωμαϊκῶν χρόνων.

2. Σύμπλεγμα Ἀφροδίτης (;) καὶ Ἔρωτος (;) ἀκέφαλον· ἔργον ἑλληνικῶν χρόνων.

3. Ἀνάγλυφον σύμπλεγμα, παριστῶν δύο θεὰς φερούσας ποδῆρη χιτῶνα· ἡ μὲν δεξιὰ στηρίζεται ἐπὶ σκῆπτρου· ἡ δὲ ἀριστερὰ ἔχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ μικρὸν Ἔρωτα ἔτοιμον πρὸς πτῆσιν. Πιθανώτατα πρόκειται περὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Πειθοῦς· τὸ ἔργον καλῆς τέχνης· ἀτυχῶς ἐλλείπουσιν αἱ κεφαλαί.

4. Ἀνάγλυφον ἀκέφαλον νεανίου κρατοῦντος θυμιατήριον· ἔργον καλῆς τέχνης.

5. Ἀνάγλυφον σύμπλεγμα ἐφθαρμένον, παριστῶν γυναῖκα ὀδηγοῦσαν νεανίαν προσφέροντα ἀνάθημα εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ὑπ' αὐτὸ διακρίνονται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τὰ ἐξῆς·

. . . . Θεογένους Ἀγγεληθεν

. . . . .

Ἀφροδίτη.

6. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (;)

7. Δώδεκα μαρμάρινα περιστεραι (αἱ δύο ἐν καλῇ καταστάσει), ὧν μία φέρει τὴν ἐπιγραφὴν :

Φαλακρίων Ἀφροδίτη
ἀνέθηκεν.

8. Ἑπτὰ γυναικεῖα γεννητικὰ μόρια (τρία ἐν καλῇ καταστάσει), ὧν δύο φέρουσι τὰς ἐπιγραφάς :

α) Παμφίλη Ἀφροδίτη.

β) Φιλουμένη Ἀφροδίτη
χαριζομένη. Ἐπαινείτε
οἱ παριόντες.

9. Μαρμαρίνη ρόα.

10. Διάφορα βάρη, ὧν τινὰ φέρουσι τὰς ἐπιγραφάς :

α) Καλλίας Χαρίο Περιθοίδης Ἀφροδίτη.

β) Γαλήνη ἀνέθηκε.

γ) . . . . . εὐξαμένη.
Ἀφροδίτη ἀνέθηκε.

δ) Ἀγασίων Ἀφροδίτη
ἀνέθηκε.

ε) Αἰγυπτία ἀν[έθηκε].

ς) Πειθοῖ Καλλίμαχος
τὴν δ' ἀνέθηκε Σολεύς.

11. Εἰδώλια τινὰ πῆλινα τεθραυσμένα.

12. Πλάξ ἐγχωρίου λίθου, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν :

Ἵπὲρ τοῦ . . . . .
καὶ τῶν συνιερέων
Φάβιος.

Ἐντὸς τοῦ τετραπλεύρου τοῦ τείχους.

13. Ἀσήμαντά τινα ἀγγεῖα ἐντὸς καὶ πλησίον δύο λαρνάκων.
14. Λύχνος φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: Εὐκάρπου.
15. Ἰκανὸς ἀριθμὸς χαλκῶν νομισμάτων καὶ ἐν ἀργυροῦν Ἀθηναϊκόν.

*Ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, μεταξὺ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης
καὶ τοῦ τείχους.*

16. Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου τέχνης μετ' ἐπιγραφῆς γράμμασι τῶν ῥωμ. χρόνων:

ζ
ἐξ Ἄστε-
ως.

Ὁ Ἑρμῆς οὗτος, ὡς ἐσημείωσα καὶ ἅμα τῇ κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τείχους εὗρέσει αὐτοῦ, ἦτο κατὰ χώραν· διότι τὸ δωδέκατον στάδιον τῆς σήμερον, καθ' ὃ εὗρέθη, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἕβδομον ῥωμαϊκόν μίλιον ἀπὸ τοῦ Διπύλου.

Ἐνταῦθα δὲν θεωρῶ ἄσκοπον νὰ σημειώσω ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἔκτου μιλίου τετραγωνικὴ στήλη κεῖται ἐν Δαφνίῳ, ἐκεῖ που βεβαίως εὗρεθεῖσα ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἐξάγεται, φέρουσα τὰς γνωστὰς δύο ἑλληνικὰς καὶ μίαν λατινικὴν ἐπιγραφάς (C. I. A. III, 1. 405 - 407).

Ἐπίσης ἐκ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ προέρχεται Ἑρμῆς τις τοῦ τετάρτου μιλίου φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: Δ | ἐξ Ἄστε | ως γράμμασιν ὁμοίοις τοῖς τοῦ προμνημονευθέντος ἐβδόμου μιλίου, ἐρμηνευθεῖσαν δὲ ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι τοῦ 1853 (σελ. 1007) Δ.τ̄ ἐξ Ἄστεως.

Κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδόν.

17. Χαλκῆ νεκρικὴ κάλλιπ (κατὰ τὸ δέκατον σημερινόν στάδιον).

18. Πλάξ λίθου ἔγχωρίου φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν :

Ὅ]ρος
μ]νημάτ-
ων.

(κατὰ τὸ δέκατον στάδιον).

19. Ἐπιτύμβιος πλάξ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν :

Ἄρχέφρων.

(κατὰ τὸ δέκατον στάδιον).

20. Ἐπιτύμβιοι στήλαι, φέρουσαι τὰς ἐπιγραφάς :

α) Σώπατρος Σωπάτρου

β) Ἀσκληπιάς Ἀπολλωνίου
. . . . . αίας.

21. Πλάξ ἔγχωρίου λίθου φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν :

Ὅρος χω]ρίο[υ
κα]ὶ οἰκίας πε-
π]ραμένων ἐπ-
ι λύσει ἐρανισ-
ταῖς τοῖς με-
τὰ Φίλωνος
XX

(Ἐντὸς θεμελίων ἀρχαίας οἰκίας κατὰ τὸ δέκατον σημερινὸν
στάδιον).

22. Διάφορα ἀγγεῖα ἀσήμαντα, ἐν οἷς καὶ κάλπη φέρουσα
ἀμαζονομαχίαν (κατὰ τὸ ὄγδοον στάδιον).

23. Κορμὸς νεανίου ἀκέφαλος ἀρχαϊκῆς τέχνης, ἴσως παλαι-

στοῦ (κατὰ τὸ ἕννατον στάδιον πρὸς δυσμὰς τοῦ λόφου τοῦ προ-
φήτου Ἡλιοῦ).

24. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ (;) (κατὰ τὴν Μοῆν Δαφνίου).

Εἰς τὴν μεσαιωνικὴν εἴσοδον τῆς Μοῆς.

25. Ἐπὶ ὕμηττιοῦ μαρμάρου τετραγώνου σχήματος εἰς τεμά-
χια μὲν εὐρέθεντος, ἀλλὰ συναρμολογηθέντος κατόπιν (μήκους
1 μ. πλ. 0.47, πᾶχ. 0.34), κατὰ πρόσωπον ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή,
συμπληρωθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν C.I.A. III, 1. 1023 ἐπι-
γραφῆς :

Ἄγαθῇ [τύχῃ.

Ἐπὶ ἄρχοντος [Πραξαγόρου
τοῦ καὶ Τιμοθέ[ου θορικίου
ιε' ἀπὸ τῆς α' τοῦ [θεοῦ Ἀδριανοῦ
εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπ[ιδημίας μηνὸς
Μαιμακτηριῶνο[ς ἐπὶ τῆς] Αν-
τιοχίδος ε' πρυτα[νείας γραμ-
ματεὺς τό θ Νικῆτης — — ἀνδρου
Παλληνεὺς ἀν[έγραψεν
τοὺς ἰδίους συνάρχον[τας καὶ
τοὺς ἀΐσιτους.

Ἄναφλύστιοι

Ἐπώνυμος

Ἀσκλη[πι]άδης Ὑγίνου

Π . . . ορος Μέμνονος

Ἀγάθων Ἀσκληπιάδου

Διοκλῆς Ὑλλου

Ἀθήναιος Διοδότου

Ἀσκληπιάδης Δημοχάρου

Κόρινθος Φυρνήσιοι

Εὐκράτης Φλ. Διονύσιος

Παλληνεῖς

Ἀἴλ. Ἀπολλωνί[δης

Ἀἴλ. Διονύσιος

Ἀἴλ. Θεαγένης

Ἀἴλ. Ἄτταλος

Μοσχίων Νικίτου

Φλ. Γαϊανὸς

Γλαῦκος Ἀλε-
ξάνδρου πρ[εσβύτερος

Ἀλέξανδρος

Γλαῦκος Ἀλεξάνδρου

Ευέλπιστος Λε- ωνίδου	Ἀσκληπιάδης Ζωσίμου Γοργίας Μοσχίωνος
Σημαχίδαι	
Ἀρτέμων πρεσβύτερος	Μηνόφιλος Σωσιγέου
Ἰσίδωρος Ἀρτέμωνος	Ἐπιτυγχάνων Ἀριστοβούλου
Ἀρτέμων	Προσδόκιμος Ἀριστοβούλου
Ὀνήσιμος Ἀρ- τέμωνος	Ἐπίγονος Κτήσων
Ἀπολλώνιος	Ἰανουάρις Ἐράτ[ωνος]
Στεφάνου	Ἰουν. Μερκάτω[ρ Α . . . . . Ν . . . . .

Ἐπὶ τῆς πλαγίας πλευρᾶς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, συμπληρωθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν C. I. A. III, 1. 625 καὶ 745 ἐπιγραφῶν.

..... ς Παλλ[ηνεὺς
ἐπὶ ἄρχον[τος
μ]ελιτει

ἀγαθη τύχη - - - - - ἱε-
ρεὺς Ὀρδεώνιος Λ[ολλιανός - - ἐπὶ ἄρχον-
τος Πο. Αἰλίου Φιλέα [Μελιτέως - - ἀπὸ τῆς
πρώτης ἐπιδημίας θε[οῦ Ἀδριανοῦ - - - - τῆς
Ἀδριανίδος ἐγράμμ[άτευεν - - - - Φι-
λολόγου Θριάσιος. Βησαιε[ῖς
Θεὸς Ἀδριανός
Κλ. Δομετιανός
Αἴλιος Ἡράκων [πρεσ]βύτε[ρος
Κλ. Καστάλιος
Γ. Μᾶρκος - -
Ἰούλιος - - -

Ταῦτα πάντα μετὰ τῶν πέρυσιν εὐρεθέντων ἱεποθετήθησαν ἐντὸς κελλίου τῆς Μονῆς Δαφνίου καὶ παρεδόθησαν πρὸς φύλαξιν εἰς τὸν ἐκεῖ φύλακα τῶν ἀρχαιοτήτων, πλὴν τῶν νομισμά-

των, ἀποσταλέντων μετὰ τῆς πέρυσιν εὐρεθείσης ἐνεπιγράφου
μολυβδίνης σφιδόνης εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἑταιρίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Νοεμβρίου 1892.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἐν τῷ ἔτει Δραχ.
14,418.70, προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν τοῦ προηγουμένου ἔτους
δαπανῶν ἐκ Δρ 796 ἀναβαίνει τὸ ὅλον εἰς Δρ. 15,214.70.

Ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἐμισθοδοτεῖτο παρὰ τῆς Ἑται-
ρίας μόνον μέχρι τέλους Ἰουλίου, ὅτε ἔδωκε τὴν παραίτησίν του
ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑταιρίας, ἐξηκολούθησεν ὅμως ἐπιστα-
τῶν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἕως 30 Σεπτεμβρίου.

Δευτέρα ἀνασκαφὴ, ἐν Πειραιεῖ· περὶ ἧς ἐπεδόθη ἡμῖν ἡ ἐξῆς
ἔκθεσις¹ τοῦ ἐπιστατήσαντος Ἰακ. Χ. Δραγάτση, καθηγητοῦ.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐν ταῖς δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας κατὰ Ἰούνιον
καὶ μέρος τοῦ Ἰουλίου ἐ. ἔ. γενομέναις ἀνασκαφαῖς ἐν Πειραιεῖ
καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ζιέας ἐπὶ τῶν φαινομένων
ἰχνῶν οἰκοδομῆς ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Ἀγγ. Καμπᾶ,
ἐδείχθησαν τάδε :

Κατὰ τὴν πρὸς Βορρᾶν ὄψιν ἐφάνη καθαρῶς αὐλὴ ἐπιμήκης
μῆκους ὀκτώ, πλάτους ἐξ περίπου μέτρων, ἔχουσα ἀνοιγμα πρὸς
Β. ἐστρωμένον μαρμαρῶ φαιῷ (ΑΒ) ἐν εἴδει στυλοβάτου ἢ εἰσό-
δου. Τὰ πέραν τῆς μαρμαρίνης ταύτης βάσεως ἔδειξαν γῆν στε-
ρεάν, πεπατημένην, ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ ἐφ' οὗ καὶ ἡ αὐλή. Τὰ
κατὰ τὴν αὐλὴν ταύτην εἶνε ἤδη γνωστά, ἀφ' ἧς περὶ τὰ μέσα
Μαρτίου ἐ. ἔ. τυχαίως ὅλως ἀνεφάνησαν ὑπὸ ἐλαχίστην ἐπικά-
λυψιν. Εἶνε δηλ. ὀλόκληρος διὰ ψηφιδωτοῦ ἐστρωμένη, ἔχουσα
ἐν τῷ κέντρῳ ἄριστα διατηρουμένην παράστασιν τῆς κεφαλῆς τῆς
Μεδούσης ἐντὸς κύκλου ἀποτελοῦντος τὸ κέντρον ἀσπίδος, ἀπαρ-

¹ Ἴδε καὶ τὸν ἐν τέλει τοῦ τεύχους πίνακα Α.

τιζομένης ὑπὸ πολλῶν κύκλων ὁμοκέντρων ὑποδιαιρουμένων διὰ τοξοειδῶν ἄλλων γραμμῶν εἰς μικρὰ τρίγωνα διαφόρων χρωμάτων. Ἡ κατὰ τοιοῦτους κύκλους διάθεσις τοῦ συνόλου, ἡ ὑπὸ τῶν τοξοειδῶν γραμμῶν τομῆ καὶ ἡ ἐπαλλαγὴ τῶν χρωμάτων ἐν τοῖς τριγωνιδίοις παρέχει προφανῶς ὄψιν κυρτῆς ἐπιφανείας, οἷα ἡ τῆς ἀσπίδος. Ὁ τελευταῖος πρὸς τὰ ἔξω κύκλος ἀποτελεῖται ὑπὸ ταινίας φερούσης σπειροειδῆς κόσμημα, τὸ δὲ σύνολον τοῦ ἀσπιδοειδοῦς τούτου διακόσμου κεῖται ἐντὸς τετραγώνου, οὗ αἱ γραμμαὶ ἀποτελοῦνται ὑπὸ ταινίας κοσμουμένης ὁμοίως ὑπὸ σπειροειδοῦς κοσμήματος. Κατὰ τὰς σχηματιζομένας τέσσαρας γωνίας τοῦ τετραγώνου εἰς συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κύκλου ὑπάρχουσι τέσσαρα φύλλα καρδίοσχημα μετὰ βλαστῶν ἢ ταινιῶν, τεσσάρων διαφόρων χρωμάτων, ἐρυθροῦ βαθέος, βαθέος κυανοῦ, κιτρίνου καὶ πρασίνου. Τὰ δὲ χρώματα τῶν τριγωνιδίων εἶνε· κυανοῦν ἀνοικτὸν καὶ βαθύ, ἐρυθρὸν ἀνοικτὸν καὶ βαθύ, λευκόν, κίτρινον, πράσινον κεραμόχρουν. Ἐν τῷ κέντρῳ ἡ κεφαλὴ εἶνε ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ φέρουσα πλουσιωτάτην κόμην ἐξ ἧς προβάλλουσι τέσσαρες ὄφεις. Ἄνω ὑπὲρ τὸ μέτωπον φέρει δύο πτέρυγας, ἐφ' ὧν ἐπικρατεῖ τὸ ἀνοικτὸν κυανοῦν χρῶμα. Ἡ κεφαλὴ, ἐν ᾧ τὸ σῶμα στρέφει πρὸς τὰ ἄριστερά, διευθύνεται μετὰ δυνάμεως πρὸς τὰ δεξιὰ σχεδὸν ἀντωπὸς τῷ θεωμένῳ. Τὰ περὶ τὸ ἄνω μνημονευθὲν τετράγωνον μέρη τῆς αὐλῆς καλύπτονται ὑπὸ ψηφιδωτοῦ ἐκ μειζόνων τεμαχίων χρώματος λευκοῦ ὑποδιηρημένου ὄντος τοῦ ἐδάφους τούτου εἰς τετράγωνα διὰ γραμμῶν ἐκ λίθων χρώματος πρασίνου· τὸ μέσον δὲ ἐκάστου τῶν τετραγώνων κατέχει ἀπλοῦν κόσμημα ἐκ τῶν αὐτῶν λίθων μετὰ συμπληρώσεως ἐν μέσῳ χρώματος ἐρυθροῦ.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ἀπὸ βορρᾶ εἰσιόντι εἰς τὸ ἀνοιγμα, ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης ὑπάρχει ἀνοιγμα θύρας ἀγούσης εἰς δωμάτιον (Γ) παραδόξου σχηματισμοῦ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους. Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἔληγε πρὸς Δ. εἰς ὀξεῖαν γωνίαν εἶχε δὲ φανῆ ἐν μέρει καὶ πρὶν ἢ ἀρχίσωσιν αἱ ἀνασκαφαί. Οἱ τοῖχοι αὐτοῦ περίξ ἔσωθεν περιεθέοντο ὑπὸ μικρᾶς κτιστῆς προεξοχῆς ἐν εἴδει πεζούλας εἰς ὕψος 0,30 καὶ ὅμοιον πλάτος. Ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ πρὸς Ν. τοίχου προεξοχῆς ὑπῆρχε μικρὸς ὀχετὸς ἐκ κεράμων

ἀρχόμενος ἀπὸ Δ. κατὰ τὸ σημεῖον Δ διευθυνόμενος πρὸς Α. κάμπτων πρὸς Β. κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ βέλους καὶ ἀπολήγων εἰς μολύβδινον σωλήνα, ὁ ὁποῖος ἐφέρετο πρὸς τινα ἐν τῷ μέσῳ ἐξαγωνικὴν βάσιν πίδακος, ἴσως, ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, περιενδεδυμένην λεπταῖς πλαξὶ μαρμάρου καὶ ἄνω εἰς σχῆμα λεκάνης τερματιζομένην. Ἡ περὶ τοὺς τοίχους προεξοχὴ καὶ μέρος τοῦ τοίχου ὑπὲρ αὐτὴν ἦσαν ὁμοίως τῷ αὐτῷ μαρμάρῳ ἐπενδεδυμένοι, τὸ δὲ ἐνιαχοῦ εἰς ἰκανὸν ὕψος διασωθὲν μέρος τοῦ τοίχου ἔδειξεν ἐπιχρῖσμα δι' ἀμμοκονίας φέρον λείψανα χρωμάτων. Κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ πρὸς Δ. τοίχου ὑπάρχει ἄνοιγμα τετραγωνικὸν ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφάνη ἡ ἀρχὴ τοῦ προμνημονευθέντος ὀχετοῦ χωριζομένου εἰς δύο, ἴσως διότι ἐφέρετο καὶ περὶ τοὺς ἄλλους τοίχους, ὅπερ ὁμως δὲν διεσώθη. Ὅπισθεν τοῦ σημείου τούτου ἐφάνη ἄνοιγμα τετραγωνικὸν (H), ὅπερ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν φόβῳ καταπτώσεως τῆς αὐλῆς τῆς εὐθὺς ὑπερκειμένης οἰκίας. Τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου τούτου ἦν ἐστρωμένον πλαξὶ λεπταῖς πολύχρου μαρμάρου. Κάτωθεν καὶ πρὸ ὄλων τῶν πλευρῶν τοῦ δωματίου τούτου ὑπάρχει ὠραιότατα ἐκ πλίνθων ὀπτῶν κατεσκευασμένος ὀχετός, βάρους 1,50, πλάτους 0,60. Οὗτος φέρεται ἀπὸ τοῦ σημείου Θ ὑπὸ τὸν τοίχον, ἔνθα ὑπάρχει ἀψιδωτὸν ἄνοιγμα καὶ διαιρούμενος εἰς δύο μέρη περιβάλλει τὸ κάτωθεν τοῦ δωματίου κατὰ τὸ σχῆμα τῶν τοίχων, εἶτα δὲ συνενουμένων τῶν δύο μερῶν ὑπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ δωματίου (I), διέρχεται κάτωθεν τοῦ διαμερίσματος ἐν ᾧ τὸ ψηφιδωτὸν, πέραν τούτου κάμπτεται μικρὸν πρὸς Ν. εἶτα πρὸς Α. καὶ πάλιν πρὸς Β. τέλος δ' ἀναλαμβάνει ἔξωθεν τοῦ ὄλου οἰκοδομήματος τὴν ἀρχικὴν φορὰν διευθυνόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ ὀχετός οὗτος φέρεται κάτωθεν τοῦ διαμερίσματος Κ, τὴν ἀρχὴν δ' αὐτοῦ δὲν ἀνεύρομεν, ἅτε τοῦ ὀχετοῦ διευθυνομένου πρὸς τὸ μέρος τῆς παρακειμένης οἰκίας, ἔνεκα τοῦ ὁποίου φόβος ὑπῆρχε καταπτώσεως. Προέβημεν ὁμως κατὰ μῆκος εἰς ἐκσκαφὴν αὐτοῦ τέσσαρα μέτρα περίπου ὑπὸ τὸ διαμερίσμα τὸ ῥηθέν. Ἐν τῷ διαμερίσματι Κ καὶ κατὰ τὸ σημεῖον Λ ὑπάρχει ἀβαθὲς τετραγωνικὸν ἄνοιγμα φέρον εἰς τὸν κάτωθεν διερχόμενον ὀχετόν. Ὁ ὀχετός οὗτος καθ' ὅσον βαίνει πρὸς Α. ἐντὸς τῆς οἰκοδομῆς διατηρεῖ σχεδὸν παν-

ταχοῦ τὸ αὐτὸ ὕψος, ἔχων κατὰ τὰ σημεῖα τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἀπὸ καμπῆς εἰς καμπήν, ἀπὸ διαμερίσματος εἰς διαμέρισμα ἀψιδωτὰ ἀνοίγματα· ἔξωθεν δὲ τῆς οἰκοδομῆς, κατὰ τὸ σημεῖον Μ, ἄρχεται ἐλαττούμενον τὸ βάθος αὐτοῦ κατὰ τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ εἶνε πολὺ διάφορος ἢ καθ' ὅλην τὴν προτέραν γραμμὴν· διότι ἐνταῦθα πλέον ἀποτελεῖται ἀπὸ τοῖχον ἔνθεν καὶ ἔνθεν κοινὸν ἐπιχειρισμένον ἀμμοκονία· ἄνω δ' εἶνε κεκαλυμμένος διὰ τεμαχίων λίθων ὀγκωδῶν οὐχὶ ἐξεργασμένων τὰ πολλὰ.

Μετὰ τὸ διαμέρισμα τῆς Μεδούσης καὶ πρὸς Ν. αὐτοῦ κεῖται ὀλίγον μετακεινημένον ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ κατώφλιον θύρας (Ν), μαρμάρου φαιοῦ, τὸ ὅποιον ὅταν διέλθῃ τις εὐρίσκεται ἐντὸς ἀνοίγματος πολυγωνικοῦ ἐπεστρωμένου διὰ ψηφιδωτοῦ, ἀπαρτιζομένου ἐκ κύκλων τεμνομένων ἀπαρτιζόντων τμήματα χρώματος λευκοῦ, ἐρυθροῦ καὶ κυανοῦ. Ἐντὸς τοῦ πολυγωνικοῦ τούτου διαμερίσματος ὑπάρχει διὰ χαμηλοῦ τοίχου ἐπιχειρισμένου ἀμμοκονία περιφράγμα (Ξ) παρακολουθοῦν τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου διαμερίσματος, ἔχον ἐπὶ τῶν τοίχων προεξοχὰς (Ο) ἐν εἶδει βάσεων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο ἴσως μικροὶ κίονες, οἳοι λεπτοὶ μετὰ Ἴωνικῶν κιονοκράνων ἀνευρέθησαν ἐκεῖ ἐν τοῖς χώμασι. Τὸ ἔδαφος τοῦ περιφράγματος τούτου ἀποτελεῖται ἐκ πλίνθων μεγάλων ὀπτῶν τετραγωνικῶν. Πρὸς τὸ νότιον τέρμα τοῦ περιφράγματος τούτου ὑπάρχει στενὸς ὄχετός φέρων ἄνω καὶ κάτω κεράμους τῶν κοινῶν καὶ διευθυνόμενος ἀπ' Α. πρὸς Δ. καὶ τελειῶνων ἔξωθεν τοῦ χαμηλοῦ τοίχου τοῦ περιφράγματος εἰς βόθρον μικρὸν, ἀβαθῆ, τετραγωνικὸν (Π) ἐφ' οὗ σώζεται πλάξ, μετὰ ὀπῆς εἰς τὸ μέσον, χρησιμεύουσα ὡς ἐπικάλυμμα.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ δευτέρου τούτου διαμερίσματος μετὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης φαίνεται θύρωμα (Ρ) δι' οὗ εἰσέρχεται τις εἰς τριγωνικὸν χώρισμα, ἀντικρὺ δ' ἕτερον θύρωμα δι' οὗ εἰσέρχεται εἰς διαμέρισμα Κ ὅπερ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος εἶνε κεχωσμένον ἔτι, ἔνεκα τῆς ὑπεράνω κειμένης οἰκίας. Ἀπὸ τούτου δι' ἑτέρου θυρώματος μεταβαίνει τις εἰς τὸ διαμέρισμα Σ, τοῦ ὁποίου ὁμοίως τὸ πρὸς Δ. κατακεχωσμένον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ τὸ ἔδαφος εἶνε ἐστρωμένον πλίνθοις ὀπταῖς

μεγάλαις, ὡς αἱ τοῦ Ε, κατὰ δὲ τὸ πρὸς Α. τέρμα τοῦ τοίχου Τ ὑπάρχει πρῶτον μὲν θύρωμα πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ οἴκου ὀδηγοῦν, ἔπειτα δὲ δύο ἀνοίγματα τετραγωνικὰ ἐν εἴδει μικρῶν ἐστιῶν ἢ τοιοῦτου τινός, ἐστρωμένα πλίνθοις ὀπταῖς στεναῖς. Τοῦ διαμερίσματος Κ τὸ ἔδαφος εἶνε ἀνώμαλον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βράχος φαίνεται ἀνεξέργαστος. Οἱ τοῖχοι τούτων σώζονται ἀρκετά, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἰδρυμένοι, ἀσβεστοκονία δὲ ἐπιχειρισμένοι προστύχῳ.

Τὸ μετὰ τὸ κατώφλιον Ν ἔδαφος εἶνε, ὡς εἶπον, ἐστρωμένον ψηφιδωτῶ, τοῦτο δὲ δεικνύει ἐπὶ τούτου ὁ ἐν τῷ σχεδίῳ χρωματισμὸς ὡς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ διαμερίσματος τῆς Μεδούσης. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο εἶνε ἐφθαρμένον κατὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν ὀλόκληρον.

Πάντα τὰ μέχρι τοῦδε σημειωθέντα μέρη τῆς οἰκοδομῆς κείνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μετὰ μικρῶν τινων παραλλαγῶν. Τὸ πρὸς ἀριστερὰν ὅμως μέρος αὐτῆς κείται πολὺ χαμηλότερα, ὀλόκληρον δηλ. τὸ πρὸς Α. καὶ τοῦτο εἰς διάφορα βάρη μέχρι τῆς ἀκτῆς, ἔνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους ἀπὸ βάρους ἐνὸς μέτρου, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὀλιγωτέρου κατὰ τι μέχρι τεσσάρων καὶ πλέον. Ὁ χωρίζων τὸ μέρος τοῦτο τοῖχος Υ, μόνον κατὰ τὰ ἄκρα αὐτοῦ ὑψοῦται ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τοῦ ψηφιδωτοῦ, καθ' ὅλην τὴν ἄλλην ἔκτασιν εἶνε ἀποκεκομμένος ἐν εὐθυγραμμίᾳ πρὸς αὐτό. Εἰς τὸ σημεῖον Φ ὑπῆρχε κατώφλιον θύρας ἐκ πολὺ λεπτοῦ τεμαχίου μαρμάρου λευκοῦ. Ὅπισθεν τοῦ μέρους τούτου, εἰς βάθος μέτρου περίπου ὑπάρχει δωμάτιον Χ, ἔχον πρὸς τοὺς δύο στενωτέρους τοίχους χωρίσματα ἐκ ταπεινῶν καὶ στενῶν ἄλλων τοίχων πλάτους 0.90, ἐν εἴδει κτιστῶν κλινῶν. Ὁ τοῖχος ὁ πρὸς Α. τοῦ δωματίου τούτου σώζεται εἰς ὕψος μεγαλύτερον τῶν δύο μέτρων ἔχει δ' ἐν μέσῳ καὶ θύρωμα μετὰ κατωφλίου μαρμαρίνου ὀδηγοῦν εἰς μεῖζον τούτου δωμάτιον Φ. Οἱ τοῖχοι οἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ θυρώματος τερματίζονται ὑπὸ πλίνθων ὀπτῶν ἐρυθρῶν, ὠραιότατα ἐκτισμένων. Ἐπὶ τοῦ μικροῦ τοίχου α τοῦ πρὸ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ Χ δωματίου διατηρεῖται καλὴ ἐπίχρισις διὰ ἀμμοκονίας καὶ γύψου φέρουσα χρωματισμὸν λευκὸν μετὰ ἐρυθρᾶς πλατείας κορυφῆς περίξ. Ἰχνη ἐπίχρισεως ὁμοίας ἐσώθησαν

καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου β ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ μικροῦ τοίχου α καὶ ἄνω.

Ἐν τῷ μείζονι δωματίῳ Ψ οἱ αὐτοὶ ταπεινοὶ τοῖχοι διακρίνονται πρὸ τῶν τοίχων τοῦ δωματίου καὶ πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. Κατὰ τὸν πρὸς Ν. τοῖχον φαίνεται καὶ διαχώρισμα γ εἰς δύο τούτων τῶν κατασκευασμάτων ὑπερέχον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἄλλου ταπεινοῦ τοίχου. Ὁ δὲ πρὸς Β. τοῖχος διὰ προεκβολῆς δ χωρίζεται εἰς δύο ἐπίσης ἀλλ' ἄνισα μέρη σώζοντα ὁμοίως ἔχνη τῶν σημειωθέντων ταπεινοτέρων τοίχων. Κατὰ τὸ σημεῖον ϵ τοῦ αὐτοῦ δωματίου ὑπάρχει πιθοειδὲς κατασκεύασμα κτιστόν. Ἐπὶ τοῦ τοίχου ζ ἐσώθησαν ἱκανὰ μέρη τῆς ἐπιχρίσεως, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ σημείου ἀκριβῶς τοῦ ἀντικρὺ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῶν ταπεινῶν τοίχων. Ἐπὶ τῆς ἐπιχρίσεως ταύτης σώζονται χρώματα ζωηρότατα, φαίνεται δ' ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου ὑποδιηρημένη εἰς τετράγωνα κατὰ τὸ Πομπηϊανὸν σύστημα. Αἱ αὐταὶ διὰ χρωμάτων διαιρέσεις ἀνεφάνησαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ δωματίου. Ὁ τοῖχος η εἶνε κατεστραμμένος μέχρις ἐδάφους, ἡ γραμμὴ ὅμως αὐτοῦ σώζεται ἄριστα διατηρουμένη, δὲν δεικνύει πού ὅμως δίοδον πρὸς τὸ ὄπισθεν διαμέρισμα ω , μετὰ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὡς ἔν μέγα τοιοῦτο τὸ δωματίον Ψ . Ἐν τῷ διαμερίσματι ω ὑπάρχουσι δύο ὅμοιοι πρὸς τὰς τῶν προηγουμένων δωματίων προεξοχαὶ καὶ ἔχνη ταπεινῶν τοίχων πρὸ αὐτῶν, ἡ δὲ γωνία ἢ ΒΑ. καὶ τὸ πλείστον τῆς πρὸς Α. πλευρᾶς κατεστραμμένον ἱκανῶς.

Πρὸς Β. τοῦ δωματίου X καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἔδαφος κεῖται τὸ διαμέρισμα ΑΑ ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τετραγωνικὸν κτίσμα κ ἐπεστρωμένον ἄνω πλίνθοις ὀπταῖς καὶ ὄψιν βάσεως κλίμακος ἔχον. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κλείεται ὑπὸ τοῦ τελευταίου φαινομένου τοίχου τῆς οἰκοδομῆς (λ, λ, λ) φερομένου λοξῶς ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ Ν. ἔχει δὲ θύρωμα πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τοῦτον τοῖχον ὁδηγοῦν εἰς διαμέρισμα ΒΒ. Ἐν τῷ διαμερίσματι ΑΑ σώζεται κατὰ χώραν τετραγωνικὴ βᾶσις ἐνὸς τῶν στύλων τῶν ἐνταῦθα τὸ πάλαι ἰδρυμένων νεωσοίκων μ , ὁμοία τῆς ὁποίας εἶνε ἡ ἔξωθεν τῆς ΒΑ. γωνίας τοῦ διαμερίσματος τῆς Μεδούσης ν . Εἰς τοὺς νεωσοίκους δὲ τούτους ἀνήκει καὶ ὁ τοῖχος ξ ὁ πρὸς

Β. τῆς ὅλης οἰκοδομῆς. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐν τῷ διαμερίσματι ΑΑ ὅτι ὁ τοίχος ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ διαμερίσματος Χ ἀποτελεῖται ἐκ πλίνθων μεγάλων οὐχὶ ὀπτῶν, φέρει δὲ καὶ ἐπίχρισμα καὶ χρωματισμὸν κατὰ τὴν πρὸς τὸ διαμερίσμα Χ ὄψιν. Ἐν δὲ τῷ διαμερίσματι ΒΒ ὑπάρχει κτίσμα ὁ ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῷ ΑΑ τᾶλλα, μεγαλειότερον ὅμως τὸ πλάτος πλὴν μικρότερον τὸ μῆκος.

Ὅπισθεν τοῦ ΒΒ ὑπάρχει μικρότερον διαμερίσμα ΓΓ ἀλλ' ἢ πρὸς τοῦτο δίοδος δὲν ἐφάνη, ἅτε κατεστραμμένου τοῦ τοίχου καὶ πρὸς τὸ ΒΒ ἐν μέρει καὶ ὄλου σχεδὸν πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ διαμερίσματα τὰ μέχρι τῆς τελευταίας γραμμῆς τοῦ διαμερίσματος ἐν ᾧ τὸ πολυγωνικὸν κατασκευάσμα Ξ. Πέραν δὲ ταύτης ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ἐδάφους τοῦ ὑψηλοτέρου, τοῦ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, πρῶτον μὲν ὀπισθεν τοῦ διαμερίσματος Σ ἐφάνη ἀρχὴ νέου διαμερίσματος πρὸς ὃ τὸ προηγούμενον συγκοινωνεῖ· τὸ διαμερίσμα τοῦτο ΔΔ εἶνε ἐστρωμένον ψηφιδωτῷ, ἔχει τοὺς τοίχους ἐπενδεδυμένους μέχρις ὕψους 0.40 διὰ πλακῶν λεπτοτάτων λευκοῦ μαρμαρίου κατὰ δὲ τὴν ΒΑ. γωνίαν αὐτοῦ ἔχει ἀνοιγμα τετραγωνικόν, ἐνός που μέτρου τὸ βάθος, μετὰ ἐπικαλύμματος μεγάλου μαρμαρίνου, ἐκτισμένον διὰ πλίνθων ὅπως καὶ τὸ ἄλλο ὑδραγωγεῖον, πρὸς ὃ δὲν ἐφάνη ἢ συγκοινωνία αὐτοῦ, μόνον δὲ μικρὸς ὄχετὸς ἀπὸ Δ. πρὸς Α. φθάνει ὀλίγον ὑπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ἀνοίγματος τούτου, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ ἐξῶθεν αὐτῇ μικρότερον τετραγωνικὸν ἀνοιγμα Π συνεκινῶναι πρὸς τὸ μεῖζον τοῦτο. Ἐπειτα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ πολυγωνικοῦ διαμερίσματος ὑπάρχουσι δίοδοι πρὸς Ν. ἄγουσαι εἰς ἕτερα ψηφιδωτὰ διαμερίσματα (ΕΕ). Ἀκριβῶς δ' ἐν μέσῳ καὶ ὀπισθεν τοῦ διαμερίσματος Ξ ὑπάρχει τετμημένος ὁ βράχος ὡσεὶ ἐκεῖ ἦτο ἀνάβασις πρὸς ἄλλο τι μέρος τὸ ἄνωθεν τῆς οἰκοδομῆς. Κατὰ τὸ ΗΗ φαίνεται ἀρχὴ ψηφιδοθετήματος καλοῦ σωζομένου, ὡς φαίνεται, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ δωματίου τούτου καὶ ἐπὶ ἐδάφους ὀλίγον ὑψηλοτέρου τοῦ τῆς Μεδούσης. Ἀπὸ τῆς γραμμῆς ὅμως ταύτης καὶ πέραν δὲν προέβη ἡ ἀνασκαφὴ, ἅτε μὴ ἐπιτρέψαντος τοῦ κυρίου τοῦ παρακειμένου πρὸς Ν. οἰκοπέδου ΘΘ. Διὸ ἐτρέπημεν πρὸς Α. ἔνθα εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου Ψ καὶ

τῶν παρακειμένων ἀνευρέθησαν ὁμοια διαμερίσματα, ὡς τὸ ΠΙ καὶ ὀπισθεν τούτου τὸ ΚΚ, φέροντα τὰ κατὰ τοὺς τοίχους διαχωρίσματα, τὸ δ' ἕτερον τούτων καὶ πιθνεῖδες κατασκευάσματα ὁμοιον τῷ ε κατὰ τὸ σημεῖον π. Εἶτα ἡ ἀνασκαφὴ διηυθύνθη πρὸς Ν. καὶ ὑπὸ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν, ἐκεῖ δὲ ἀπεκαλύφθη ἕτερον διαμέρισμα ΛΛ, μεθ' ὃ πρὸς Ν. ἕτερον μικρότερον ΜΜ ἔχον λοξὸν ἀνοιγμα παρὰ τὸν νότιον τοῖχον πρὸς Δ. καὶ θύρωμα πρὸς Α. ὁδηγοῦν εἰς ἕτερον μικρὸν διαμέρισμα ΝΝ φέρον πρὸς Ν. θύρωμα δι' οὗ μεταβαίνει τις εἰς ἐπίμηκες διαμέρισμα ΞΞ ἔχον πρὸς Δ. μὲν θύρωμα ὁδηγοῦν εἰς ἕτερον δωμάτιον ΟΟ διὰ τῆς πρὸς Ν. θύρας τοῦ ὁποίου μεταβαίνομεν εἰς δωμάτιον ΠΠ, οὗ μέρος ἐφάνη τοῦ λοιποῦ καλυπτομένου ὑπὸ τοῦ παρακειμένου οἰκοπέδου, ἐν ᾧ δὲν ἐπετράπη ἡμῖν ἡ ἀνασκαφὴ, καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς Ν. κατερχομένης πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδοῦ, ὑφ' ἣν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σκάψωμεν, ἅτε διερχομένου ἐκεῖθεν ὄχετοῦ ἀκαθαρσιῶν τῆς πόλεως.

Ἀπὸ τοῦ διαμερίσματος ΞΞ εἰσέρχεται τις εἰς διάδρομον ΡΡ ἡ εἶδος εἰσόδου εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι τερματίζεται καὶ ἡ οἰκοδομὴ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος. Ἐν τῷ διαδρόμῳ τούτῳ ἡ προσέχουσα παραστάς ρ, ἐκ πωρίνου λίθου κατασκευασμένη, εἰς ὕψος $1\frac{1}{2}$ μέτρον φέρει ἐν τῇ πρὸς τὸν διάδρομον ὄψει ἐπίχρισιν δι' ἀσβεστοκονίας καὶ ἄνωθεν λείαν τοιαύτην διὰ γύψου, φέρουσαν χρῶμα λευκότατον μετὰ πλατείας ἐρυθρᾶς ταινίας πέριξ, ἣτις περιέθεε τὸν τοῖχον ἐν τῷ σχήματι αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ διαδρόμου τούτου διὰ θυρώματος πρὸς Α. εἰσερχόμεθα εἰς μικρὸν δωμάτιον ΣΣ, οὗ ὁ οὐδὸς ἐκ λεπτοῦ λευκοῦ μαρμάρου, οἱ τοῖχοι ἐπίκεχρισμένοι ἔσωθεν καὶ τὸ ἔδαφος ἐπεστρωμένον πλίνθοις μεγάλαις ὀπταῖς· ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς Α. μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον διαμέρισμα ΤΤ, ὅπερ τὸ μὲν συγκοινωνεῖ πρὸς Ν. πρὸς τὸ ΥΥ, μεῖζον τοιοῦτον, τὸ δὲ πρὸς Β. ἔχει ἕξοδον πρὸς τὸ ΞΞ καὶ τὸ μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τούτου ΦΦ, ὅπερ μᾶλλον ἀποτελεῖ μέρος τοῦ προηγουμένου. Πρὸς Α. τῶν τελευταίων τούτων διαμερισμάτων δὲν προέβη ἐπὶ πλέον ἡ ἀνασκαφὴ διότι εἴμεθα εἰς μικρὰν πλέον ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα σημεῖα, εἰς ἃ ἔστημεν ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται αὕτη, καθιστῶσα

ἀδύνατον τὴν πρόοδον τῆς ἐργασίας. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ οἰκοδομὴ προέβαιεν ὀλίγον ἔτι καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἀβαθεστάτου ὄντος τοῦ μέρους τούτου· καὶ πρό τινων δ' ἐτῶν ἐσώζοντο διαμερίσματα τετραγωνικὰ κατὰ τὴν παραλίαν ἐνταῦθα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς σήμερον παρουσιασθείσας γραμμὰς τῶν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τελευταίων διαμερισμάτων τῆς ἀνασκαφείσης οἰκοδομῆς. Ἐν τῷ διαμερίσματι $\Xi\Xi$ ὁ τοῖχος XX μέχρι τοῦ σημείου σ ἐν συμμετρικῇ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ σημείου τ φέρει ἐξέχοντας τοὺς λίθους τῆς ἄνω ἐπιφανείας αὐτοῦ, εἶτα δὲ μεταξύ τῶν ἐξεχόντων λίθων ἀνοιγμα τετραγωνικόν, οἷον παρατηρεῖται ἐν τῷ σημείῳ τ , ἐνθα εἶνε ἐνεσφηνωμένη βάσις μαρμαρίνη Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὥστε τοιοῦτος ἦτο ὁ σκοπὸς καὶ τῶν ἄλλων δύο ὁμοίων ἀνοιγμάτων. Τὸ ὄπισθεν δὲ τοῦ τοίχου τούτου ἔδαφος ἦτο λίαν σκληρὸν καὶ οἰοεὶ στερρῶς πεπατημένον. Ὅπισθεν τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἡ βάσις τ ὑπῆρχεν ἡ ἀρχὴ κόγχης ἐν τῷ τοίχῳ κατεσκευασμένης διὰ πλίνθων ὀπτῶν ν . Παρὰ δὲ τὴν βάσιν τὴν μαρμαρίνην κατέληγεν ὄπισθεν καὶ ὁ τοῖχος $λλ$ ὁ ὁποῖος φαίνεται ὡς ὁ τελευταῖος τῆς οἰκοδομῆς κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην. Ὁ τοῖχος οὗτος εἶνε ὁ κανονικώτερος ὄλων, κατεσκευασμένος ἐκ μεγάλων τετραγωνικῶν λίθων, φαίνεται χρησιμοποιηθεὶς ἀπὸ τῆς παλαιότερας οἰκοδομῆς, ἐφ' ἧς εἶνε ἰδρυμένη ἡ νεωτέρα. Διότι ὁ χώρος, ὃν κατέχει ἡ νέα οἰκοδομή, πάντως κατέχει τὴν θέσιν ἐφ' ἧς ἦτο μέρος τῶν περὶ τὴν Ζέαν νεωσοίκων, ὧν λείψανα ἐσώθησαν, τὸ μὲν αἰ τετραγωνικαὶ βάσεις μ , ν , τὸ δὲ τὸ ἐξῶθεν καὶ πρὸς Β. τῆς οἰκοδομῆς τμήμα τοίχου αὐτῶν ξ κατερχομένου πρὸς τὴν θάλασσαν.

Β'.

Καὶ τοιοῦτο μὲν εἶνε τὸ σύνολον τοῦ ἀποκαλυφθέντος μέρους τῆς οἰκοδομῆς. Φαίνεται δὲ ὅτι ἦτο βαλανεῖόν τι Ῥωμαϊκόν, ὡς ἔδειξαν καὶ αἱ διαιρέσεις αὐτοῦ καὶ ἡ λαμπρὰ τῶν ὀχετῶν κατασκευὴ καὶ δισκοειδεῖς πλίνθοι ὀπτὰι ἐρυθραὶ ἀνευρεθεῖσαι ἐν τῷ διαμερίσματι $\Lambda\Lambda$. Τὸ βαλανεῖον τοῦτο συνεδέετο ἴσως καὶ πρὸς λουτήρας ἐν τῇ θαλάσῃ, μέχρι τῆς ὁποίας φθάνει, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγοῦνται τὰ πρό τινος ἐν τῇ θαλάσῃ φαινόμενα θεμέλια

διαμερισμάτων τὰ ὑπὸ τὸ σημερινὸν πεζοδρόμιον ἐνούμενα μετὰ τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ οἰκοδομήματος πέραν τῶν τελευταίων πρὸς Α. διαμερισμάτων. Ἡ κυρία εἴσοδος τῆς οἰκοδομῆς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀναφανέντων λειψάνων, κεῖται πρὸς Β. κατὰ τὴν θέσιν ἐφ' ἧς τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Μεδούσης, πλὴν ἐὰν δείξῃ ἄλλην τινὰ τὸ ἤδη τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς κατέχον οἰκόπεδον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται τὸ οἰκοδόμημα.

Τὰ ἐν τοῖς διαμερίσμασι Χ, Ψ, Ω καὶ πέραν τούτων πρὸς τοὺς τοίχους διαχωρίσματα, ὑπομνησκοντα τὰς κτιστὰς κλίνας τῶν γνωστῶν οἰκῶν τῆς Πομπηίας, δύναται νὰ προσθέσωσιν εἰς τὴν ιδεάν τοῦ σκοποῦ τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἑτέραν σχετικὴν πρὸς τὸ εἶδος τῶν οἰκοδομημάτων τῆς μνημονευθείσης πόλεως. Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον, οὐδὲ δύναται νὰ φανῇ παράδοξος ὁ συνδυασμὸς βαλανείου καὶ ἑτέρου δυσωνύμου οἰκοδομήματος διὰ χρόνους παραλυσίας καὶ παρακμῆς καὶ καταπτώσεως ἠθικῆς.

Ὡς πρὸς τοὺς χρόνους βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκτίσθη τὸ οἰκοδόμημα μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σύλλα καταστροφὴν τῶν νεωσοίκων, ἀφ' οὗ εἶνε ἰδρυμένον ἐντὸς τοῦ δημοσίου χώρου καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων, ὡς ἔδειξαν τὰ λείψανα αὐτῶν τὰ ὑπὸ τὴν νεωτέραν οἰκοδομήν. Ἐκ τῶν ἄλλων εὐρημάτων, εὐτελῶν τινων πάντων, καὶ ἰδίᾳ τῶν νομισμάτων, ὧν πολλὰ χαλκᾶ τοῦ α' μ. Χ. αἰῶνος φαίνεται ὅτι τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνηγέρθη, ἴσως δὲ καὶ πέραν τούτων. Οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἐν πολλοῖς εἶνε μετὰ ἀμελείας ἰδρυμένοι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ οὐχὶ μετὰ πολλῆς τῆς τέχνης. Τὰ ψηφιδωτὰ ὅμως εἶνε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας καὶ στερεότητος κατεσκευασμένα, τὸ δὲ τῆς Μεδούσης καὶ μετὰ τέχνης οὐ τῆς τυχούσης. Ἐπὶ τοῦ χώρου, ὃν κατέχει τὸ ψηφιδωμα τοῦτο ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε καὶ τὸδε· ὁ τοῖχος τοῦ εὐθὺς πρώτου πρὸς Δ. διαμερίσματος, ἐνθα οἱ ὀχετοί, βαίνει ἐφ' ἱκανὸν ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ ἐδάφους καθ' ὅλον τὸ μῆκος σχεδὸν τῆς αὐλῆς, ἔσωθεν δὲ τῆς πρὸς Β. μαρμαρίνης στρώσεως Α Β, ἡ γραμμὴ τοῦ ψηφιδωτοῦ ἀπέχει τοῦ μαρμάρου περὶ τὰ 0,10, καὶ τοῦτο, ὡς φαίνεται ἔκπαλαι, ἤτοι καὶ πρὸς τὰ δύο ταῦτα μέρη φαίνεται, ὡσεὶ ὑπῆρχε προηγουμένως τὸ ψηφιδωτὸν ἐδάφος εἶτα δ' ἐγένετο ἡ προσθήκη τῶν ῥηθέντων τοίχων.

Τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐπιχρίσματα εἶπον ἀνωτέρω ὅτι φέρουσι χρωματισμούς. Τοιοῦτοι ἐφάνησαν εἰς διάφορα διαμερίσματα, ἀπλοὶ ὅμως καὶ ἄνευ ἄλλου διακόσμου πλὴν ταινιῶν ἐν τῷ διαμερίσματι Γ, πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ τοίχου ὑπῆρχε ταινία σκιεροῦ χρώματος μετὰ στιγμάτων ἐρυθροῦ ἀτάκτως ἐρριμμένων. Ἐν τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασιν, ἔνθα παρουσιάσθησαν χρωματισμοί, ἔδειξαν διάταξιν τῶν τοίχων κατὰ τετράγωνα μετὰ ἐδάφους κιτρίνου καὶ ταινιῶν περίξ, κατὰ τὸν Πομποπιανὸν τρόπον. Ἐν τοῖς χώμασι δὲ ἀνευρέθησαν, ἰδίως κατὰ τὰ διαμερίσματα Ε, Ψ, Χ τεμάχια μαρμαροκονίας μετὰ λειοτάτης ἄριστα ἐξεργασμένης ἐπιφανείας καὶ χρώματος βαθέος ἐρυθροῦ ἄριστα διατηρουμένου, ἀλλαχοῦ δὲ καὶ κιτρίνου μετὰ λειψάνων κοσμημάτων ἐρυθρῶν οὐχὶ λίαν κανονικῶν.

Τὰ διαμερίσματα τὰ ἀπὸ τοῦ Λ Λ καὶ ἐξῆς πρὸς Ν καὶ Ἀ. ἔφερον ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἐδάφους στρώμα χώματος πλῆρες λειψάνων ἀνθράκων καὶ τέφρας, ἰδίως δὲ ταῦτα παρετηρήθησαν ἐν τοῖς Μ Μ, Ν Ν, Ο Ο καὶ τῷ προσθίῳ μέρει τοῦ Ε Ε.

Γ'.

Εὐρήματα κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν παρουσιάσθησαν ὀλίγα καὶ ταῦτα ταπεινά. Τοιαῦτα εἶνε:

α'. Μαρμάρινον μικρὸν Δωρικὸν ῥυθμοῦ κιονόκρανον ἐν τοῖς χώμασι τοῦ διαμερίσματος Κ Κ.

β'. Ὅμοια τρία Ἴωνικοῦ ῥυθμοῦ.

γ'. Μέρη κιονίσκων ἀρραβδώτων φαιοῦ λίθου.

δ'. Βάσις παραστάτου μαρμαρίνη, μήκους 0,50.

ε'. Βάσις παραστάδος μαρμαρίνη, μήκους 0,75.

ς'. Πολλὰ τεμάχια ἐξ ἐπιστρώσεως τοῦ ἐδάφους, λίθου πολύχρου.

ζ'. Ἀγαλμάτιον μαρμάρινον γυναικὸς ὀρθίας, ὕψους 0,17, φερούσης χιτῶνα καὶ ἐπίβλημα ὀλίγον ἄνω τῶν γονάτων ἐξικνούμενον, ἐζωσμένον δὲ περὶ τὴν ὀσφύν κρατεῖ τῇ δεξιᾷ καθεμιμένη τι ἐν εἴδει φιάλης, τὸ δὲ σύνολον εἰνέπως ἀποτετριμμένον. Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον μαρμάρινον γλυπτὸν ἔργον τὸ παρουσιασθὲν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην.

η'. Ἐπτὰ ὀρθοκέραμοι ἐκ πηλοῦ μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης ὡς διακόσμου.

θ'. Δύο ὀρθοκέραμοι ἐκ πηλοῦ ἄνευ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐνεπίγραφοι μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΘΗΝΑΙΟΥ καίτοι ἡ ἑτέρα τῶν ἐπιγραφῶν δυσδιάκριτος.

ι'. Δύο τεμάχια ὀρθοκεράμου ἐκ πηλοῦ ἄνευ Γοργονείου.

ια'. Μέρος εἰδωλίου πηλίνου εἰκονίζοντος Σιληνόν, οὐ σώζονται ἡ κεφαλὴ καὶ τὰ περὶ τοὺς ὤμους.

ιβ'. Πεντήκοντα καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα κατιωμένα.

ιγ'. Πολλὰ ἄλλα ἐν συμπαγεῖ ὄγκῳ ἀποτριβόμενα ἐντελῶς.

ιδ'. Λεπτὸν φύλλον χαλκοῦ ἐν σχήματι ὀφθαλμοῦ μήκους 0, 09, πλάτους 0, 04.

ιε'. Τεμάχια ἤλων καὶ ἤλοι κατιωμένοι.

ισ'. Πολλὰ τεμάχια ἀσβεστοκονίας μετὰ ὀπτῆς ἐπιχρίσεως καὶ χρωματισμῶν.

ιζ'. Ἄλλα ἄσημα συντρίμματα πηλίνων καὶ ὑελίνων ἀγγείων διαφόρων χρόνων καὶ θραύσματα μικρὰ χαλκῶν κατασκευασμάτων.

Σημειωτέον ὅτι τὰ τεμάχια τῶν ἤλων καὶ τὸ ὀφθαλμοειδὲς πέταλον ἀνευρέθησαν περὶ τὸν χώρον τῶν νεωσοίκων καὶ τὸ ἔδαφος τὸ ἐκείνων, τὸ παλαιόν. Καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ δὲ ἀνασκαφῇ τῇ τῶν νεωσοίκων τῆς Ζέας ἐπὶ τῆς ἀντικρῆ παραλίας τοῦ λιμένος τούτου, ἐν τοῖς χώμασι τῶν νεωσοίκων πλεῖστοι ἤλοι ἀνευρέθησαν.

ιη'. Μέρος σωλῆνος μολυβδίνου μήκους 0, 26 ἀνευρεθὲν ἐν τῷ νοτίῳ ὀχετῷ τοῦ πρώτου πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς Μεδούσης διαμερίσματος· ἀνήκεν ἴσως εἰς τὸν σωλῆνα τὸν συνδέοντα τὸν περὶ τὸ δωματίον ὀχετὸν μετὰ τῆς ἐν μέσῳ βάσει τοῦ πίδακος. Ἐν τοῖς ὀχετοῖς δὲ τούτοις ἀνευρέθησαν καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ νομίσματα ὡς καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τὸ δάπεδον τῆς Μεδούσης καὶ πέραν τούτου.

Δ'.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὰ ἀναφανέντα μέρη τῆς οἰκοδομῆς ταύτης, ἧτις δυστυχῶς καλύπτεται πρὸς νότον μὲν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ οἰκοπέδου καὶ τῆς Ὀδοῦ Φιλελλήνων, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ αὐλογύρου οἰ-

κίας ἐκεῖ ἰδρυμένης. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ καταπεισθῆ ὁ κύριος τοῦ γηπέδου νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποκάκυσιν καὶ τοῦ λοιποῦ μέρους τῆς οἰκοδομῆς, ἵνα οὕτω συμπληρωθῆ αὕτη ἐπὶ τοῦ σχεδίου, καθ' ὅσον μάλιστα κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, ἐν τῷ διαμερισματι Η Η φαίνεται ὑπὸ τὰ χῶματα ἀρχὴ ψηφιδωτοῦ παρεμφερῆς πρὸς τὸ περὶ τὴν Μέδουσαν μέρος· δὲν εἶνε δὲ παράδοξον νὰ κρύπτηται ἐκεῖ ἕτερον καλὸν ἔργον.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 1^η Νοεμβρίου 1892.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΗΣ

Ἐδαπανήθησαν Δρ. 2,040.55. Περὶ δὲ τῆς ψηφιδωθέτου κεφαλῆς τῆς Μεδούσης σὰς ἀναγγέλλομεν, ὅτι ἐσυμφωνήθη ἤδη ἡ ἀγορὰ τῆς χρήμασι τῆς Ἑταιρίας καὶ μέλλει προσεχῶς νὰ ἀρθῆ ἐκεῖθεν, ἵνα ἀποτεθῆ εἰς τὸ ἐθνικὸν κεντρικὸν Μουσεῖον.

Τρίτη ἀνασκαφὴ ἐν *Ραμνοῦντι*, περὶ ἧς ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐπιστατήσαντος ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Βαλ. Στάη ἔχει ὡδε·

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῶν ἀνασκαφῶν ἐν *Ραμνοῦντι*, ἦτοι κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐξηκολούθησα κυρίως τὴν ἀνασκαφὴν τῶν τάφων τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς *Μαραθῶνα*. Ἀνεσκάφησαν πέντε τετράγωνα περικλείοντα τάφους διαφόρων χρονικῶν περιόδων, ἀπὸ τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Δυστυχῶς πάντα τὰ τετράγωνα ταῦτα ἦσαν ἤδη ὑπὸ τυμβωρύχων λάθρα ἀνεσκαμμένα καὶ κυρίως κατεστραμμένα, τὰ δὲ κοσμοῦντα ποτὲ τοὺς τάφους ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα εὐρέθησαν ἐν τεμαχίοις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρερριμμένα· ὀλίγα δὲ τούτων ἦσαν καλῆς διατηρήσεως. Ἐν τούτοις ὅμως ὑδρῖαι τινὲς μαρμάριναι καὶ τεμάχια ἀναγλύφων ἄξια λόγου περισυνελέχθησαν καὶ ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ ἐκεῖ φυλακείῳ. Οὐχὶ μικροτέραν καταστροφὴν ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν τυμβωρύχων τούτων οἱ ἐν τοῖς τετραγώνοις τάφοι οἱ κρύφα καὶ ἐν βίᾳ ἐρευνηθέν-

τες· οὐχ ἦπτον καὶ μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην πλείστοι τάφοι ἔμειναν ἐν ἐκάστῳ τετραγώνῳ ἀνεξερεύνητοι, ἰδίᾳ τῶν ἐν τῷ χώματι ἀνωρυγμένων τῶν ἀνευ ἐπικαλύμματος τινός. Διότι κυρίως αἱ λάρνακες, ἅτε εὐχερῶς διὰ καταλλήλου ὄργανου καὶ ἐν ἱκανῷ ἔτι βάθει ἀνιχνευόμεναι, ἐσυλήθησαν ὑπὸ τῶν τυμβωρύχων, ἐγκαταλιπόντων κενὰς ἐπὶ τόπου ταύτας. Τῶν μὴ συληθέντων τάφων τούτων οἱ πλείονες ἦσαν δυστυχῶς κεκαυμένοι, συνεπῶς δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα ἐντελῶς ἄχρηστα. Ἐν τοῖς μὴ κεκαυμένοις εὐρέθησαν τινὰ ἄξια λόγου ἀντικείμενα, ὧν τὰ κυριώτερα, ἅτινα καὶ παρεδόθησαν διὰ πρωτοκόλλου εἰς τὸν ἐπιμελητὴν τῶν συλλογῶν τῆς Ἑταιρίας, τῶν λοιπῶν ἦπτονος λόγου ἀξίων μεινάντων ἐν τῷ ἐκεῖ φυλακείῳ, εἰσὶ τὰ ἐξῆς, ἦτοι :

1 Σύμπλεγμα δύο πηλίνων εἰδωλίων (τοῦ ἐτέρου ἔχοντος σχῆμα ἀγγείου) ἦτοι γυναικὸς καθήμενης ἐπὶ ἔδρας καὶ παιδὸς παρ' αὐτῇ ἰσταμένου. Ὑψος μετὰ τῆς βάσεως 0,15.

2 Εἰδῶλιον πηλίνον γυναικὸς ἀνεχούσης τὸ ἱμάτιον αὐτῆς διὰ τῆς ἀριστερᾶς. Ὑψος 0,18.

3 Εἰδῶλιον παιδὸς καθήμενου ἐπὶ κιονοκράνου ἰωνικοῦ κίονος. Ὑψος 0,14.

4 Εἰδῶλιον γυναικείου μετὰ περιαιρετῶν ἄκρων, ἑλλιπές. Ὑψος 0,18.

5 Τεμάχια πηλίνου εἰδωλίου μετὰ κεφαλῆς γυναικός. Ὑψος τῆς κεφαλῆς 0,04.

6 Εἰδῶλιον γυναικείου καθήμενον, ἀκέφαλον, τέχνης ἀρχαϊκῆς εἰς δύο τεμάχια. Ὑψος 0,16.

7 Ἀγγεῖον μικρὸν (οἶνοχόη) φέρον ἐπὶ μέλανος ἐδάφους τρεῖς μικρὰς μορφὰς παιδίων λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ κλάδον κισσοῦ περὶ τὸν λαιμόν. Ὑψος 0,08

8 Τέσσαρα μελαμβραφῆ ἀγγεῖα, ὧν δύο πυξίδες, μικρὰ καὶ κοινά.

9 Κάλπη σφαιρική πηλίνη μετὰ πώματος τεθραυσμένη εἰς δύο. Ἐχει ἀλοιφήν μέλαιναν καὶ κλάδον ἐρυθρὸν περιθεόντα τὴν κοιλίαν. Περιεχει ὅσα κεκαυμένα.

10 Τεμάχια χαλκοῦ κατόπτρου κοινοῦ καὶ ἐργαλεῖον χαλκοῦν ἔχον περίπου σχῆμα κώπης (μῆκος 0,13).

Πρὸς τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ τῶν τάφων, τῇ διακοπείσῃ περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, ἐπεχείρησα καὶ μικρὰν τινα σκαφὴν ὑπὸ τὸ ἄνδρον τῶν ναῶν, ἣτις ἔφερον εἰς φῶς τὰ ἐξῆς ἀντικείμενα, μεταφερθέντα καὶ ταῦτα εἰς Ἀθήνας καὶ κατατεθέντα εἰς τὸ ἔθνικόν Μουσεῖον.

1 Μικρὰν κεφαλὴν νεανικὴν τῶν περὶ τὸ βᾶθρον τῆς Νεμέσεως ἀναγλύπτων μορφῶν (ὑπὸ Ἀγορακρίτου) ὧν ἱκανὰ λείψανα ἀνευρεθέντα πρὸ διετίας ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀνδρική, ἐφθαρμένη ὅμως δυστυχῶς κατὰ τὸ πρόσωπον.

2 Κεφαλὴν πωγωνοφόρου ἀνδρὸς φυσικοῦ μεγέθους ἀρχαϊζούσης τέχνης, καλῆς διατηρήσεως εἰκονίζουσας, ὡς ἐρμηνευτὸς τυγχάνει ὁ τύπος οὗτος συνήθως, Διόνυσον.

3 Ἀνάγλυφον εἰκονίζον γυναῖκα (ἰέρειαν) κρατοῦσαν κλεῖδα, καλῆς διατηρήσεως καὶ τέχνης.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μικρᾶς κατὰ τὴν τρίτην ταύτην τῶν ἀνασκαφῶν περιόδου ἀνασκαφῆς ἐν Ραμνοῦντι κατὰ τὸ 1892.

B. ΣΤΑΗΣ

Ἐδαπανήθησαν Δρ. 1,452.55.

Τετάρτη ἀνασκαφὴ ἐν Ἐλευσίνι, περὶ ἧς ἡ ἐξῆς ἔκθεσις τοῦ ἐπιστατήσαντος συναδέλφου ἡμῶν ἐν τῷ Συμβουλίῳ Δημητρίου Φιλίου.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Αἱ ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφαὶ κατὰ τὸ ἄρτι λήξαν ἔτος ἤρξαντο κατὰ Μάρτιον καὶ ἐξηκολούθησαν, μὲ μνησιαίαν κατὰ τὸ θέρος διακοπὴν ἕνεκα ἀποδημίας τοῦ γράφοντος τὰ παρόντα, μέχρι τῶν μέσων τοῦ Δεκεμβρίου μηνός. Ἀνεσκάφη δὲ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα εἰς τὸ προσῆκον βᾶθος ὃ τε μεταξὺ τῶν δύο Προπυλαίων χώρος καὶ ὁ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀρχαίου τοίχου τοῦ Περιβόλου, ἦτοι ὁ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ὑστερωτέρου Ρωμαϊκοῦ, ἔνθα τὰ πολλὰ Βυζαντινὰ χαλάσματα, ἔτι δὲ καὶ ὁ πρὸς δυσμὰς τῶν μεγάλων Προπυλαίων τόπος ἔνθα εἶχεν

ἤδη εὔρεθῆ ἢ καὶ μετ' εἰκόνας δημοσιευθεῖσα τοιχογραφία. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ λείψανα οἰκοδομημάτων νέα διδάγματα λόγου ἄξια δὲν ἐπορίσθημεν ἐκ τῶν ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι τόποις ἀνασκαφῶν, τὰ ἐξ αὐτῶν ὅμως εὐρήματα παρ' ἐλπίδα καὶ πολλὰ ἦσαν καὶ τινα τούτων οὐκ εὐκαταφρόνητα, οἷον ἄγαλμα Ποσειδῶνος μικροῦ μεγέθους (0,60 περίπου Γ. Μ. τὸ ὕψος) σχεδὸν ἄρτιον μάλιστα κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἕτερον Βάκχου, ἀκέφαλον ὅμως τοῦτο καὶ τὰ ἄνω ἄκρα ἀποκεκρουσμένον, ἀλλὰ δεξιωτέρου ἢ ὁ Ποσειδῶν τεχνίτου ἔργον, ἀμφότερα δὲ προϊόντα τέχνης, ὡς νομίζω, τῶν περὶ τοὺς Ρωμαίους χρόνων καὶ ἐκ λίθου πεντελικοῦ πεποιημένα. Μνεῖας δὲ ἄξια εἰσέτι εἶνε κεφαλὴ Βάκχου μικρά, ἀλλ' οὔτε προσαρμοζοῦσα εἰς τὸ μνημονευθὲν ἄγαλμα, οὔτε ἐν γένει εἰς αὐτὸ ἀνήκουσα, καὶ ἄγαλμα ἀκέφαλον νεαροῦ Σατύρου.

Ἐνεπιγράφους λίθους εὔρομεν ὀλίγους· ἄξιοι δὲ μνεῖας ἐνταῦθα εἶνε μάλιστα ψήφισμα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου μὲ ἀνάγλυπτον κατὰ τὸ ἄνω τῆς στήλης μέρος παράστασις τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ κατασκευῆς γεφύρας κατὰ τοὺς Ρεῖτους καὶ ἐπιστολὴ Αὐτοκράτορος Ρωμαίου (τοῦ Ἀδριανοῦ;) πρὸς τὸ γένος τῶν Εὐμολπιδῶν. Ἄλλα περὶ πάντων τούτων θὰ γείνη μακρότερος λόγος καὶ ἀλλαχοῦ.

Καὶ κατὰ τὸν λόφον ὅμως τῆς Ἀκροπόλεως εἰς ἀνεύρεσιν τῆς γραμμῆς τοῦ τείχους τοῦ περιβάλλοντός ποτε τὸν λόφον αὐτῆς μέχρι τοῦ σημείου, ἔνθα τοῦ Φραγκικοῦ Πύργου σώζονται τὰ ἐρείπια, ἐσκάψαμεν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν, ὅσον δηλ. δύστροποι ἰδιωτικαὶ ἀξιώσεις δὲν παρεκώλυσαν τὸ ἔργον. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρὸς Βορρᾶν μέρος ἔχνη τῆς γραμμῆς τοῦ τείχους σώζονται σχεδὸν πανταχοῦ, ὥστε καὶ νὰ δύνηται αὕτη ν' ἀναπαρασταθῆ ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦλάχιστον σχεδὸν ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως μέχρι τοῦ κώνου τοῦ βουνοῦ, ἔνθα τὰ ἐρείπια τοῦ Φραγκικοῦ Πύργου. Κατὰ τὸ πρὸς νότον ὅμως μέρος οὔτε τὰ ἔχνη τῆς γραμμῆς ν' ἀνεύρω πανταχοῦ ἠδυνήθην, οὔτε νὰ ἐννοήσω σαφῶς κατάρθωσα πῶς εἶχον τὰ τοῦ τείχους κατὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν πλευράν. Αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ὕψωματι, ἔνθα ὁ Φραγκικὸς Πύργος, ἀνασκαφαὶ οὐ μόνον Πύλης ἀνοιγματο κατὰ

τὸ ΜΔὸν ἄκρον τοῦ τείχους ἤνεγκον εἰς φῶς καὶ βαθμιδῶν λείψανα εἰς ἀνάβασιν, ἀλλὰ καὶ οἰκίσκων λείψανα, ὧν ἴσως τινὰ καὶ ἀρχαῖα, ἔπεισαν δὲ ἐμὲ τοῦλάχιστον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ἐνταῦθα Πύργον, ἀλλὰ περιελαμβάνετο καὶ οὗτος ὁ χώρος ἀπλῶς εἰς τὸν λοιπὸν τοῦ τείχους Περίβολον. Εὐρέθησαν δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀνάγλυφά τινα, νεκρικὰ ὡς τὸ πολὺ (ὧν ἔν μάλιστα καὶ λόγου ἄξιον) μετενεχθέντα, ὡς φαίνεται, ἐκεῖ ὑπὸ τῶν τὸν Πύργον οἰκοδομησάντων. Λυπηρὸν δὲ ὅτι ἐν τῇ ἰδίῳς Ἀκροπόλει, ἦτοι τῷ ἀμέσῳ τοῦ Τελεστηρίου ὑπερκειμένῳ ὑψώματι τοῦ λόφου, δὲν ἠδυνήθη ἐισέει νὰ σκάψω, εἰ καὶ ἠγοράσθησαν ἐσχάτως ἐκεῖ ἀγροῖ τινες διὰ χρημάτων τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας. Ὅτι ὅμως καὶ τοῦτο τὸ μέρος περιεβάλλετο ποτε καὶ δὴ ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις δι' ἰδιαίτερου τείχους ἔχω λόγους νὰ πιστεύω καὶ ἐκ σφζομένων ἔτι λειψάνων· πολὺ βραδύτερον ἐξετάθη ὁ Περίβολος τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ ὑψώματος ἐνθα ὁ Φραγκικὸς Πύργος.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνασκαφῶν ἐγένετο ἐν Ἐλευσίῃ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος καὶ ἀπομάκρυνσις ἢ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ τόπῳ κατάλληλος τοποθέτησις τῶν σκεπαζόντων οὐ μόνον ἀμφότερα τὰ Προπύλαια ὀγκωδῶν λίθων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ Τελεστήριον καὶ τὴν Φιλώνειον Στοᾶν καὶ τὴν πρὸ ταύτης αὐλὴν τοῦ ἱεροῦ, ὥστε νῦν ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἐλευσίνα δύναται, καὶ ἀπλούστερός τις ὢν, νὰ συλλάβῃ ἔννοιάν τινα ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν ποτε περικαλλῶν αὐτῆς ἱερῶν. Χάριν δὲ τῆς εὐπρεπεστέρας ταύτης ἀναδείξεως τῶν μεγάλων Προπυλαίων κατηδαφίσθη καὶ μέρος τοῦ ὀχυρωματικοῦ τοίχου (ρ-ρ') τοῦ ἀπὸ τούτων πρὸς τὸν βράχον κατατεινομένου, ἐν τούτῳ δὲ εὐρέθησαν ἐντετειχισμένοι καὶ οἱ ἄνω μνημονευθέντες ἐνεπιγράφοι λίθοι. Ἄλλ' ἢ ἀνακάθαρσις αὕτη, οὕτως εἰπεῖν, ἢ κατὰ τὰ μεγάλα Προπύλαια καὶ εἰς ἄλλην τινὰ σπουδαιοτάτην, ὡς φρονῶ, μᾶς ἤγαγεν ἀνακάλυψιν, τὴν εὔρεσιν δηλ. τοῦ Καλλιχόρου φρέατος «ἐνθα τὸ πρῶτον Ἐλευσινίων αἰγυναῖκες χορὸν ἔστησαν καὶ ἦσαν εἰς τὴν θεὸν» κατὰ Παιουσανίαν (1, 38, 4). Καὶ τῷ ὄντι καθαρισθέντος ἐκ τῶν σκεπαζόντων αὐτὸν πολλῶν λίθων καὶ ὀλίγων χωμάτων καὶ τοῦ χώρου ἐκείνου τοῦ μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Πύργου τοῦ σημειουμένου ἐν τῷ Διαγράμματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887ου διὰ τοῦ

γράμματος Α'''' εὑρέθη φρέαρ πάνυ καλῶς ἐκτισμένον, οὐ οἱ περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, ὡς περὶ κέντρον, ὁμόκεντροι κύκλοι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς διήγειραν εἰς τὸν νοῦν μου τὴν ἔννοιαν τοῦ Καλλιχόρου, ἦτοι, κατὰ τὴν ὀρθὴν τῆς λέξεως ἐρμηνείαν, τοῦ φρέατος τοῦ ἔχοντος καλοὺς χοροὺς δηλ. κύκλους (ἢ ἄλωνα) ἐπίτηδες ἐκ τῶν προτέρων περὶ τὸ στόμιον περιγεγραμμένους πρὸς κανονικωτέραν τοῦ κυκλικοῦ τῶν ἀρχαίων χοροῦ ρύθμισιν. Καὶ ναὶ μὲν τὸ σφζόμενον φρέαρ φαίνεται μὴ ὄν αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον, ἐπισκευασθὲν δὲ ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις παρέμεινεν ἀπλῶς εἰς ἀνάμνησιν, ἀφοῦ, ὅταν τοῦλάχιστον τὰ μεγάλα ἐκτίσθησαν Προπύλαια, δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ γίνηται ἐκεῖ χορός. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ τὸναντίον πολὺ μᾶλλον ἐπικυροῖ τὴν γνώμην μου, καθὼς καὶ αὐτὴ ἡ ἐπισκευὴ γενομένη (ἀδιάφορον εἰς ποίους ἀκριβῶς χρόνους) κατὰ τὴν παράδοσιν, διότι οὐδένα ἄλλον ἐμβλέπω τῆς κατασκευῆς τῶν ὁμοκέντρων κύκλων λόγον. Ἐπειτα διὰ τίνα ἄλλον λόγον θὰ ἐσέβοντο ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ὑπάρχον φρέαρ οἱ κατασκευάσαντες τὰ μεγάλα Προπύλαια, ὥστε οὐ μόνον τὴν τελευταίαν αὐτῶν βαθμίδα νὰ μὴ κατατείνωσι καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ φρέαρ νὰ περιβάλλωσι διὰ τοίχου ἀποχωρίζοντες οὕτω αὐτὸ τοῦ λοιποῦ πρὸ αὐτῶν λιθοστρώτου, ὅπερ καὶ κατὰ πολὺ ὑπέγκειται τοῦ φρέατος; Ἄλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ πηγαὶ συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης μου καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν πλέον ἢ πιθανήν, βεβαίαν, δύναμαι νὰ εἴπω, διότι κατὰ μὲν τὸν Ὀμηρικὸν εἰς Δήμητρα Ὕμνον (στίχ. 272) τὸ Καλλιχόρον ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ κῆται πλησίον τοῦ προὔχοντος Κολωροῦ, ἐφ' οὗ κατὰ διαταγὴν τῆς θεᾶς ἔκτισαν οἱ Ἐλευσίνοι τὸν ναὸν τῆς, κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν (μνημονεύοντα αὐτὸ εὐθύς μετὰ τὸν ἐκεῖ πλησίον κείμενον ναὸν τῆς Προπυλαίας Ἀρτεμίδος καὶ Ποσειδῶνος πατρὸς) ἔκειτο ἔξω τοῦ Περιβόλου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ρωμαϊκοῦ, ἔννοεῖται, ὅστις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ περιηγητοῦ ἦν ἀναντιρρήτως ἐκτισμένος· αἱ δὲ πληροφορίαι αὐταὶ εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἐξ ὄλων τῶν φρεάτων, ἃ ἐγὼ πέριξ τοῦ λόφου ἀνέσκαψα, ἀρμόζουσι (1).

(1) Οἱ ἀναζητούντες, ἔνιοι δὲ καὶ ἀνευρόντες (παραβ. Bursian, Geogr. von Griechenland I, σελ. 330-331) τὸ Καλλιχόρον φρέαρ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπλανή-

Ἄλλη δέ τις ἀνακάλυψις εἰς τὴν αὐτὴν κυρίως ἀνακάθαρσιν ἔχουσα τὴν πηγὴν τῆς, τὸ ὅτι δηλ. ὑπὸ τὴν μεσημβρινοανατολικὴν γωνίαν τῶν μεγάλων Προπυλαίων ὑπάρχει δεξαμενὴ τῶν Ρωμαϊκῶν ὡσαύτως χρόνων κατασκευάσμα ἐκρίθη ἐπίσης ἀξία μνείας καὶ ἐνταῦθα ὄχι τόσον διότι προσθέτει καὶ αὕτη ἓνα ἐτι εἰς τοὺς προϋπάρχοντας λόγον τοῦ ὅτι καὶ τὰ μεγάλα Προπύλαια εἶναι Ρωμαϊκῶν χρόνων κτίσμα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ περιεργον τοῦ πράγματος (1).

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ σημερινοῦ χωρίου κατὰ τὴν Ἰερὰν ὁδὸν (ἧς καὶ κατὰ τοῦτο τὸ τμήμα πολλαχοῦ σφίζονται ἀρίδηλα ἔχνη) ἐγένετο τις ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα, κατὰ τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν μνημεῖον, τὸ κοινῶς μὲν Ἀσπρόπυργον καλούμενον, εἰς δὲ τὸν

ἦσαν ἀναντιρρήτως ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου καὶ τῶν ἄλλων πηγῶν ὄσαι, ἀδελόν πως, συνέχον τὸ Καλλιχρονὸς πρὸς τὸ Παρθένιον φρέαρ (πρβλ. Ἀπολ. 1, 5, Καλλιμαχ. Ὕμνον εἰς Δήμητρα στίχ. 16). Ὁ Ὀμηρικὸς Ὕμνος ποιεῖ τὴν Δήμητρα καθεσθείσαν παρὰ τὸ Παρθένιον φρέαρ (στίχ. 99) ὅπερ ἔκειτο ἀναμφιδόλως κατὰ τὴν ὁδὸν *κοίλην κατ' ἀμαξίτων* ὡς ὁ αὐτὸς Ὕμνος καλεῖ αὐτὴν (στίχ. 177) τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα βεβαίως ἄγουσαν, ἀφοῦ ἡ Δημήτηρ ἤρχετο ἐκ τοῦ Θορικοῦ. Ὁ Πάμφως (παράβ. Πausan. ἔ. ἀ. καὶ Förster Der Raub der Persephone σελ. 30) καλεῖ τὸ φρέαρ, παρ' ὃ ἡ Δημήτηρ ἐκάθισεν ἄνθιον καὶ ὑποθέτει αὐτὸ κείμενον κατὰ τὸ τμήμα τῆς ὁδοῦ τὸ ἐξ Ἐλευσίνος εἰς Μέγαρα ἄγον, ἀφοῦ κατὰ τοῦτον τὸν ποιητὴν ἡ Δημήτηρ ἦλθεν ἐξ Ἀργους. Ὁ Lenormant (Recherches à Eleusis σελ. 365, 369, 382) ὁρθῶς ἀνεζήτησε τὸ Καλλιχρονὸς φρέαρ, τῷ Ὀμηρικῷ Ὕμνῳ, τῇ ἀρίστη ταύτῃ πηγῇ, ἐπόμενος ὑπὸ τὸν προϋχοντα Κολωνὸν καὶ ἐντεῦθεν ἐπέθεσεν ὅτι Καλλιχρονὸν ἠδύνατο νὰ ἦναι, τὸ φρέαρ τὸ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Πλούτωνος (ἴδε Διάγραμμα ἐν Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1887^{ου}) οὐχὶ ὁρθῶς βεβαίως, διότι ὄχι μόνον τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ρητὴν τοῦ Πausanίου μαρτυρίαν, καθ' ἣν, ὡς ἐρρήθη, τὸ Καλλιχρονὸν ἔκειτο ἔξω τοῦ Περιβόλου, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦτο τὸ φρέαρ (τὸ κατὰ τὸ ἱερόν τοῦ Πλούτωνος) χορὸς νὰ σταθῇ οὐδέποτε ἦτο δυνατόν, οὔτε δηλ. καὶ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τῶν περὶ ἐκεῖ κατόπιν οἰκοδομηθέντων κτισμάτων, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους.

(1) Φαίνεται ὅτι ἡ δεξαμενὴ προϋπήρχε καὶ δὲν κατεστράφη κριθεῖσα ἰκανῶς στερεὰ ὥστε νὰ υποβαστάσῃ τὸ ὄντως τεράστιον βᾶρος τῆς μεσημβρινοανατολικῆς γωνίας τῶν Μ. Προπυλαίων. Περὶ τούτων δὲ ὄντος τοῦ λόγου ἄς σημειώσω ἐνταῦθα, ὅ,τι δὲν ἐσημείωσα ἀλλαχοῦ ἐξ ἀβλεψίας, ὅτι δηλ. αὐτὸς ὁ Lenormant εἶχεν ἤδη ἀνεύρει ἀσφαλῆ πειστήρια (Recherches, σελ. 46 καὶ ἐξ.) ὅτι Ρωμ. χρόνων κτίσμα ἦσαν καὶ ταῦτα καὶ ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς ἔπειτα δὲν εἶχεν ἀνακαλύψει καὶ τὴν περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος δεξαμενὴν.

ἀρχαιολογικὸν κόσμον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τάφος τοῦ Στράτωνος. Καὶ ὅτι μὲν τὸ κτίσμα τάφος τοῦ Στράτωνος, οὐ ὡς καὶ τῆς οἰκογενείας του φέρει ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα λίθος ἐκεῖ πρό-
παλαι κατακείμενος (Κουμαν. Ἐπιγρ. Ἐπιτύμβ. ἀριθ. 714) (1)
δὲν εἶναι, ἐρρήθη ἤδη καὶ παρ' ἄλλων (Lenormant, Rech σελ.
327), ἀλλὰ καὶ τί ἦν ἀληθῶς τὸ κτίσμα, δύσκολον νὰ ρηθῆ καὶ
μετὰ τὴν γενομένην αὐτοῦ ἀνασκαφὴν (2). Ὁ Πausανίας (1,38,

(1) Ὁ λίθος εἶναι τῶν συνήθων ἐκείνων μνημείων, ἅτινα ὁ Κουμανούδης ὑπὸ
τὴν ε' κατηγορίαν ἀναφέρει (ἔ. ἀ. Προλεγόμενα σελ. 15') φέρει δὲ ἐπὶ τῆς ἄνω
του ἐπιφανείας καὶ στρογγύλην (διάμετρο. 0,30) καὶ ἀρκετὰ βαθεῖαν (βάθ. 0,10)
κοιλότητα πρὸς ἐπίθεσιν οἴου δήποτε ἐπιθέματος. Μῆκος ἔχει ὁ λίθος 2,10, ὕψος
0,70 καὶ πλάτος ἤτοι πάχος 1,00 Γ. Μ. Τὸ δὲ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐμφαίνει
τοὺς τοῦ 1ου μ. Χ. αἰῶνος χρόνους.

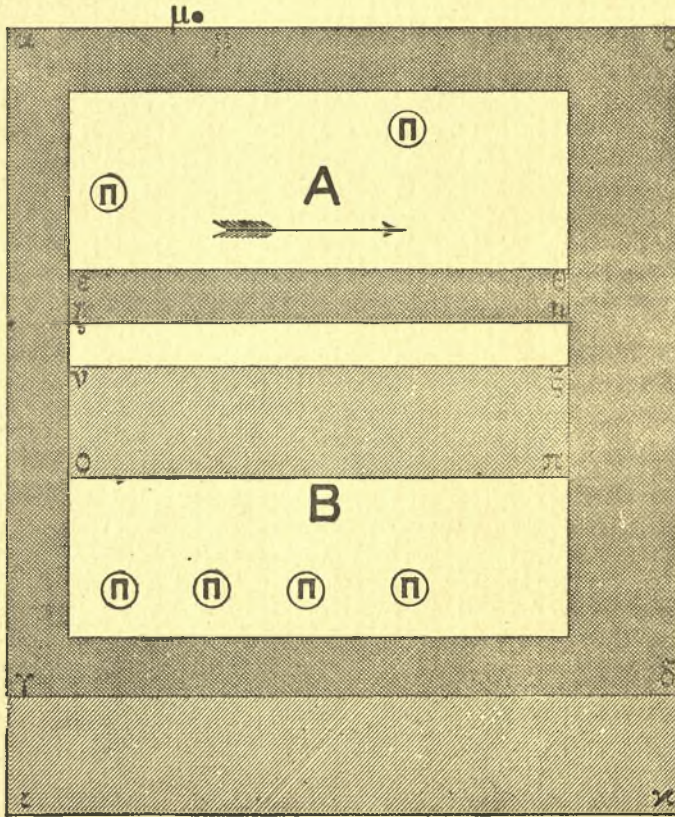
(2) Παραθέτω ἀπέναντι ἀπλοῦν αὐτοῦ σχεδιάσμα ἀνάγκη νὰ προσθέσω εἰς
διασάφησιν καὶ τὰ ἐξῆς.

Οἱ τοῖχοι τοῦ τετραπλεύρου αβγδ εἶναι κατὰ τὴν θεμελίωσιν αὐτῶν (σφζο-
μένην εἰς ὕψος σχεδὸν πανταχοῦ 1,00 περίπου Γ. Μ.) ἐκ μικρῶν ποταμιῶν λί-
θων (συνήθως βοτσάλων καλουμένων) πηλῶ μόνον συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλους
μετὰ περισσῆς, υπερβολικῆς δυνάμει νὰ εἴπω, ἐπιμελείας ἐκτισμένοι, ὁ δὲ πρὸς
βορρᾶν τοῖχος διπλάσιος σχεδὸν τὸ πάχος τῶν τῶν ἄλλων πλευρῶν. Ἐχωρίζ-
ετο δὲ τὸ τετράπλευρον τοῦτο εἰς δύο ἄνισα ἄλλα τετράπλευρα (Α, Β) διὰ τοῦ
μεσοτόχου ελθθ ὁμοίαν ἔχοντος τὴν θεμελίωσιν. Ἐπὶ τῆς θεμελιώσεως ὅλων
τούτων τῶν τοίχων εἶναι ἐκτισμένοι εἰς ὕψος 0,50 τοῖχοι ὅλως διάφοροι τὸν
τρόπον τῆς οἰκοδομίας, ἐκ κοινῶν λίθων, ὀπτοπλίνθων, θραυσμάτων κεραμιδίων
καὶ κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν καὶ πυρίνων πλίνθων, ἐνιαχοῦ καὶ δι' ἀσβέστου
συγκεκολλημένων, ἐκτισμένοι, ἐπὶ δὲ τούτων εἶναι ἐπιτεθειμένοι καὶ οἰονεῖ συνέ-
χειαν αὐτῶν ἀποτελοῦσαι ἀσβέστῳ δὲ συγκεκολλημένοι πρὸς ἀλλήλους αἱ ἐκ μαρ-
μάρου ὀγκῶδεις ἐκείναι πλίνθοι, αἵτινες καὶ προσδίδουσιν εἰς τὸ οἰκοδόμημα ὄψιν
ἀρχαίου κτιρίου ἐν εἰρησίῳ εἰς τὸν μακρόθεν πως μάλιστα βλέποντα αὐτό. Ὁ
ἀραιότερον σκισθεὶς τοῖχος γδικ εἶναι προέκτασις ἢ μᾶλλον προσθήκη πρὸς
ἀνατολὰς τοῦ ἀρχικοῦ τετραπλεύρου αβγδ ὀργανικῶς, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς αὐτό
μὴ συνδεομένη, μὴ ἔχουσα κυρίως θεμελίωσιν, ἀποτελουμένη δὲ, καθ' ὅσον σφῶ-
ζεται, ἐξ ὀλίγων πυρίνων καὶ κατὰ τὸ λοιπὸν ἐκ μαρμαρίνων πλίνθων· ἐπ' αὐ-
τῆς δὲ ἴστανται νῦν ὄρθιοι δύο ὀγκωδέστατοι μαρμαρίνοι λίθοι καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς
πλευρᾶς τοῦ ἑτέρου αὐτῶν (τοῦ καὶ μᾶλλον σφζομένου ὕψ. 1,80, πλ. 1,15,
πάχ. 0,80) φέρεται ἀναγεγλυμμένος μωρίνης (;) στέφανος καὶ παρ' αὐτὸν ὄψις.
Περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς ὑπάρχουσι λείψανα τοίχων κακοκτίστων ἐπίσης κτι-
σμάτων, ἃ δὲν ἔχρινα ἀναγκαῖον νὰ σημειώσω ἐν τῷ σχεδιάσματι, καὶ εἰς ἀπό-
στασιν 12,00 Γ. Μ. περίπου καὶ φρέαρ βυζαντινῶν ἕως χρόνων. Κόγχης βυ-
ζαντινῆς ἐκκλησίας λείψανα οὐδαμοῦ ἠδυνήθην νὰ εὑρῶ· εὑρον ὅμως ἐντός τοῦ
τετραπλεύρου αβγδ (καὶ ἐσημείωσα τὴν θέσιν ἐν τῷ σχεδίῳ, ὡς βλέπει ὁ ἀνα-
γνώστης) τὰ συντρίμματα μεγάλων πηλίνων πίθων, ὧν ἡ διάμετρος κατὰ τὴν

2) τέσσαρα μνημονεύει κατά τὸ τμήμα τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ τὸ ἀπὸ τῶν Ρειτῶν μέχρις Ἑλευσίνος μνήματα, ἀλλ' οὐδενὸς τού-

κοιλίαν ὑπελογίσθη ὑπ' ἐμοῦ εἰς 1,20 Γ. Μ. περίπου. Καὶ ἐν μὲν τῷ διαμερίσματι Β, εὔρον κυρίως τεσσάρων τοιούτων τὰ ἔγχνη, ὑποθέτω δὲ ὅτι πέντε ἦσαν οἱ πάντες καταλαμβάνοντες ὅλον τὸ μῆκος τοῦ δωματίου, παραλλήλως δὲ καὶ πλησιέστερα πρὸς τὸν τοῖχον, ψαύοντες σχεδὸν αὐτόν, τῆς ἀνατολικῆς του πλευ-

1: 100

ρᾶς ἰδρυμένοι, ἐν δὲ τῷ διαμερίσματι Α δύο μόνον ἐκεῖ ἔνθα καὶ ἐσημείωσα ἐν τῷ σχεδιάσματι τὴν θέσιν των. Οἱ πίθοι ἦσαν τῶν συνήθων ἐκείνων, τῶν συχνότατα εἰς ἀνασκαφὰς ἀνευρισκομένων, ὅπως βαναυσουργικὸὶ τὴν κεραμοποιεῖαν καὶ εἰς ἐναπόθεσιν δημητριακῶν καρπῶν, ὡς φαίνεται, προωρισμένοι (εἷς τούτων ἔφερε λείψανα κριθῆς κεκαυμένης ἀρίδηλα, τινὲς δὲ τεθραυσμένοι καὶ μολύβδω πάλιν συγκεκολλημένοι ἦσαν). Ἀγγείων ἄλλων θραύσματα εὔρον ὀλίγα καὶ ταῦτα

των δὲν πιστεύω ὅτι ἔχομεν ἐνταῦθα τὰ λείψανα. Ὅτι δὲ εἰς μεταγενεστέρους βαρβάρους χρόνους μετεσκευάσθη τὸ οἶον δῆποτε τοῦτο κτίσμα (καὶ τότε πιθανῶς μετηνέχθη ἐκεῖ μετὰ καὶ ἄλλων μαρμαρίνων πλίνθων καὶ ὁ τὸ ὄνομα τοῦ *Στρατώνος* φέρων λίθος) ἀναντιρρητον, ὅχι ὅμως καὶ εἰς Βυζαντινὴν ἐκκλησίαν ὡς ὁ ἡμέτερος Ραγκαβῆς καὶ ὁ Lenormant ἐπέσβευσον, ἀφοῦ οὐδὲν γνώρισμα τῆς ἰδρύσεώς ποτε ἐνταῦθα Βυζαντινῆς ἐκκλησίας

καθ' ἑαυτὰ ἄσχημα, οὐχ ἦττον ὅμως τοὺς Ἑλληνορωμαίκοις ἔτι χρόνους μαρτυροῦντα, κατὰ τὴν ἔξωθεν ἀνασκαφὴν τῶν θεμελίων κατὰ δὲ τὸ σημεῖον μ καὶ ἀγγεῖον κοινὸν ἐμπεριέχον 300 περίπου Ἀθηναϊκὰ χάλκινα νομίσματα τῶν χρόνων Μιθριδάτου τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν κ. Σβορώνου (146·97 π. Χ.). Ἡ θεμελίωσις ἐκείνη ἢ ἐκ μικρῶν λίθων ποταμίων ἐκτισμένη φαίνεται μοι Ἑλληνικῶν μᾶλλον χρόνων κατασκευάσμα (ἐξ ὁμοίου ὕλικού, πηγάζοντος ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς γειτνιασῆς ποταμοῦ ἢ χειμάρρου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπιμελῆ τρόπον ἐκτισμένα εἶνε, ἂν ἡ μνήμη δὲν μὲ πλανᾷ, τὰ θεμέλια τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυρῶν) ἂν καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ ὅτι καὶ ἐν Ρωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς ἔτι χρόνοις ἠδύναντο κατὰ τὸν ἴδιον νὰ κτίζωσι τρόπον. Ἄλλ' οἷόν μοι δῆποτε καὶ ἂν ἢ χρόνων προῖόν ἢ θεμελίωσις αὕτη σύγχρονος ἀναντιρρήτως δὲν εἶναι τῶν ἐπ' αὐτῆς ὑπερκείμενων τοίχων καὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω προεκτάσεως, ὥστε βεβαίως ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις καὶ τούτοις ἀληθῶς πάνυ βαρβαρικοῖς, μετεποιήθη τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνον κτίσμα, τότε δ' ἐκτίσθη πιθανῶς καὶ ὁ τοίχος *νησοπ*, ὃν ἀνωτέρω παρέλειψα νὰ σημειώσω καὶ ὅστις κατὰ τὸν ἴδιον ἀμελῆ καὶ ὄλος πρόστυχον τρόπον (ἀσβέστῳ) εἶναι ἐκτισμένος καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὀλίγον ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου ἐδραζόμενος, ἐφ' οὗ καὶ ἡ μνημονευθεῖσα προσθήκη. Καὶ οἱ πύθιοι πότε ἐδῶ ἐτέθησαν; Καθ' οὗς ἡ μετασκευὴ ἐγένετο χρόνους ὑπέθεσα κατ' ἀρχὰς (τὸ ὕψος αὐτῶν ὑπολογισθὲν παρ' ἐμοῦ κατὰ τὰ σφριζόμενα αὐτῶν λείψανα καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ χώματος ἔχνη ὑπερέβαινε ἀναντιρρήτως κατὰ πολὺ τὸ σφριζόμενον ὕψος τῆς ἐκ βοτσάλων θεμελιώσεως), ἀλλὰ τεμάχιον μὲν ὅμοιον εὑρον ὑπὸ τὸν τοίχον *νησοπ* εἰς τὰ χῶματα, ἕτερον δὲ μοι ἐφάνη ἐντετειχισμένον εἰς τὸν τοίχον, τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τὸν ὑπερκείμενον τῆς ἐκεῖ ἀρχαιοτέρας θεμελιώσεως. Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ καὶ οἱ πύθιοι οὗτοι, ἢ ἔλλειψις παντός ἔχρους κόγχης, τὸ ὄλον ἐν γένει σχῆμα καὶ τοῦ ἀρχικοῦ καὶ τοῦ μεταπειποιημένου κτίσματος καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ λείψανα τοίχων, τῶν αὐτῶν χρόνων, οἷων καὶ ἡ μετασκευὴ, ὄντων, πάντα ταῦτα ὁμοῦ ὑπ' ὅψιν λαμβανόμενα μὲ κρατύνουσιν εἰς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἐξενεχθεῖσαν γνώμην ὅτι Βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν ὑπῆρξεν ποτε ἐνταῦθα. Καὶ ὅμως κάλλιστα ἀληθῶς θὰ ἐξηγήτο οὕτω (ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δηλονότι ὅτι περὶ κτίσεως ἐκκλησίας προῖκετο) οὐ μόνον ἡ συσσωρεύσις ἐκεῖ τοσοῦτων (περὶ τὰς 50 εὑρηνται καὶ νῦν ἐν τῷ τόπῳ) καὶ τηλικούτων μαρμαρίνων πλίνθων ἐκ διαφόρων ἀρχαίων μνημείων (καὶ πλησίον ἂν ὑποτεθῶσιν ὅτι ἐκεῖνο ταῦτα) εἰλημμένων, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ἐπὶ τούτων τῶν λίθων ἐγχάρακτοι ἐπιτύμβιοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαί, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, καὶ ἐπὶ τῶν πλίνθων τῶν τοίχων τοῦ Θησείου (ἴσως δὲ καὶ ἄλλων, καὶ ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀρχαίων οἰκοδομημάτων εἰς ἐκκλησίας μεταβληθέντων) εὑρηνται ὅμοιοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐγκεχαραγμένα.

ἀνεῦρον ἐγώ, τούναντίον δὲ (ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν) πολλὰ τὰ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντιστρατευόμενα. Καὶ ὁμως ἰκαναὶ ὄντως εἶναι αἱ ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων πλίνθων ἐπιτύμβιοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαί (1), ἐπὶ τινος δὲ τούτων (ἦν ὁμως ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην πλέον ἀνεύρω) ἀνέγνω πρῶτος ὁ ἡμέτερος Ραγκαβῆς, εἶτα δὲ καὶ ὁ Lenormant, ὡς λέγει, τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπιγραφήν (Recherches Archéol. à Éleusis, σελ. 403, ἀριθ. 138) (2) ἐξ ἧς εἶκασεν ὁ σοφὸς Γαλάτης ὅτι ὄχι μόνον ἤλθον

(1) Ἀφοῦ περὶ ἐκκλησίας, ὡς ἐρρήθη, δὲν πρόκειται, ἅς ἐξηγήσῃ ἕκαστος ὡς θέλει καὶ δύναται τὴν ἐμφάνισιν ἐπὶ τῶν ἐκεῖ λίθων τῶν ἐν λόγῳ ἐπιγραφῶν. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἰκανοποιούσάν με καθ' ὅλα ἐξήγησιν τοῦ πράγματος δὲν εὔρον.

(2) Ἀμφιβάλλω, καὶ ἔχω λόγους πρὸς τοῦτο, ὅτι ὁ Lenormant εἶδε λίθον τὰ γράμματα ἐκεῖνα φέροντα καὶ μᾶλλον πιστεύω ὅτι ἀντέγραψε ταῦτα ἐκ τοῦ Ραγκαβῆ. Οὗτος δὲ μὴ ἔχων καιρὸν πολὺν, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, νὰ φερῶσιν εἰς ἀνάγνωσιν τοῦ λίθου (Mémoires présentés à l'Acad. d. Inscr. t. v. part. I, pl. I n° 3) δὲν ἠδυνήθη ἢ ὀλίγα νὰ ἀναγνώσῃ γράμματα. Ἐγὼ οὐ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους δύο ἐνεπιγράφους λίθους ἐδῶ ποτε ὄντας καὶ ὑπὸ τε τοῦ Ραγκαβῆ (ἔ. ἀ.) καὶ τοῦ Lenormant (ἔ. ἀ. ἀριθ. 96 καὶ 132) δημοσιευομένους δὲν εὔρον. Ἀνεῦρον ὁμως τοὺς ὑπ' ἀριθ. 130 καὶ 131 ὑπὸ Lenormant δημοσιευομένους, ἀλλὰ διαφόρως πως ἀνέγνωσα αὐτούς. Καὶ τὴν μὲν ὑπ' ἀριθ. 130 χριστιανικὴν ἐπιγραφήν (ἦτις, εἰρήσθω καὶ τοῦτο χάριν τῆς ἀκριβείας, ἐγκεχαραγμένη φέρεται ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς τοῦ ἐπιτύμβιου λίθου τοῦ Στράτωνος) ἀνέγνων ἐπὶ τε τοῦ λίθου καὶ ἐπὶ χαρτίνου ἀποτυπώματος ὡδέ πως

Ϟⲓ ⲘⲚⲞⲔⲒⲘⲚⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔ ⲈⲘⲘ

ϞϚϞⲓⲘⲚⲞⲔⲒⲘⲚⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔⲔ . . . . .

Ϟⲓ ⲘⲚⲞⲔ ⲈⲘⲘ

τὴν δὲ ὑπ' ἀριθ. 131 οὕτω

Δ	Ο	Σ	Κ
C	E	P	C
K	X	M	C

Ἄλλὰ καὶ τέσσαρας ἄλλους εὔρον ἐνεπιγράφους λίθους, οἷτινες οὔτε ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ, ἀλλ' οὔτε ὑπὸ τοῦ Lenormant μνημονεύονται, καίπερ ἔκει ἐπιχειρήσαντος ἀνασκαφικὴν ἔρευναν. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνός τούτων ἀνεστραμμένως ἐκτι-

Σλαῦοι εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐγκατε-
στάθησαν ἐν αὐτῇ (τοῦθ' ὅπερ οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος) ἀλλ' ὅτι
καὶ γραπτὰ ἔτι μνημεῖα κατέλιπον ἡμῖν τῆς ἐγκαταστάσεώς των.

σμένου κατὰ τὴν ΜΑ γωνίαν τοῦ κτιρίου ἀναγινώσκονται πάνυ εὐκόλως ὡς με-
γάλα καὶ βαθέως ἐγκεχαραγμένα τάδε τὰ γράμματα χρόνους ἔτι μαρτυροῦντα
τοὺς τελευταίους Μακεδονικοὺς

· · · · · Ν Ζ Η Χ Δ Β

ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τριῶν ἐπίσης χριστιανικὰ ὀνόματα. Ἐπὶ τοῦ ἐνός τούτων
(τοῦ καὶ ἀφαιρεθέντος ἐσχάτως καὶ μὴ εὑρισκομένου πλέον ἐν τῷ τόπῳ) ἀνε-
γνώσα τάδε τὰ γράμματα

Δ Ν Υ
ΠΥΡΓΟΥ

ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων δύο τὰ ἐξῆς.

1

Δ Ο Γ Ψ Ρ

Κ
Ψ
Ξ
Δ
Ϟ
ϙ

Γ Α Φ Ω Ρ Α Τ Ο Υ

2

† Β Ο Η
Ι Ω Κ Μ

Γ Η

Ϟ

Δ Ρ Ο Ν Ν Γ Γ Ἀ . . .

† Ρ

Τ Η Λ Ο Χ Ε Ι Τ Ο Υ

Ἄλλὰ καὶ ἄλλα ἴσως ὑπάρχοντα ἐπ' αὐτῶν γράμματα δὲν ἠδυνήθην νάνα -
γνώσω, ἔνια δὲ πιθανῶς καὶ οὐκ ὀρθῶς ἀνέγνωσα.

Ἄλλὰ πάντες πιστεύω θὰ συνομολογήσωσί μοι δι΄εσχυριζομένῳ ὅτι ἂν ὄντως ἀνεγνώσθησάν ποτε ἐπὶ λίθου ἐκεῖνα τὰ γράμματα, οὐδὲν ἄλλο ἦσαν καὶ ταῦτα βεβαίως ἢ χριστιανικῆς ἐπιθυμίου ἐπιγραφῆς λείψανα ἡμαρτημένως καὶ ἀτελῶς ἀναγνωσθέντα, ὀρθῶς ὁμῶς πάνυ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ραγκαβῆ ὡς τοιαῦτα ὑποληφθέντα.

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 25 Ἰανουαρίου 1893.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Ἐδαπανήθησαν ἐν τῷ ἔτει δρ. 10,617.40.

Πέμπτη ἀνασκαφὴ ἐν *Θήβαις*, ἐπιστατοῦντος τοῦ φιλαρχαίου δικηγόρου κ. Εὐστρατίου Καλόπαιδος, περὶ ἧς ἀπεστάλη ἡμῖν ἡ ἐξῆς ἔκθεσις:

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 74 τῆς 2 Ἀπριλίου 1891 ὑμέτερον πρὸς με ἔγγραφον ἀνέσκαψα σημεῖα τινὰ τῶν τειχῶν τοῦ ἀρχαίου Θηβαϊκοῦ περιβόλου. Καὶ κατὰ μὲν τὸ παρελθὸν ἔτος 1891 ἐλλείψει χρόνου ὡς ἐκ πολλῶν μου καὶ ἐκτάκτων ἀσχολιῶν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐνεργήσω σκαφάς, ἀλλ' ἀπεπειραθὴν μόνον τοιοῦτων εἶς τινὰ σποράδην σημεῖα πρὸς τὸ νότιον ἄκρον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου· τὸ δὲ τρέχον ἔτος ἀνέσκαψα κατὰ μὲν τὸν Ἀπρίλιον διάφορα σημεῖα πρὸς τὸ αὐτὸ νότιον ἄκρον τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, τὴν θέσιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁποίας, ὅπως ἄγνωστον τὸ πρὶν, ἀνευρῶν δι' ἐπιμόνων πρὸ πολλοῦ ἐπιτοπιῶν μελετῶν καὶ παρατηρήσεων, εἶχον πρὸ ἐτῶν ὑποδείξει καὶ εἰς ἄλλους μὲν πολλοὺς (ἀτυχῶς μὴ πεισθέντας) τῶν ἐντεῦθεν χάριν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν διερχομένων, τῷ δὲ ἔτει 1885 καὶ εἰς τὸν ἐσπευσμένως τότε διελθόντα ἐκ Θηβῶν σοφὸν Γερμανόν, καθηγητὴν ἤδη τοῦ ἐν Φρειδούργῳ Πανεπιστημίου, κ. Ἐρνέστον Φαβρίκιον, ὅστις πρῶτος ἀποδεξάμενος τὴν περὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης γνώμην μου διέγραψεν αὐτὴν ἐν τῷ πίνακι τῆς περὶ τῆς

Τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Θεβῶν ἀξιολόγου μελέτης αὐτοῦ(1), ἂν καὶ οὐχὶ ὀλόκληρον κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος, ὅπερ πολὺ συνέταμεν. Ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων δὲ σποράδην ἐκείσε τεμαχίαν τὰ δύο ἀπεκάλυψαν μέρη τειχῶν τοῦ ἀρχαίου τῆς πόλεως περιβόλου ἀναμφισβήτητα, καὶ διὰ τὴν θέσιν ἐν ἣ κεῖνται, καὶ διὰ τὸ τριῶν μέτρων πᾶχος αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν λίθων ἐξ ὧν εἰσὶν ὠκοδομημένα, καὶ ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ Δυτικὴ τοῦ ἀρχαίου περιβόλου πλευρὰ διήρχετο περὶ τὰ χίλια μέτρα πρὸς δυσμὰς τῆς Δίρκης· πρὸς τὸ ἀνώτατον δὲ μεσημβρινὸν ἄκρον αὐτῆς ἀπεκαλύφθησαν ἐν μέρει αἱ βάσεις τοῦ ἑτέρου τῶν πύργων, τοῦ Δυτικοῦ, τῶν ἐκεῖ τὸ πάλαι ἰσταμένων Ὑψίστων πυλῶν, ἃς τυμβωρύχοι ὡς ἀρχαῖον τάφον ὑπολαβόντες ἀνέσκαψαν καταστρέψαντες καὶ πολλοὺς καὶ κανονικοὺς ὀγκολίθους αὐτῶν, ὧν ἐλάχιστοι ἤδη περισώζονται. Κατὰ δὲ τὸν Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Ὀκτώβριον ἐκ διαλειμμάτων, καὶ ὅποτε μοὶ ἐδίδετο ἐκ τοῦ ἔργου μου καιρὸς, ἀνέσκαψα σποράδην ἐπίσης ἱκανὸν μέρος τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰσμηνοῦ τμήματος τῆς μεσημβρινῆς τοῦ περιβόλου πλευρᾶς, ἥτοι τοῦ ἀρχομένου ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰσμηνοῦ καὶ χωροῦντος πρὸς ἀνατολὰς, μικρὸν δ' ἀνωτέρω καὶ ἀνατολικομεσημβρινῶς, 350 μέτρα ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Ἰσμηνοῦ, πρὸς δὲ καὶ τμήματά τινα τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἥτις διέρχεται 350 - 300 μέτρα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἐλισσομένου Ἰσμηνοῦ. Κατὰ τὴν σποράδην σκαφὴν τῆς ἀνατολικῆς ταύτης πλευρᾶς, καὶ εἰς μέρος μικρὸν μὲν ἐξέχον τοῦ λοιποῦ ὀμαλοῦ ἐδάφους, ἀποτόμως δ' ἐπικλινές πρὸς ἀνατολὰς, καὶ περὶ τὰ 200 μέτρα ἀπέχον πρὸς βορρᾶν τῆς μεσημβρινοανατολικῆς γωνίας τοῦ περιβόλου, ἀπεκαλύφθησαν ἀρχαῖα τεῖχη ἐκ κανονικῶν ὀγκολίθων, διατηρούμενα εἰς ὕψος σχεδὸν δύο μέτρων, καὶ σχηματίζοντα ἐλιγμοὺς τῆς γραμμῆς καὶ ἐξέχοντας αὐτῆς δύο πυργίσκους, ἀπέχοντας ἀλλήλων τρία ἀκριβῶς μέτρα· τὸ διάμεσον δὲ τοῦτο πιθανώτατα ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀποτελοῦν πύλην μετὰ τῶν ἐξεχόντων πυργίσκων, ἀφ' ὧν ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἐποπτεύηται τὸ πρὸς βορρᾶν εὐθέως καὶ ἐπὶ 600-700 μέτρα διήκον

(1) Fabricius, Theben. Eine Untersuchung neber die Topographie und Geschichte der Hauptstadt Boeotiens. Freiburg i. B. 1890.

τμήμα τῶν τειχῶν τῆς αὐτῆς πλευρᾶς μέχρι λόφου ἐπιπροσθού-
τος κατωτέρω καὶ τὸ πρὸς βορρᾶν κατώτερον αὐτῶν μέρος ἀπο-
κρύπτοντος· ἐπειδὴ ὅμως τὸ μεταξὺ τῶν πυργίσκων αὐτῶν τρί-
μετρον διάστημα εἶναι πεφραγμένον πρὸς τὰ ἔσω διὰ στενοῦ καὶ
ἐκ τῶν αὐτῶν ὀγκολίθων ἀρχαίου τείχους, οἱ δὲ πυργίσκοι
δὲν χωροῦσι καὶ ἔσωτέρω τοῦ φράγματος ὥστε νὰ σχηματίσῃσι
καὶ ἔσωτερικὰ τῆς πύλης ἀμυντήρια, πείθομαι ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ
δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἦτο πύλη, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἐλιγμὸς τῶν τειχῶν,
στρεφομένων ἐκεῖ ἀνατολικώτερον καὶ χωρούντων πρὸς νότον κατ'
ἐξακολούθησιν τῆς γραμμῆς, μικρὸν δ' ἀνωτέρω καὶ νοτιοανατο-
λικῶς· τὸ μέρος αὐτὸ κατὰ μεσοῦντα Σεπτέμβριον εἶδε καὶ ὁ ἐκ
τῶν συμβούλων τῆς Ἐταιρίας κ. Δ. Φίλιος.

Τὰ ἀνευρισκόμενα τείχη ἔχουσι πάχος τριῶν μέτρων, ψοκοδό-
μηνται δὲ ἐκ κωνοειδῶν, ὑπολειψάντων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἰσομε-
γέθων ὀγκολίθων, λίαν εὐθρύπτων, καὶ συνισταμένων ἐκ συγκρί-
ματος (conglomerat), ὅπερ συχνὰ συγχέεται μετὰ τε ὁμοίων ἐν
τῷ ἐδάφει συντριμμάτων λίθων καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ βραχώδους
ἐδάφους, δυσκολώτατα ἀπ' αὐτῶν διακρινόμενον· διὸ διατάζει ὁ
ἀνασκάπτων ἐκεῖσε ἂν εὐθρυπτον βραχώδες ἔδαφος ἢ τείχος ἀρ-
χαῖον ἀνασκάπτῃ, καὶ εὐκόλως δύναται ἀπορῶν νὰ προβῇ καὶ
μέχρι τῆς ὑπονοίας ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι δὲν προέρχονται ἐκ λατο-
μείου λελαξευμένοι, ἀλλὰ κατεσκευάσθησαν τεχνηέντως ἐν μή-
τραις· τούτου δ' ἔνεκα καὶ φόβῳ μὴ οἱ σκαφεῖς καταστρέψωσιν
ἀντὶ ν' ἀνεύρωσι τὰ τείχη δὲν ἠδυνάμην νὰ μεταχειρίζωμαι πολ-
λοὺς αὐτῶν συνάμα, ἀλλ' ἠκολούθουν βραδέως δι' ὀλίγων, ἵνα
ἐπιβλέπω, καὶ μετὰ προσοχῆς τὴν ἔρευναν. Εἰς πολλὰ δὲ μέρη
τὰ τείχη εἰσὶ κατεστραμμένα μέχρις ἐδάφους, μηδ' αὐτῶν τῶν
πρώτων θεμελιῶν λίθων εὐρισκομένων, καὶ μάλιστα ὅπου τὸ ἔδα-
φος τυγχάνει βραχώδες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, οἵτινες ὅπου σφίζον-
ται εἰσὶ στερεώτεροι καὶ σκληρότεροι. Πολλαχοῦ καὶ παντοῦ σχε-
δὸν μεταξὺ τῶν λίθων τῶν ἀποτελούντων τὰ μέτωπα τῶν τει-
χῶν ὑπάρχουσιν ἰσοπλατῆ διάκενα πεπληρωμένα χώματος, πι-
θανῶς ἀφιέμενα οὕτως ἢ πρὸς οἰκονομίαν ὑλικοῦ λίθων, ἢ ὅπως
χρησιμεύωσιν ὡς κεκρυμμένοι δίοδοι πρὸς συγκοινωνίαν τῶν πύρ-
γων. Ἐξέχουσι δὲ τῶν τειχῶν ποῦ καὶ ποῦ καὶ λίθοι τινὲς δίκην

ἀντηρίδων αὐτῶν, καὶ μάλιστα ὅπου τὸ ἐξω τῶν τειχῶν ἔδαφος ἦν ἐπικλινές. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καὶ περὶ τὰ 600 μέτρα ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἄκρου αὐτῆς ἀνεῦρον τὰς σωζομένας βάσεις ἡμικυκλίου πύργου ἐξέχοντος καὶ ἀποτελοῦντος κανονικὸν ἡμικύκλιον ἔχον διάμετρον 6 μέτρων, διπλασίαν δηλ. τοῦ πάχους τῶν τειχῶν.

Ἡ μεσημβρινὴ τῶν τειχῶν πλευρὰ, ἀρχομένη 350 μέτρα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἴσμηνοῦ, φαίνεται κατερχομένη βορειοδυτικῶς μέχρι τοῦ Ἴσμηνοῦ, καὶ διευθυνομένη πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν· ἀλλ' ἂν καὶ ἐντεῦθεν τοῦ Ἴσμηνοῦ χωρῆ κατὰ τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν Καδμείαν διεύθυνσιν, ἂν ἠνοῦτο μετ' αὐτῆς, ἢ ἂν λαμβάνουσα πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἴσμηνοῦ ἄλλην διεύθυνσιν διήρχετο ἐγγὺς ἢ ἀπωτέρω τῆς Καδμείας δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι, διότι ἡ σμικρὰ καὶ πρόχειρος σκαφή, ἢ γενομένη εἰς δύο μόνον σημεία πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἴσμηνοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἴσμηνίου λόφου, πρὸς βορρᾶν τοῦ περιτειχίσματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Λουκᾶ, δείκνυσι πρὸς μὲν τὴν δυτικὴν τοῦ Ἴσμηνοῦ ὄχθην μεγάλην ἐπίχωσιν, ἔνεκα καὶ τοῦ πρανοῦς τοῦ ἐδάφους, περὶ τὰ 60 δὲ μέτρα δυτικώτερον τῆς ὄχθης, καὶ εἰς βάθος ἔλασσον μέτρον, βραχῶδες ἔδαφος, λελαξευμένον μὲν, πλὴν γυμνὸν τειχῶν. Ἀκριβεστέρα ἔρευνα πέποιθα ὅτι θέλει ἀποκαλύψει καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ἴσμηνοῦ διεύθυνσιν τῶν τειχῶν, ἂν μὴ τέλεον κατεστράφησαν.

Παρατηρήσεως ἄξιον τυγχάνει ὅτι πανταχοῦ τῆς σκαφῆς ἀνευρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ μεγάλων κεράμων τεμάχια, τοῦθ' ὅπερ δείκνυσι ὀρθοτάτην τὴν γνώμην τοῦ πολλοῦ Φαβρικίου, ὅτι τὰ τεῖχη τοῦ Θεβαϊκοῦ περιβόλου ἦσαν ἐστεγασμένα διὰ κεράμων.

Ἡ ἀνατολικομεσημβρινὴ γωνία τοῦ περιβόλου (σχηματιζομένη πολυγωνικῶς) ἀπολήγει εἰς λόφον ὑψούμενον μὲν πως πρὸς νότον ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν, ἡσυχῇ δ' ἐπικλίνοντα ἐπὶ τὴν πρὸς νότον αὐτοῦ διερχομένην καὶ εἰς Τάναγραν καὶ τανῦν ἄγουσαν ὁδόν. Ἐπὶ τῆς κλιτύος αὐτῆς πρὸ πολλοῦ πέπεισμαι ὅτι ἴσταντο αἱ κατὰ τὸν Παιουσιανὴν τελευταῖαι Ὀμολωίδες πύλαι, ἀνοίγουσαι μεσημβρινοανατολικῶς. Τὸ μέρος αὐτὸ ἀνέσκαψα μὲν ἰκανῶς εἰς τρία μέρη πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν βάσεων τῶν πυλῶν, πλὴν ἔνεκα τοῦ πρανοῦς τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει μέγα ἐπίχωμα, καὶ τὰ τεῖχη

ἀνευρίσκονται εἰς βάθος πλέον τῶν δύο μέτρων, ἢ δ' ἐκ τοῦ βάθους αὐτοῦ ἐξαγωγή τοῦ χώματος ἀποβαίνει δυσκολωτέρα. Ἴνα δὲ τὸ μέρος αὐτὸ ἐρευνηθῆ καλῶς καὶ ἀναφανῶσιν αἱ βάσεις τῶν πυλῶν, αἱ διαστάσεις αὐτῶν κλπ. δεόν νὰ ἀρθῆ τὸ ἐπικειμένον ἐπίχωμα καὶ ριφθῆ πρὸς ἀνατολὰς ἐγγύτατα, ὅπερ ἀπαιτήσῃ δαπάνην μὲν 300 περίπου δραχμῶν, χρόνον δὲ οὐχὶ πλέον ἑβδομάδος, διότι δύνανται ἤδη νὰ ἐργασθῶσιν ἐκεῖ καὶ πλείους τῶν εἴκοσιν ἐργάται συνάμα, μετὰ καὶ τινων κάρων, ἂν χρειασθῶσι καὶ τοιαῦτα· βραδύτερον ἴσως ἢ δαπάνη ἔσται μειζων, ἐὰν μάλιστα τὸ μέρος αὐτὸ καλλιεργηθῆ καὶ ριφθῶσι τὰ πολλὰ ἐξαχθέντα χώματα ἐν τοῖς ἀνασκαφεῖσιν ἤδη μεγάλοις λάκκοις.

Περὶ τὰ 300 μέτρα πρὸς βορρᾶν τῆς Καθμερίας ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἔξωθεν τοῦ περιτειχίσματος τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς (ὅστις πιθκνῶτατα κατέχει τὸν χώρον τοῦ ναοῦ τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος) οἰκοδομηθήσεται ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ πρὸς τοῦτο ἐγένοντο ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους αἱ προκαταρκτικαὶ σκαφαί, αἵτινες, πλὴν τριῶν φρεάτων καὶ τινων λειψάνων ἀρχαίων οἰκιῶν, ἀπεκάλυψαν μικρὸν πορρωτέρω καὶ γραμμὴν τείχους ἀρχαίου 15 περίπου μέτρων μήκους, ἣν νομίζω ὡς ἀποτελοῦσαν τὰς βάσεις στοᾶς τινος τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀγορᾷ, ἣτις ἐκεῖ πιθανῶτατα ἔκειτο. Μανθάνων ἤδη ὅτι ἡ ἀνέγερσις τοῦ εὐρέος σταθμοῦ ἐπισπεύδεται νομίζω ἐπείγουσαν καὶ τοῦ μέρους αὐτοῦ τὴν ἀκριβῆ ἐρευναν, ἣτις μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σταθμοῦ ἔσται ἀδύνατος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν σταλὲν μοι ποσὸν ἐκ δραχμῶν 298 καὶ 40/100 ἐξητηλήθη, ἔδαπανήθησαν δὲ καὶ τινες ἐπὶ πλέον δραχμαί, διὰ δὲ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 317 ὑμετέρου ἐγγράφου τῆς 29 Σεπτεμβρίου ἐ.ξ. ἐνετείλασθέ μοι νὰ συνεχίσω τὸ ἔργον μέχρις ἐξαντήσεως τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ, δέκοφα τὴν σκαφὴν ἀναμένων τὴν ὑμετέραν περαιτέρω ἐντολήν. Ἀφοῦ δὲ κατὰ τὸ ρηθὲν ἐγγραφον τὸ Συμβούλιον τῆς καθ' ὑμᾶς Ἑταιρίας εὐηρεστήθη ν' ἀποφασίσῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν ἀρχαίων Θηβαϊκῶν τειχῶν ἐρευνῶν, εὐαρεστήθητε σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἀναγγείλητε ἂν ἐγκρίνητε νὰ ἐξακολουθήσω καὶ κατὰ τὸν τρέχοντα μῆνα,

ἐὰν χειμῶν δὲν κωλύσῃ, τὴν εἰς τὰ δύο, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, σημεῖα σκαφήν.

Ἐν Θήβαις τῇ 12 Νοεμβρίου 1892.

ΕΓΣΤΡΑΤΙΟΣ ΚΑΛΟΠΑΙΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 387.10.

Ἐκτη ἀνασκαφή ἐν Βόλῳ, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἐφόρου ἀρ-
χαιοτήτων Βαλ. Στάκη, οὗ ἡ ἔκθεσις ἔχει ὡδε·

Κύριε Πρόεδρε,

Αἱ ἐν Βόλῳ καὶ τῆς περιχώροις τούτου ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι ἡμῶν αἰ γενόμεναι κατὰ μῆνα Ἰούλιον π. ἔ. τῇ ὑμετέρα ἐντολῇ ἔχουσιν οὕτω: Τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πάλαι Ἰωλκοῦ (τὰ νῦν Γορίτσα) ὑψωμα, τὸ παρεμφερὲς ἐξωτερικῶς τύμβῳ ἢ καὶ προϊστορικῷ τάφῳ, τὸ ὑπὸ τυμβωρύχων λάθρα ἀνασκαλισθέν, ἐρευνηθὲν ἐπιμελέστερον διὰ σκαφῆς ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε ὀχυρωματικὸν ἔργον ἀνήκον εἰς τὸ πολλαχοῦ σφζόμενον φρούριον τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὀροσειρᾶς εὕρισκομένου ὄρους τοῦ καλουμένου τὰ νῦν Ἀγία Παρασκευή. Τὸ ὑψωμα τοῦτο ἔχον σχῆμα ἡμισφαιρικὸν ἐξωτερικῶς ἠτό ποτε πύργος τις ἐκ πλίνθων ὀπτῶν κατεσκευασμένος ἐπὶ κρηπιδώματος τετραγώνου ἐκ λίθων ἀργῶν.

Μικραὶ τινες ἀνασκαφικαὶ ἔρευναι ἡμῶν ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς πλησιοχώροις εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν, τοῦναντίον ἐν τῷ παρὰ τῷ χωρίῳ Διμῆνι τοῦ δήμου Παγασῶν διαμερίσματι καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ πρό τινων ἐ-ῶν ἀνασκαφέντος προϊστορικοῦ τάφου, ἐν θέσει καλουμένην Τούμπρα, ἀπεκάλυψα δι' ἐρευνητικῆς σκαφῆς ὀλίγων ἡμερῶν, τὴν κορυφὴν θολωτοῦ τάφου, οὕτινος τὴν ὅλην ἀνασκαφὴν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος ἐκεῖνου Στέφανος Παπαθανασίου κατ' οὐδένα λόγον ἐδέχθη νὰ ἐπιτρέψῃ ἐπὶ ἄλλῳ ὄρῳ ἢ ἐπὶ τῷ τῆς ἀποδόσεως αὐτῷ τοῦ ἡμίσεος τῶν εὐρημάτων, ὄρῳ ὃν βεβαίως ἡ ὑμετέρα Ἐταιρία δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ προκειμένου περὶ προϊστορικοῦ τάφου. Ἐπειδὴ δὲ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει νόμος ἀναγκάζων εἰς ἀκουσίαν ἐκποίησιν κτήματός τινας

προκειμένου περί εύρέσεως ἀρχαιοτήτων, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπανέφερον τὸν ἀνασκαφέντα χώρον εἰς ἣν ἦτο πρὶν κατάστασιν καὶ ἀφ' οὗ συνέστησα ταῖς ἐκεῖ ἀρχαῖς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ μέρους ἐκείνου. Εὐκατῶν δὲ θὰ ἦτο ἐὰν ἡ ὑμετέρα Ἐταιρία ἐπειράτο εἶτε ἐμμέσως διὰ τῆς κυβερνήσεως εἶτε καὶ δι' ἀμέσου πρὸς τὸν ἰδιοκτῆτην ἀνταποκρίσεως τὴν πρόσκτησιν τοῦ ὅλου λόφου «Τούμπας» καλυμμένου, ὑπὸ τὸν ὅποιον, κατὰ τὴν πεποιθήσιν ἡμῶν, κρύπτονται πλείονες τοῦ ἐνὸς τοιοῦτοι τάφοι, ἀφ' ὧν πάντως θὰ ἀχθῶσιν εἰς φῶς σπουδαῖα εὐρήματα.

Β. ΣΤΑΗΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 305.30.

Ἐβδόμη ἀνασκαφὴ ἐν *Θυρρείῳ* τῆς Ἀκαρνανίας, ἐπιστατοῦντος τοῦ διδάκτορος Ἄνδρ. Σκιᾶ, οὗ ἡ ἐκθεσις ἔχει ὡδε·

Κύριε Πρόεδρε,

Τὴν ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα διαρκέσασαν ἐκδρομὴν εἰς Ἀκαρνανίαν ἐπεχείρησα περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1892 τῇ ἐγκρίσει τοῦ Σ. Συμβουλίου ἐξ αἰτίας τῆς ἀνευρέσεως τεμαχίου μεγάλης προδήλως ἐπιγραφῆς ὀλίγας ἡμέρας πρότερον ἐν τῷ παρὰ τὴν Βόνιτσαν χωρίῳ Ἀγίῳ Βασιλείῳ, ἐνθα τὰ ἑρείπια τοῦ ἀρχαίου Θυρρείου, ἀνασκαφείσης ὑπὸ τινος τυμβωρύχου, τὰ μάλιστα δὲ λόγου ἀξίας διὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἱκανῶς ἀκραιφνῆ διασφζομένην ἐπιχωρίαν διάλεκτον. Ἐσκόπουν δὲ κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην νὰ ἀντιγράψω μὲν τὸ ἀνευρεθὲν τεμάχιον, νὰ ἐκτελέσω δὲ καὶ μικράν τινα ἀνασκαφὴν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ πιθανῶς κεκρυμμένου ὑπολοίπου μέρους τῆς ἐπιγραφῆς ἀναζητῶν ἅμα καὶ ἄλλας ἀρχαιότητας ἐν τοῖς πολλοῖς αὐτόθι σφζομένοις ἑρείπιοις, τοῖς ὑπὸ τοῦ Heuzey περιγεγραμμένοις (1). Δυστυχῶς τὰ προστυχόντα κωλύματα ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε ἐπιχειρήσεις οἰασθῆποτε ἀνασκαφῆς ἦτο ἀδύνατος, ἡναγκάσθη δὲ νὰ περιορισθῶ εἰς μόνην τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ μνημονευθέντος τεμαχίου καὶ ὀλίγων τινῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τοῦ Ἀγίου

(1) Le mont Olympe et l'Acarnanie σελ. 373-380.

Βασιλείου ἀποκειμένων ἐπιτυμβίων στηλῶν (1) καὶ εἰς ἐσπευσμένην τινὰ ἐπισκόπησιν τῶν ἐν τῇ εὐρυτάτῃ περιοχῇ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους φαινομένων ἐρειπίων.

Τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, εἰς ὅσα μέρη τοῦλάχιστον ἠδυνήθηεν νὰ ἰδῶ αὐτά, διασφύζονται κάλλιστα καὶ εἰς μέγα ὕψος. Τὰ δ' ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν τευχῶν διακρινόμενα ἐρείπια κτιρίων εἶνε πλείστα. Ἰδίως δὲ πολυάριθμα ἐρείπια ἀπαντῶσι κατὰ τὴν ἐξ Ἀγίου Βασιλείου εἰς τὴν χαράδραν *Κανάλια* ἄγουσαν ὁδὸν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῷ κατερχομένῳ. Πρὸς τοὺς πρόποδας μάλιστα τοῦ λόφου ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς ἐν ἐρείπιοις ἐκκλησίας τοῦ *Παλαιοῦ Ἁγίου Βασιλείου*, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμίσειαν ὦραν περίπου ἐντεῦθεν ἀπέχοντος χωρίου, ἡ ὁδὸς αὕτη διέρχεται δι' ἀρχαίας κλίμακος ἀριστα διατετηρημένης, ἀγούσης δὲ εἰς εὐρὺν ἐπίπεδον χῶρον ἐν τῇ κατωφερείᾳ κατεσκευασμένον. Ὁ χῶρος οὗτος ἀριστερόθεν τῷ κατερχομένῳ τὴν ὁδὸν κείμενος ὑποστηρίζεται πρὸς τὸ κατωφερές μέρος ὑπὸ τοίχου ἐκ μεγάλων πολυγωνικῶν λίθων πλησιαζόντων πολὺ πρὸς τὸ τετράγωνον σχῆμα, ὁμοίου δὲ κατὰ πάντα πρὸς τὸν τῆς Πινυκῆς πλῆν τοῦ μεγέθους τῶν λίθων. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου χώρου ἔκειτο ἀναμφιβόλως ἐπισημότατόν τι οἰκοδόμημα τῆς πόλεως, ὅπερ πιθανώτατα διατηρεῖται εἰς καλλίστην κατάστασιν ἕνεκα τῶν καλυπτόντων ἅπαν τὸ μέρος πυκνοτάτων εὐρώστων θάμνων καὶ ἀγρίων δένδρων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἀνασκαφῇ καὶ ἀφαίρεισι τῶν λίθων καθίσταται διὰ τοὺς ἐγχωρίους δυσχεροστάτη. Ἀνασκαφῇ τις λοιπὸν ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρηθῇ μετὰ πλείστων ἐλπίδων ἐπιτυχίας.

Ἐτερον ἀρχαῖον κτίριον φαίνεται ὅτι κεῖται ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας τοῦ *Παλαιοῦ Ἁγίου Βασιλείου* ἢ παρ' αὐτήν, διότι πολλοὶ εἶνε οἱ ἐξ ἀρχαίων τοίχων προερχόμενοι λίθοι οἱ αὐτόθι κατακείμενοι. Ἀντικρὺ δὲ ἐπὶ τῆς δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ῥάχως εὐρίσκονται οἱ πλείστοι τάφοι, οἱ ὑπὸ τυμβωρύχων δυστυχῶς ἀνασκαπτόμενοι. Λεῖψανα πολυγωνικοῦ τείχους ἰκανῶς παλαιοῦ ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς χαράδρας τῶν Καναλιῶν παρὰ τὰς πολλὰς αὐτόθι ἀναβλυζούσας πηγὰς. Πιθανῶς εἶνε λείψανα

(1) Ἰδε νῦν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1893 σελ. 29 ἐξ. καὶ 176

τοῦ περιβόλου μικροῦ τινος ἱεροῦ, διότι ἡ ὕπαρξις προχώματός τινος κατὰ τοῦ χειμάρρου ἐν στενῇ καὶ βαθεῖα χαράδρα δὲν φαίνεται πιθανή.

Τὸν αὐτὸν χρόνον ἐχρησιμοποίησα καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν ἐτέρων τινῶν ἀρχαίων ἐρειπίων πλησίον τῆς Βονίτσης κειμένων, περὶ ὧν νομίζω καλὸν νὰ διαλάβω διὰ βραχέων τινῶν ἐνταῦθα.

Νοτιοανατολικῶς τῆς Βονίτσης εἰς ἀπόστασιν 20 λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτῆς, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Ἀμαδεροῦ ὑψοῦνται ἐν τῇ πεδιάδι δύο λόφοι ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν παραλλήλως πρὸς τὸ ὄρος ἐκτεινόμενοι, καλούμενοι δὲ κοινῶ ὀνόματι *Μαγοῦλες*. Ἐκ τούτων ὁ μὲν πρὸς νότον εἶνε ὑψηλότερος, ταπεινότερος δ' ὁ πρὸς βορρᾶν, ὅστις καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀρχαῖον τεῖχος σχήματος ὀρθογωνίου, οὐ μακρότεροι μὲν πλευραὶ εἶνε αἱ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, βραχύτεραι δ' αἱ πρὸς βορρᾶν καὶ νότον. Τὸ τεῖχος τοῦτο κατὰ μὲν τὴν πρὸς τὸν Ἀμαδερόν πλευρὰν εἶνε καλῶς διατετηρημένον, ἐν μέρει δὲ κατὰ τὴν πρὸς νότον, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς δύο σχεδὸν τελείως κατεστραμμένον, καθ' ἕσον φαίνεται τοῦλάχιστον. Τὸ δὲ μῆκος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ περιλαμβανομένου χώρου φαίνεται ὅτι ὑπερβαίνει τὰ 200 μέτρα, καίτοι ὡς ἐκ τῶν αὐτόθι φυομένων πυκνῶν θάμνων πρόχειρος καταμέτρησις δὲν ἦτο εὐχερής. Ἡ εἴσοδος ἦτο πιθανῶς ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς, καίτοι τὰ ἔχνη αὐτῆς δὲν εἶνε εὐδιάγνωστα. Ἐν τῷ μέσῳ περιήπου τοῦ χώρου τούτου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑπάρχουσιν ἄλλοι τοῖχοι ἄδηλον εἰς ὅποιον οἰκοδόμημα ἀνήκοντες, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοφυοῦς βράχου τεθειμένοι. Τὸ τεῖχος τοῦ περιβόλου εἶνε κατὰ μὲν τὸ βορειοδυτικὸν ἄκρον ἐκ πολυγώνων λίθων ὀικοδομημένον, τὸ δὲ λοιπὸν ἐκ τετραγώνων φερόντων ἔσωθεν ἐπίσαγμα ἐξ ἀκατεργάστων λίθων ἐχόντων τὰ κενὰ διὰ μικρῶν λιθαρίων καὶ πηλοῦ πεπληρωμένα, ὥστε ἐπειδὴ τὸ ἐξωτερικὸν ἐκ τετραγώνων λίθων μέρος ἔχει ἀφαιρεθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ ὑπολειπόμενον ἐπίσαγμα τοῦτο παρέχει ὄψιν κυκλωπείου τεύχους. Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας τοῦ σύμπαντος περιβόλου δὲν φαίνεται ἀρχαιότερος τοῦ Ε' αἰῶνος.

Τὰ ἐρείπια ταῦτα εἰς ἱερόν τι ἀναμφιβόλως ἀνήκοντα ἐμνημό-

νευσε δι' ὀλίγων λέξεων ὁ Heuzey (1), ὑποθέτει δὲ ὅτι εἶνε ναὸς τοῦ Ἡρακλέους, ἐπειδὴ τὴν πόλιν Ἡράκλειαν τοποθετεῖ ἐν τοῖς παρὰ τὴν μεσαίαν ἐκ τῶν τριῶν κορυφῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ἀμαδεροῦ σφζομένοις ἐρείπιοις (2). Ἐσώζετο δ' ὁ περίβολος ἐπ' αὐτοῦ εἰς καλητέραν κατάστασιν διατηρουμένης καὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς (3), ἣτις κατεστράφη, ὡς ἔμαθον, ὑπὸ τῶν ἐργολάβων κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς εἰς Ζαβέρδαν ἀμαξιτῆς ὁδοῦ. Πρόσοδος δέ τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς, ὅποیان ἀναφέρει (4), οὐδεμία φαίνεται, ἵσως δ' ἐκ πλάνης ἀνέγραψε τὴν βορείαν πλευρὰν ἀντὶ τῆς νοτίας. Ἀνασκαφὴ τις αὐτόθι ἐμελλε πιθανῶς νὰ μὴ ἀποβῆ ἄγονος.

Πολὺ πλείονα λείψανα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος κρύπτονται ἐξ ἅπαντος ἐν τῇ εὐρείᾳ περιοχῇ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀνακτορίου. Πολυαριθμούς τάφους ἅπαντᾶ τις ἅμα διαπλεύσας τὴν λιμνοθάλασσαν Μυρτάρι (5) κατὰ τε τὴν δεξιὰν αὐτῆς ὄχθην ἐν θέσει καλουμένην Κατάκωλον καὶ τὴν πρὸς ἀριστερὰν ἐν θέσει Κρυστάλλια, ὡς καὶ περὶ τὸ ἀπωτέρω κείμενον ἔλος Κατάκωλον. Τὰ δὲ

(1) Le mont Olympe et l'Acarn. σελ. 382-383.

(2) Ἐκ τῶν δύο μικροτέρων κορυφῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ἀμαδεροῦ ἡ μὲν νοτιωτάτη καλεῖται Ἀγιος Ἥλιος, ὡς ἤκουσα παρὰ τῶν ἐγχωρίων, ἡ δὲ μεσαία, ἐφ' ἧς τὰ ἐρείπια, Παλιοχώρι. Ὁ Heuzey ὅμως καὶ ὁ Μελέτιος Ἀγιον Ἥλιον ὀνομάζουσι τὸ ὄρος, ἐφ' οὗ τὰ ἐρείπια. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Oberhummer συνταγμένῳ χάρτῃ τῆς Ἀκαρνανίας (Akarnanien, München 1887) οὕτε ταῦτα τὰ ἐρείπια εἶνε ἀναγεγραμμένα, οὕτε τὰ ἐπὶ τῆς Μαρούλας.

(3) Heuzey αὐτόθ. Du côté de l'est, le mur est d'une très-belle construction hellénique; au midi et à l'ouest, l'appareil se rapproche du polygonal.

(4) Heuzey αὐτόθ. au nord, le rocher est à nu, et l'on y remarque les traces d'un chemin montant, qui donnait accès sur la plate-forme.

(5) Ἡ ἱκανῶς εὐρετα, ἀλλὰ πολὺ μικροτέρα τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους ἐν τοῖς χάρταις ἀναγραφομένη λιμνοθάλασσα αὕτη εἶνε ἀναμφιδόλως τὸ ὑπὸ Στράβωνος (X σελ. 459) μνημονευόμενον Μυρτιόντιον, ὡς ἰσχυρίσθη τὸ πρῶτον ὁ Μελέτιος (Γεωγρ. Τόμ. Β. σελ. 290) καὶ εἶτα ὁ Μηλιαράκης ("Ἀνδρος. Κέως σελ. 212), καίτοι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου κειμένης ἡ μαρτυρία τοῦ Στράβωνος ὅτι ἔκειτο μετὰξὺ Λευκάδος καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀνακριθῆς. Τὸ δημῶδες ὄνομα Μυρτάρι παρήχθη ἐκ τοῦ μύρτον, ὡς τὸ θυμάρι ἐκ τοῦ θύμον. Ἡ λίμνη Βουρκαριά, ἣν ὁ Bursian (Geogr. von Griech. I σελ. 115) καὶ ὁ Oberhummer (Akarnanien σελ. 19 καὶ 286) ἐκλαμβάνουσιν ὡς τὸ Μυρτιόντιον οὕτε εἶνε οὕτε ἦτο ποτὲ λιμνοθάλασσα.

τείχη τοῦ Ἀνακτορίου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παρακολουθήσῃ τις ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀλλῆ πασαῖ ἐπελθούσης καταστροφῆς αὐτῶν (1) καὶ τοῦ ἀφθόνου αὐτόθι φυομένου χόρτου, τὸ σχῆμα ὁμῶς αὐτῶν κατὰ τε τὴν ἀκρόπολιν (2) καὶ κατωτέρω αὐτῆς διακρίνεται κάλλιστα, οἶον ὑπὸ τοῦ Leake (3) εἶνε ἀναγεγραμμένον, ὅταν τις εὐρίσκειται ἐπὶ πλοίου πλησίον τῆς Πρεβέζης. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι οἱ κατώτατοι δόμοι τοῦ τείχους διασφύζονται εἰσέτι κατὰ χώραν καὶ δύνανται νὰ ἀποκαλυφθῶσι διὰ μικρᾶς ἀνασκαφῆς. Οἱ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν τειχῶν φαινόμενοι ἀρχαῖοι τοῖχοι εἶνε πλεῖστοι, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος ἀριστερὰ τῷ εἰσπλέοντι καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοὺς κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς κλιτὺν αὐτοῦ ἀναβαθμούς (4). Ἐπὶ τῆς κλιτύος ταύτης εὐρίσκονται πλεῖστοι τάφοι ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων, ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀκροπόλεως ταπεινοτέρου λόφου καὶ ἀρχαιότεροι, ἐξ ὧν προέρχεται τὸ πρὸ ὀλίγου εὐρεθὲν καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν μουσεῖον μετενεχθὲν ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον (5). Ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς νότον τῆς ἀκροπόλεως λόφου εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ λιμένος καὶ τῆς παρ' αὐτὴν κειμένης ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Πέτρου ἀπόκειται ἐπὶ τοῦ ἑδάφους μέγας λίθος, ὅστις ἦτο προφανῶς κατώφλιον τῆς θύρας οἰκοδομήματός τινος ἐκεῖ που πιθανῶς ὑπὸ τὸ ἑδαφος διασφύζομένου.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 194.90.

(1) Heuzey, Le mont Olympe et l'Acarn. σελ. 384, Bursian, Geogr. von Griech. σελ. 113. Σωρὸς λίθων ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων εἰλημμένων, μελλόντων δὲ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Πρέβεζαν, ἐγκατελείφθη ἀποκείμενος ἐν τῇ παραλίᾳ ἀριστερὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸν λιμένα.

(2) Ὁ λόφος τῆς ἀκροπόλεως σήμερον καλεῖται *Καστρί*.

(3) Travels in northern Greece III σελ. 493.

(4) Ἡ διεύθυνσις καὶ ἡ θέσις τοῖχου τινὸς ὑπὲρ τὰ 200 μέτρα μακροῦ, ὃν εἶδον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ συνεχομένου πρὸς τὸν λιμένα ἔλους, συμπίπτει περίπου πρὸς τὴν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Leake διεύθυνσιν τῶν τειχῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἴσως εἶνε οὗ αὐτός. Ἐγὼ ὁμῶς ἐξέλαβον αὐτόν ὡς τοῖχον οἰκοδομήματος μᾶλλον.

(5) Ἴδε Wolters ἐν Mittheilungen des d. a. Inst. Athen. XVI σελ. 433 ἐξ. Tafel XI.

Ὁγδὸν ἀνασκαφὴ ἐν Κορίνθῳ, ἐπιστατοῦτος τοῦ αὐτοῦ Ἄνδρ. Σκιᾶ (1).

Ἐδαπανήθησαν δρ. 4,925.35.

Ἐνάτη ἀνασκαφὴ ἐν Ναυπλίῳ, ἐπιστατοῦντος τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Βαλ. Στάη, οὗ ἡ ἔκθεσις ἔχει ὧδε·

Κύριε Πρόεδρε,

Αἱ κατὰ τὸ λήξαν ἤδη ἔτος δι' ἐμοῦ τῇ ἐντολῇ ὑμῶν ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ τῶν ἐπὶ τῆς κλιτύος Παλαμῆδιου προϊστορικῶν τάφων, ἔσχον τὰ ἐξῆς ἐν συντόμῳ ἐκτεθειμένα ἐξαγόμενα, ἅτινα θὰ ἐκθέσωμεν ἀκολούθως λεπτομερέστερον.

Ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς κλιτύος τοῦ Παλαμῆδιου ἐνθα καὶ πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν ἡ ὑμετέρα Ἐταιρία διὰ τοῦ νομάρχου κ. Κονδάκη ἐνήργησεν ἀνασκαφάς, ἀνέσκαψα ἐν ὄλῳ τριάκοντα καὶ ἓνα τάφους τῆς προϊστορικῆς καλουμένης χρονικῆς περιόδου. Ὡς γνωστὸν οἱ τάφοι οὗτοι ἀνωρυγμένοι ἐν τῷ βράχῳ δί- κην σπηλαίων, ἔχουσι εἴσοδον (δρόμον) μακρὰν καὶ στενήν, ἄγουσαν εἰς θύραν ἐπιμελῶς λελαξευμένην, πεφραγμένην δι' ὀγκολίθων, δι' ὧν ἐνίοτε πεφραγμένοι εἶνε καὶ ὁ δρόμος τοῦ τάφου καθ' ἅπαν τὸ ὕψος αὐτοῦ ἔμπροσθεν τῆς θύρας. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις, τοῖς ποικίλοις τὰς διαστάσεις τῶν σπηλαίων καὶ τῶν εἰς αὐτὰ εἰσόδων, ποικίλος ὑπῆρχεν ἀριθμὸς νεκρῶν, ἐξ οὗ εἰκαστέον, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἦσαν οἰκογενειῶν. Εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς τάφους εὐρέθησαν πλείονες τῶν δύο νεκρῶν κατὰ διαφόρους διευσθύνσεις τεθαμμένοι, εἴτε ἐκτάδην εἴτε καὶ ἐν θέσει ἡμικειμένου, ὅσάκις ἡ χωρητικότης τοῦ σπηλαίου ἐπέβαλε τοῦτο. Ὑπῆρχε λ. χ. σπήλαιον περιέχον τρεῖς ἀκτινοειδῶς τεθαμμένους νεκροὺς καὶ κατὰ τὰς γωνίας σωρὸν ὁστῶν τῶν προγενεστέρας ἐν τῷ σπηλαίῳ τεθαμμένων νεκρῶν. Τὰ λείψανα δηλ. τούτων εἶχον περισυλλεχθῆ καὶ τοποθετηθῆ ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ σπηλαίου πρὸς ἐξοικονόμησιν χώρου διὰ τὴν ταφὴν τῶν νέων νεκρῶν. Ἔτερον

(1) Ἄντι τῆς ἀναγνωσθείσης συντόμου ἐκθέσεως δημοσιεύεται ἐτέρα μακροτέρα, ἣν μετὰ καὶ τοῦ σχεδίου (πίν. Β) ἴδε εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τεύχους.

σπήλαιον περιείχε δύο μόνον νεκρούς — τούς τελευταίον ταφέντας — ἐν τῇ γωνίᾳ δὲ τοῦ στενοῦ σπηλαίου σωρὸς ὀστέων προγενεστέρων νεκρῶν. Ἐν ἐνὶ δὲ τῶν τάφων τούτων εὐρέθησαν πλησίον σκελετοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τὰ ὀστά ὀλοκλήρου ἵππου. Τῷ νεκρῷ τούτῳ οὐδὲν προσεφέρθη κτέρισμα. Συμπεραίνομεν δὲ ὅτι ὁ συνταφείς τῷ ἵππῳ ἦτο πολεμιστής, τοῦ ἵππου θυσιασθέντος αὐτῷ, ὅπως καὶ ὁ Ὀμηρος παρεμφερῆ τινὰ σκηνὴν περιγράφει (Ἰλ. ψ 175). Τὰ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὐρεθέντα κτερίσματα ἀποτελοῦνται ὡς τὰ πολλὰ ἐκ πηλίνων ἀντικειμένων, ἰδίως ἀγγείων, ἐξ ὧν περὶ τὰ 25 μὲν εὐρέθησαν σῶα, μέγας δὲ ἀριθμὸς τούτων εἰς συντρίμματα, ἐξ ὧν συνεκολλήθησαν τινὰ ἄξια λόγου. Ἐν τούτοις ἀξιωμανόμνευτον εἶνε ἀγγείον φέρον ἐφ' ἑκατέρας τῶν δύο αὐτοῦ λαβῶν ἐγκεχαραγμένον ψηφίον προσομοιάζον πρὸς Η. Ἐν τοῖς εὐρήμασιν ἐπίσης ἄφθονα εἶνε τὰ γνωστὰ ξοανοειδῆ πῆλινα εἰδώλια γυναικῶν, ἐξ ὧν εὐρέθησαν 45, ὧν τὰ πλεῖστα ὅμοια. Εὐρέθησαν ἐπίσης καὶ 8 εἰδώλια ζῶων καὶ ἓν ἄρμα.

Χαλκᾶ ἀντικείμενα εὐρέθησαν ὀλιγώτερα· ἀξιολογώτερα τούτων εἶνε: *Αἰχμὴ δόρατος* (μῆκ. 0.35) ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ἑτέρα μικρὰ τοιαύτη, ἐπίσης *περόνη χαλκῆ* μετὰ κοσμημάτων κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον καὶ *κάτοπτρον* χαλκοῦν ἄνευ λαβῆς ὡς καὶ μικρὸν τι κόσμημα εἰκονίζον *ἀκρίδα*.

Χρυσοῦ ἀντικείμενα εὐρέθησαν εἰς δύο μόνον τάφους, κειμένους εἰς τὸ κατώτατον τῆς κλιτύος, παρὰ τὸ ρεῦμα (Τάφ. II καὶ III).

Ἐν τῷ τάφῳ II, τῷ μεγίστῳ πάντων (σπηλαίου πλάτος 5 μ. μήκος 4, ὕψος 4 — δρόμου μῆκος 14 μ. καὶ ὕψ. μέγ. 5.30) εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς χρυσᾶ ἀντικείμενα.

6 ρόδακες, ὅμοιοι τοῖς ἐν Μυκῆναις εὐρεθεῖσιν, ὧν οἱ 5 μικροὶ καὶ ὁ εἰς μόνον τοῦ μεγέθους τῶν μεγάλων μυκηναίων.

2 μικροὶ δακτύλιοι, ἀπλοῖ, ἐξ ἐλάσματος χρυσοῦ.

2 περιδέραια ἐξ ὀστέινων καὶ ὑελίνων χανδρῶν, ὧν τὸ ἐν τῷ τάφῳ II εὐρεθέν, ἔχει κατὰ τὸ μέσον δύο διατρήτους ἐγγεγλυμένους λίθους χρώματος ἐρυθροῦ, εἰκονίζοντας ζῶα, παρεμφερεῖς τισὶ τῶν ἐν Μυκῆναις τελευταίων εὐρεθέντων καὶ μετὰ τούτους δύο μικρὰ κοσμήματα, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ναυτίλον τοῦ γνωστοῦ

σχήματος. Τὸ ἐν τῷ ΙΙΙ τάφῳ περιδέραιον ἀποτελεῖται ἐξ ὁμοίων ὀστεινῶν χανδρῶν, κατὰ τὸ μέσον δὲ ἔχει χρυσοῦν κόσμημα ἐξ ἑννέα τριγωνικῶν ἐλασμάτων.

Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὐρέθησαν καὶ τεμάχια ὀστοῦ ἐλέφαντος, ὑποθέματα τῶν ροδάκων, κομβία κτλ.

Ἐν δὲ τῷ τάφῳ ΙΙΙ εὐρέθη πούς ἀγγείου ἐκ μαρμαρίου ἐρυθρολευκοῦ λίαν κομψοῦ σχήματος καὶ ἐντέχνου ἐργασίας. Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὐρέθη (εἰς τεμάχια παρερριμμένα) καὶ ἀγγεῖον ἐξ ἀλαβάστρου σχήματος φιάλης.

Ἐπίσης ἕτερον μικρὸν ἀλαβάστρινον ἀγγεῖον, πλήρες, εὐρέθη ἐν ἐτέρῳ τάφῳ.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα πάντα μετέφερον εἰς Ἀθήνας καὶ κατέθηκα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθ. 11,241 διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

B. ΣΤΑΗΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 1,047.65.

Δεκάτη ἀνασκαφὴ ἐν Ἐπιδαύρῳ τῇ Ἀργολικῇ, ἔχοντος μὲν κυρίως τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ Π. Καββαδία, γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μεταβαίνοντος ἐκ διαλειμμάτων ἐκεῖσε, ἐπιτηροῦντος δὲ διαρκῶς ἐπὶ τόπου τὰς ἐργασίας τοῦ Ἐπαμ. Κορομάντζου. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Π. Καββαδία ἔχει ὡδε:

Κύριε Πρόεδρε,

Περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐνεργηθειῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφῶν γνωρίζω ὑμῖν τὰ ἐξῆς:

Ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ σταδίου, δι' ὧν ἀπελύθη καθ' ὀλοκληρίαν τὸ τετράγωνον ἐκεῖνο οἰκοδόμημα, οὗ οἱ τοῖχοι εἶχον ἀποκαλυφθῆ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1884. Διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐφάνη ὅτι τοῦτο εἶνε στωϊκόν τι οἰκοδόμημα. Ἐπειδὴ δὲ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη κεραμὶς φέρουσα ἐντετυπωμένην ἐπιγραφὴν ΑΝΤΩΝΕΙΝ, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εἶνε ἴσως ἡ στοὰ ἐκεῖνη ἢ καλουμένη Κότυος, περὶ ἧς ὁ Παιουσίας λέγει τάδε: «καὶ, ἦν γὰρ στοὰ καλουμένη Κότυος, καταρ-

ρυέντος δέ οι του ὀρόφου διέφθαρτο ἤδη πᾶσα ἄτε ὠμῆς τῆς πλίνθου ποιηθεῖσα, ἀνωκοδόμησε ('Αντωνίνος) καὶ ταύτην» (Παυσ. II, 27, 6).

Δευτέρα σκαφή ἐγένετο ἐν τῇ πλατεῖα τῇ βορειοανατολικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἣτις ἐκταθεῖσα πρὸς βορρᾶν, εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸ κρηπίδωμα μικροῦ ναοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος εἶνε ἴσως τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (II, 27) μνημονούμενον «ἱερὸν Ἀφροδίτης», τὸ Ἀφροδίτιον, κατὰ ἐπιγραφὴν τινα οἰκοδομητικὴν, ἐν τῷ ἱερῷ εὐρεθεῖσαν, ἐν ἣ ἀναγινώσκεται «πῶρων τῶν εἰς τὸ Ἀφροδίτιον ἀγομένων Ἡρακλεῖδα δραχμὰς 150».

Τρίτη σκαφή ἐγένετο ἐν τῷ μεγάλῳ Γυμνασίῳ, ἐν ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ ἐν Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις οἰκοδομηθὲν Ὡδεῖον. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μεγάλου τούτου οἰκοδομήματος δὲν συνετελέσθη εἰσέτι.

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὐρέθησαν πλῆθος ἐπιγραφῶν, ὑπὲρ τὰς πενήκοντα, αἵτινες προστιθέμεναι εἰς τὰς ἄλλας ἐν τῷ ἱερῷ, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν ἀνασκαφῶν εὐρεθεῖσας, ἀναπαριστῶσιν ἡμῖν σχεδὸν ἐν συνόλῳ, ἐνιαχοῦ δὲ μέχρι τῶν καθέκαστα, τὰ τῆς ἱστορίας τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένης λατρείας. Πολλὰ τῶν εὐρεθεῖσῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ἀναθηματικά, δι' ὧν πρὸς τοῖς ἄλλοις μανθάνομεν ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ἐλατρεύοντο, πρὸς τῷ Ἀσκληπιῷ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀπόλλωνι, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ οἱ ἐξῆς θεοί: α') Ἀθηνᾶ καὶ Ἀθηνᾶ Ὑγίεια, ἀρχαγέτις, καλλιέργος, πολιὰς καὶ στοιχεῖα, β') Ἄρτεμις ὀρθεία, ἐνοδία, παμφυλαία, Σαρωνία, προθυραία, λυσαία, σῶτειρα καὶ Ἄρτεμις Ἐκάτη ἐπήκοος, γ') Ἀφροδίτη καὶ Ἀφροδίτη Μιλιχία, δ') Ζεὺς καὶ Ζεὺς ξένος, ἀποτρόπαιος, κτήσιος, Κάσσιος, φίλιος, ε') Ποσειδῶν καὶ Ποσειδῶν ἵππιος, ς') Ἥρα, ζ') Δέσποινα, Δημήτηρ καρποφόρος καὶ Ἐλευσίναι θεαί, η') Μεγάλη μήτηρ θεῶν, θ') Λητώ, ι') Παντελείη, Βάχχος καὶ Φερσεφόνη, ια') Ἥλιος καὶ Ἀπόλλων Ἥλιος, ιβ') Σελήνη πολυώνυμος, ιγ') Ἴανὸς σωτήρ, ιδ') Ἐλεος, ιε') Πᾶν, ις') Ἀγαθὸς θεός, ιζ') Κουρήτες, ιη') Δικαιοσύνη καὶ ιθ') Πάντες καὶ πᾶσαι καὶ Πάνθειον.

Τῶν λοιπῶν δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν μνημονευτέα κυρίως α') ψηφίσματα τῆς Δ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος, δι' ὧν ἡ βουλὰ καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἐπιδαυρίων ὀνομάζουσι πολίτας διαφόρων πόλεων προξένους τῆς πόλεως τῆς Ἐπιδαυρίων καὶ θεαροδόκους τοῦ Ἀσκληπιοῦ, β') κατάλογος θεαροδόκων τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Ἠπειρον, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, γ') κατάλογος εἰσφορᾶς γενομένης πρὸς τέλεσιν μεγάλης θυσίας, ἣτις καλεῖται ὀλοκαύτησις, καὶ δ') βᾶθρον δύο ἀγαλμάτων ἐν ᾧ ἐπιγραφὴ τεχνιτῶν ἦδε :

[Ἐνὸφιλο]ς καὶ Στράτων ἐποίησαν.

Οἱ τεχνῖται οὗτοι εἶνε προφανῶς οἱ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν γνωστοὶ ἡμῖν καὶ ὑπὸ τοῦ Πausανίου μνημονεύμενοι (II, 23, 4) διὰ τῶν ἐξῆς: «τὸ δὲ ἐπιφανέστατον Ἀργείοις τῶν Ἀσκληπιείων ἀγαλμα ἐφ' ἡμῶν ἔχει καθήμενον Ἀσκληπιὸν λίθου λευκοῦ καὶ παρ' αὐτὸν ἔστηκεν Ἰγεία· κάθηνται δὲ καὶ οἱ ποιήσαντες τὰ ἀγάλματα, Ἐνὸφιλος καὶ Στράτων».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1892.

II. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 7,447.85.

Ἐνδεκάτη ἀνασκαφὴ ἐν Μυκῆναις, ἐπιστατοῦντος τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Χρ. Τσοῦντα, οὗ ἡ ἔκθεσις ἔχει ὧδε·

Κύριε Πρόεδρε,

Αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι τοῦ 1892 ἤρχισαν κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου καὶ διεκόπησαν κατὰ τὰ μέσα Δεκεμβρίου, ὥστε διήρκεσαν ἐξ περίπου μῆνας, καθ' οὓς ἐν μὲν τῇ ἀκροπόλει ἐκαθαρίσθησαν τὰ ἐρείπια διαφόρων οἰκημάτων, ἔξω δ' αὐτῆς ἀνεσκάφησαν πλείονες τάφοι, ὧν οἱ μὲν θολωτοί, οἱ δ' ἀπλῶς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι. Ἐκ τῶν ἤδη γνωστῶν θολωτῶν τάφων τῶν μὴ ἀνεσκαμμένων ἐκαθαρίσθησαν δύο, ὀλίγον δὲ πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἀνασκαφῆς ἀνεκαλύφθη οὐχὶ μακρὰν τῆς πύλης τῶν

λεόντων ἄλλος, ὅστις ὅμως ἔλλειψαι χρόνου δὲν ἀνεσκάφη. Τοῦ λεγομένου τάφου τῆς Κλυταιμῆστρας, τοῦ κατὰ τὴν πολυτέλειαν ἀμιλλωμένου πρὸς τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως, ἐκχαρίσθη ἐντελῶς ὁ μεγαλοπρεπῆς δρόμος καὶ εὐρέθη ἐν αὐτῷ τάφος γυναικὸς περιέχων χρυσᾶ τινὰ κοσμήματα καὶ δύο κάτοπτρα μετὰ λαβῶν ἐλεφαντίνων φερουσῶν γλυπτὰς παραστάσεις πολλοῦ λόγου ἀξίας (1). Ἐκ δὲ τῶν ἀπλῶς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων θαλαμοειδῶν τάφων ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἀνεσκάφησαν ἑπτὰ, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντα κτερίσματα ἦσαν πόρπαι χαλκαῖ (2), ἐν ξυρόν, ἐν σκῆπτρον χαλκοῦν μετ' ἐπιχρύσου κομβίου (3), διάφορα χρυσᾶ καὶ ὑάλινα κοσμήματα, μία ἐλεφαντίνη λαβὴ μετ' ἀναγλύπτων μορφῶν (4), λίθοι τινὲς ἐγγεγλυμμένοι (5), πέντε δακτύλιοι, ὧν τρεῖς χρυσοῖ μετὰ παραστάσεων (6), εἰς χαλκοῦς ἐπίχρυσος καὶ εἰς ὀλόλιθος ἐξ ἐρυθρᾶς ἰάσπιδος μετὰ παραστάσεως ἀνδρὸς κρατοῦντος δύο λέοντας (7), καὶ τινὰ ἄλλα. Ἴσως ὅμως τὰ περιεργότατα τῶν ἐν Μυκῆναις εὐρημάτων τοῦ 1892 εἶναι δύο λαβαὶ ἀγγείων, ὧν ἡ μὲν εἶναι λιθίνη καὶ ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἡ δ' ἐτέρα ἀνήκει εἰς πῆλινον ἀμφορέα ἢ πίθον δίωτον, ὁμοιοῦ τοῦ ὁποίου τέσσαρες εὐρέθησαν καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Μενιδίου· καὶ ὁ ἐκ Μυκηνῶν ἐκ τάφου προέρχεται. Ἐπὶ τῶν λαβῶν τούτων ὑπάρχουσιν ἐγχάρακτα γράμματα, ἐπὶ μὲν τῆς λιθίνης πέντε ἢ ἕξ ἴσως, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ πίθου τρία, ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς σημεῖα τοῦ κυπριακοῦ ἀλφραβῆτου καὶ πρὸς ἄλλα, τὰ ὅποια καὶ ἐν Τροίᾳ ἦσαν γνωστὰ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μεταξὺ ἀποίκων ἐξ Ἀσίας καταγομένων. Ὡς γνωστὸν ἐν Μυκῆναις εὐρέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἐταιρίας καὶ γνήσιαι αἰγυπτιακαὶ ἐπιγραφαὶ, ἀλλ' ἐκεῖναι εὐρηναὶ ἐπὶ ἔργων κατ' εὐθειαν ἐξ Αἰγύπτου εἰσαχθέντων, ἐν ᾧ ἐκ τῶν νέων ἐπιγραφῶν ἡ

(1) Ἀπεικονίσθησαν ἐν τῇ βιβλίῳ «Μυκῆναι καὶ μυκηναῖος πολιτισμὸς» 1893 ὑπὸ Χρ. Τσουντά, πίν. 6 ἀρ. 1, 2. Πρβλ. καὶ σ. 77 ἐξ., 151 ἐξ.

(2) Ἀπεικονίσθησαν αὐτ. πίν. 7 ἀρ. 11, 12. Πρβλ. σ. 59 ἐξ.

(3) Πρβλ. αὐτ. σ. 61 ἐξ.

(4) Ἀπεικονίσθησαν αὐτ. πίν. 6 ἀρ. 3. Πρβλ. καὶ σ. 78 ἐξ.

(5) Ἐῖς ἐξ αὐτῶν ἀπεικονίσθη αὐτ. πίν. 5 ἀρ. 6. Πρβλ. σ. 18.

(6) Ἀπεικονίσθη εἰς αὐτ. πίν. 5 ἀρ. 3. Πρβ. σ. 166.

(7) Ἀπεικονίσθη αὐτ. πίν. 5 ἀρ. 5. Πρβ. σ. 55.

μία μάλιστα πιθανόν μοι φαίνεται ὅτι ἐχαράχθη ἐνταῦθα. Ἐκ τούτου ὁμως δὲν ἐπιτρέπεται νομίζω νὰ συμπεράνωμεν εὐθύς, ὅτι ἦτο τότε ἐν Μυκῆναις ἐν χρήσει ἡ γραφή (1). Σημειῶ ἐν τέλει ὅτι καὶ ἐπὶ δύο ἐκ τῶν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Μενιδίου εὐρεθέντων πίων ὑπάρχουσιν ἐγκεχαραγμένα σημεῖα, ἐν ἐφ' ἑκατέρου, ἀπαντῶντα πάλιν καὶ ἐν τῷ κυπριακῷ ἀλφαβῆτῳ.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 9,796.65.

Τὸ ὅλον τῶν εἰς ἀνασκαφὰς δαπανηθέντων χρημάτων ἀνῆλθεν εἰς δρ. 55,317, (ἐν ᾧ ποσῷ συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ ἐτήσιος μισθὸς τοῦ ἀρχαίου καὶ δεδοκιμασμένου τῆς Ἐταιρίας ἐργεπιστάτου Ἐλευθ. Καμπάνη καὶ ἄλλα τινὰ συναφῆ ταῖς ἀνασκαφαῖς μικρότερα ἐξοδα, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται αἱ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἰσολογισμῷ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «γενικαὶ ἀνασκαφαὶ» ἀναγεγραμμένα δραχμαὶ 2,683).

Ὡς ἐν προσθήκῃς μέρει τοῦ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν λόγου ἀναφέρομεν, ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου, προτάσει τοῦ ἐταίρου Γ. Παπαβασιλείου καθηγητοῦ ἐνταῦθα, ἐγένετο ἐνέργεια περὶ ἀνασκαφῆς τάφων ἐν Χαλκίδι ἐπὶ ἰδιωτικῶν ἀγρῶν καὶ συμφωνία ὁμοία πρὸς ἄλλας προτέρας τοῦ τοιοῦτου εἶδους συνήφθη διὰ τοῦ ἐν Χαλκίδι φιλαρχαίου δικηγόρου Ἄντ. Χαϊνᾶ, καθ' ἣν θὰ γίνῃ τὸ ἔργον καὶ ἡ διανομὴ τῶν τυχόν εὐρεθησομένων κτερισμάτων.

Ἐπισκευὴν ἀρχαίου κτίσματος ἔχομεν ἐφέτος νὰ ἀναφέρωμεν τὴν τῶν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διερρώγοτων ἐπιστυλιῶν τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Διὰ τὴν ἐπισκευὴν ταύτην, ὡς καὶ δι' ἄλλα δύο ἄλλων ἀρχαίων κτισμάτων, κατ' αἴτησιν τῆς Ἐταιρίας πρὸ τριῶν σχεδὸν ἐτῶν εἶχεν ἀνενεχθῆ τὸ Ὑπουργεῖον παιδείας πρὸς τὸ τῶν Ἐσωτερικῶν, καὶ τέλος πάντων κατὰ σχέδιον ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ τμήματι τῶν δημοσίων ἔργων ἀρχιτέκτονος Ἐρν. Τσίλλερ, ἐξεδόθη τὸ ἔργον μειοδοτικῶς παρὰ τοῦ εἰρημένου τμήματος εἰς ἐργολάβον ἀντὶ δρ. 4,778.80. Τῷ

(1) Ἐδημοσιεύθησαν τὰ σημεῖα ἐ. ἀ. σ. 214.

ἡμέτερον Συμβούλιον μετὰ τὴν εἰς αὐτὸ γενομένην ἀνακοίνωσιν τῆς ἐργοδοσίας, ἀνεδέχθη νὰ καταβάλῃ τὸ εἰρημένον ποσὸν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἐταιρίας, καὶ ἤδη ἐπληρώθησαν δύο αὐτοῦ δόσεις, συμποσοῦμεναι εἰς δρ. 3,058.

Ἐπισκευὴ ἄλλη ἢ μᾶλλον ἀσφάλισις ἀπὸ καταπτώσεως τοῦ ἐν Μυκῆναις τάφου τῆς Κλυταιμῆστρας κληθέντος ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ συνεφωνήθη ἤδη ἡ ἐκτέλεσις, ἀφοῦ παρὰ τοῦ νομομηχανικοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας Α. Πετσάλη συντάχθη σχέδιον καὶ σύμβουλοί τινες ἐντεῦθεν μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰω. Μούση ἀπῆλθον εἰς Μυκῆνας καὶ ἐξετάσαντες προπαρασκευάσαν καὶ ὤρισαν λεπτομερέστερον τὸ πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἐργασία παρὰ τοῦ ἀναλαβόντος αὐτὴν ἐργολάβου. Ἐνεκα δὲ τῆς κακοκαιρίας βραδύνει ἔτι ἡ ἀποπεράτωσις.

Ἐκρίθη δὲ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τὸ παρελθὸν τοῦτο ἔτος ἀναγκαία καὶ ἡ προέκτασις τοῦ ἐν Ἐλευσίνι πέρυσι κτισθέντος Μουσείου κατὰ δύο τρίτα τοῦ προτέρου μήκους του, ἵνα περιληφθῶσιν ἐν αὐτῷ ἀνετώτερον τὰ πολλὰ ἐκ τῆς αὐτόθι πολυετοῦς ἀνασκαφῆς εἰς φῶς ἐλθόντα κινητὰ ἀρχαῖα, ὅσα δὲν ἔμελλον νὰ μετενεχθῶσιν εἰς Ἀθήνας, ἅμα δὲ καταστῆ ἐκ τῆς διαλογῆς καὶ εὐθετήσεως αὐτῶν κατὰ ὕλην καὶ εἶδος εὐκολώτερος ὁ καταρτισμὸς τοῦ ἀκριβοῦς αὐτῶν καταλόγου, εἰς ὃ ἔργον παρὰ τὴν ἄλλην τῆς ἐξακολουθούσης ἀνασκαφῆς ἐφόρευσιν ἀσχολεῖται ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὁ συνάδελφος ἡμῶν Δημ. Φίλιος. Καὶ ἡ προέκτασις αὕτη ἤδη συνετελέσθη, καθ' ἣ ὁ ἀρχιτέκτων Ἰω. Μούσης ὤρισεν, φιλοτίμως καὶ νῦν, ὅπως καὶ πέρυσι, παρασχὼν τῇ Ἐταιρίᾳ δωρεὰν τὴν ἐκ τῆς τέχνης σύμπραξίν του. Ἡ γενομένη δαπάνη ἀνέβη εἰς δρ. 6,398.43, ἐν ᾧ ποσῷ συμπεριλαμβάνονται καὶ δραχμαὶ 308, δοθεῖσαι δι' ἀγορὰν ἐνὸς ἀγροῦ ἐπὶ τοῦ λόφου Ἐλευσίνος παρὰ Ἰω. Παραμυθιώτου, κρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀναγκαίαν.

Ἀγοραὶ ἀρχαίων ἔργων τέχνης καὶ ἐπιγραφῶν, ἔτι δὲ καὶ νομισμάτων ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος, ἐν ὧν δραχμῶν 9,776.60. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου αἱ δραχμαὶ 500 ἐδόθησαν διὰ νομίσματα πρὸς πλουτισμὸν τοῦ νομισματικοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου.

Τῶν ἀγορασθέντων πάντων θέλει προστεθῆ κατάλογος ἐν τῷ

τυπωθησομένῳ τεύχει τῆς λογοδοσίας ταύτης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν δωρηθέντων εἰς τὴν Ἑταιρίαν ἀρχαίων μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δωρητῶν.

Πάντα δὲ τὰ ἀρχαία τῆς Ἑταιρίας, πλὴν τινῶν κοινοτάτων καὶ ἀσημάντων, εἶναι καταγεγραμμένα ἐν χειρογράφοις καταλόγοις, τηρουμένοις ἐν τῷ Μετσοβίῳ καὶ προσιτοῖς εἰς τὸν βουλόμενον νὰ λάβῃ αὐτῶν γνῶσιν. Ὁ γενικὸς ἀριθμὸς τῶν καταγεγραμμένων συμποσοῦται νῦν εἰς 21,196 (1). Ἡ καταγραφὴ δὲ αὕτη γίνεται ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἑταιρίας Ἀθ. Σ. Κουμανούδη, βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ προπεύρου πρὸς τοῦτό τε καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ἐπιτήρησιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ προσληφθέντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑταιρίας διδάκτορος Ἰω. Γιαννικάκη.

(1) Σύγκειται ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐκ τῶν ἐξῆς κατ' ἕλην εἰδικῶν ἀριθμῶν: Λιθίνων 4982, χαλκῶν 1502 (ἐξ ὧν 119 σταθμά), σιδηρῶν 97, μολυβδίνων 3187 (ἐξ ὧν 1411 σύμβολα, 444 σταθμά, 801 μολυβδόβουλλα), ἀργυρῶν 89, χρυσῶν 283, ὀστεινῶν 156, θαλίων 386, διαφόρων ὑλῶν 349, πηλίνων ἀγγείων 5930, πηλίνων μορφῶν 2134, πηλίνων λύχνων 1409, πηλίνων μητρῶν 242, πηλίνων σκευῶν 303, πηλίνων πυραμιδοειδῶν 119, πηλίνων ἀρτοειδῶν 28, πηλίνων λαδῶν ἀμφορέων ἐνεπιγράφων 4. — Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ λαβαὶ ἀμφορέων αἱ ἐνεπίγραφοι (ἐκ Ῥόδου, Θάσου, Πάρου, Κνίδου, Κολοφῶνος καὶ ἄλλων τόπων) συμποσοῦνται νῦν ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας, ἀποκείμεναι ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρβακείου, ἐξ ὧν μὲγα μέρος ἐξεδόθη ὑπὸ Alb. Dumont ἐν τῷ βιβλίῳ *Inscriptions céramiques de Grèce*. Paris, 1871.

Νομίσματα δὲ ὑπάρχουσιν (Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, Βυζαντινά, Μεσαιωνικά καὶ Νεώτερα):

Χρυσᾶ.....	3
Ἀργυρᾶ.....	52
Χαλκᾶ (ἐν οἷς καὶ τὰ ἐκ κράματος).....	1802
Τουρκοικὸι παράδες.....	508
Τὸ ὅλον.....	2364

καὶ εἶνε πάντα ἀκριβῶς καταγεγραμμένα ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ. Ἐπι σημειοῦμεν, ὅτι τῶν πηλίνων ἀγγείων τῆς Ἑταιρίας ὑπάρχει Γαλλιστὶ ἐκδεδομένος κατάλογος ὑπὸ M. Collignon, τυπωθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1878, τῶν δὲ πηλίνων μορφῶν ὡσαύτως Γαλλιστὶ ὑπὸ J. Martha, ἐν Παρισίοις 1880. Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ τοῦ L. von Sybel τῷ ἐπιγραφομένῳ *Katalog der Sculpturen zu Athen*. Marburg, 1881, καὶ τὰ τῆς Ἑταιρίας ὅσα ἕως τότε εἶχε λιθίνα γλυπτὰ, περιεγράφησαν σχεδὸν πάντα. Ἀναφέρομεν καὶ τὸν ἐξῆς ἐπίτομον κατάλογον τῶν Ἀθήνησι Μουσείων *Die Museen Athens*, von Arthur Milchhöfer. Athen, K Wilberg, 1881.

Ἦνοιγετο δὲ τὸ ἐν τῷ Μετσοβίῳ Μουσεῖον διὰ τε τοὺς ἐταίρους καὶ δι' ἅπαν τὸ κοινὸν καθ' ἐκάστην, πλὴν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν.

Εἰς τὰ διάφορα *Μουσειακὰ* ἔργα, οἷον συγκολλήσεις ἀρχαίων κατασκευῆν ἀρχαιοθηκῶν, βάθρων, ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Ἐλευσίνι, στολῶν διὰ τοὺς φύλακας τοῦ Μετσοβίου, ἔτι δὲ καὶ εἰς μισθοὺς αὐτῶν καὶ διάφορα ἄλλα ἐξοδα ἔδαπανήθησαν κατὰ τὸ ἔτος δρ. 11,174.55.

Ἡ *βιβλιοθήκη* τῆς Ἑταιρίας ηὔξηθη κατὰ τὸ ἔτος διὰ δαπάνης δρ. 3,534, ἐν αἷς καὶ τὰ δετικά τῶν ἀγορασθέντων βιβλίων καὶ κατασκευῆ θηκῶν. Θέλει δὲ προστεθῆ ταύτῃ τῇ ἐκθέσει πίναξ ἐμφαινῶν τὰ τε ἀγορασθέντα καὶ τὰ δωρηθέντα ἢ κατ' ἀνταλλαγὴν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρίας εἰσελθόντα βιβλία. Πάντων δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑταιρίας κτηθέντων βιβλίων ὑπάρχει κατάλογος ἐν δελτίοις.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς *Ἐφημερίδος*, τῆς ἐκδιδομένης δαπάνῃ τῆς Ἑταιρίας ἐν τεῦχος τὸ α' τοῦ ἔτους 1892 ἐξεδόθη, τὰ δὲ ὑπολοιπα τρία πρό πολλοῦ ὄντα σχεδὸν ἔτοιμα θὰ ἐκδοθῶσι προσεχῶς. Τὰ δὲ Πρακτικά τοῦ παρελθόντος ἔτους 1891, καθυστεροῦντα ἔνεκα βραδύτητος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν αὐτοῖς σχεδιογραφημάτων θέλουσιν ἐκδοθῆ καὶ ταῦτα προσεχῶς.

Ἐχει ἔτι τὸ Συμβούλιον νὰ ἀναφέρῃ καὶ περὶ τῶν ἐξῆς·

Ἀφοῦ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐκ τοῦ Μετσοβίου μετακόμισις τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν ἄλλων τῆς προελληνικῆς τέχνης ἀρχαίων εἰς τὸ Ἐθνικὸν κεντρικὸν Μουσεῖον, ἤρχισε τὸν Ἰούλιον μῆνα ἡ παράδοσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἑταιρίας Ἀθ. Σ. Κουμανοῦδη εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐπιδευσεως διὰ τὴν παραλαβὴν διορισθέντα ἔφορον Β. Ι. Λεονάρδον καὶ γίνεται τμηματικῶς, διὰ πρωτοκόλλων ἐκάστοτε συντασσομένων καὶ ὑπογραφομένων ὑπὸ τε τοῦ παραδιδόντος καὶ τοῦ παραλαμβάνοντος. Τὸ Συμβούλιον δὲ ἔκρινε νὰ παραδώσῃ δωρεὰν εἰς τὸ Ἐθν. κεντρικὸν Μουσεῖον καὶ τὰς ἀρχαιοθήκας τῶν Μυκηναίων τὰς χρήμασι τῆς Ἑταιρίας κατασκευασθείσας πρὸ ἐτῶν, ἐκτεινομένας εἰς μῆκος μέτρων 41, στοιχισάσας δὲ

πλέον τῶν 15 χιλιάδων δραχμῶν, καὶ παρεδόθησαν ἤδη τινὲς αὐτῶν παραδοθήσονται δὲ καὶ αἱ λοιπαί.

Παράδοσις ἐγένετο καὶ τῶν νομισμάτων τῆς Αἰγυπτιακῆς συλλογῆς τοῦ Ἰω. Δημητρίου κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ νομισματικοῦ Μουσείου Ἰω. Σβορώνον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπιμελητοῦ, καὶ αὕτη διὰ πρωτοκόλλων, συντελεσθεῖσα τῇ 20 Μαΐου, ὅτε παρεδόθη εἰς τὸ κεντρ. Μουσεῖον καὶ ἡ προτομὴ τοῦ Ἰω. Δημητρίου, ἧς ἀνωτέρω ἐγινε μνεία.

Ἐγένετο τὸν Φεβρουάριον 1892 διανομὴ τῶν ἀρχαίων κτερισμάτων, ἃ εὐρέθησαν ἐν τάφοις τῆς Ἐρετρίας ἐπὶ ἀγρῶν τοῦ Νικ. Βελισαρίου, ἀνασκαφεῖσι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1891 ἐπιστάσις τοῦ ἐφόρου Χρ. Τσουντα, καὶ ἐπληρώθη κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν συμφωνίαν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τῶν ἀγρῶν τὸ ποσὸν δραχμῶν 250, ἡ ἀξία τοῦ εἰς αὐτὸν ἀνήκοντος ἐνὸς τετάρτου τῶν ἀνευρεθέντων.

Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ βασιλείου ἐπληρόνοντο ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας καθ' ὅλον τὸ ἔτος φύλακες ἀρχαιοτήτων ἐν Ἐλευσίνι, Ῥαμνοῦντι, Ἀμφιαρείῳ τῆς Ὠρωπίας, Θεσπιαῖς, Τανάγρας, Ἐπιδαύρῳ τῇ Ἀργολικῇ, Μυκῆναις, Τίρυνθι καὶ Ἀμυκλαίῳ τῆς Λακωνικῆς, ἔτι δ' ἐνταῦθα ἐν τῷ Διπύλῳ καὶ τῷ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν Ἀσκληπιεῖῳ. Ἐπιδόματα δὲ μισθοῦ καὶ ὁδοιπορικὰ τὰ συνήθη ἐδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος εἰς δύο ἐφόρους ἀρχαιοτήτων τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιστατήσαντας εἰς τὰς τῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφάς, τὰς ἐν Ῥαμνοῦντι, Βώλῳ, Ναυπλίῳ καὶ Μυκῆναις, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπιτηρητὴν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφῆς, Ἐπ. Κορομάντζον ἀπὸ τῆς 21 Ἀπριλίου μέχρι 10 Δεκεμβρίου 1892, καθ' ἃ τοῦτο ἀπεφασίσθη ἐν δυσὶ συνεδριάσεσι τοῦ Συμβουλίου, τῆς 28 Μαρτίου καὶ 19 Δεκεμβρίου 1892. Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῆς ἐπιστατῶν σύμβουλος τῆς Ἐταιρίας Δ. Φίλιος ἐπιστατεῖ, ὡς γνωστόν, ἄνευ ἀμοιβῆς ἀπὸ πέντε ἡδὴ ἐτῶν.

Αἱ δὲ προκαταβολαὶ αἱ γινόμεναι ἐν τῷ ἔτει διὰ λ/σμ. τοῦ Δημοσίου ἦσαν δραχμῶν 9,076, ὧν αἱ μὲν 6,036 ἐδόθησαν διὰ τὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐξαγορὰν δύο οἰκιῶν, μιᾶς ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς Ἀττάλου στοᾶς, καὶ ἄλλης ἐν Σπάρτῃ, ἐχούσης ἐν τῇ περιοχῇ της τὸ ψηφοθέτημα τοῦ Ἀχιλ-

λέως ἐν Σκύρῳ, αἱ δὲ λοιπαὶ 3,040 διὰ τρεῖς χορηγίας ὑπὲρ ἐπιτηρήσεως καὶ ἐπιμελείας τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ ἀρχαιοτήτων, καθὼς ὠρίσθησαν εἰδικῶς ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 5197 καὶ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1892 ἐγγράφῳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ παρεδέχθη τὸ τῆς Ἐταιρίας Συμβούλιον. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ ποσοῦ τῶν 9,076 δραχμῶν καὶ τοῦ ἐξ ἄλλων προκαταβολῶν προτέρων ἐτῶν, ἀνελθόντος ἐν τέλει τοῦ 1891 εἰς δρ. 73,314.57, ἀποτελεῖται νῦν ἡ ὅλη ὀφειλὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἐταιρίαν ἐκ δρ. 82,390.57, καὶ περὶ αὐτῆς ἔγραψεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἡ Ἐταιρία δις ἐν τῷ ἔτει, παρακαλοῦσα νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸν τοῦ κράτους προϋπολογισμὸν διὰ τὸ 1893· ἀλλὰ δὲν ἐνεγράφη.

Κύριοι! Ἄλλοτε ἐν τέλει τῶν λογοδοσιῶν τοῦ τὸ Συμβούλιον ἐξέφραζε συνήθως εὐχὰς τοῦ τιναὶς καὶ γνώμας περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν τῆς χώρας πραγμάτων καὶ ἐξελιπάρει παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν θεραπείαν τῶν οὐ καλῶς ἐχόντων. Σήμερον δὲν θὰ ἐπαναληφθῶσι διὰ πλειόνων ἐκεῖνα τὰ παλαιά, δι' ἃ παρεπονόμεθα, ἢ ἀνεπάρκεια τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἀρχαιολογικῶν ἐφόρων, οἱ ὑπὸ τῆ ἐνταῦθα ἀκροπόλει ἐμφικισμένοι Ἀναφιῶται, τὰ παρὰ τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον παραπήγματα, ὁ λατομούμενος ἀκρόλοφος τοῦ Μουσείου καὶ εἴ τι τοιοῦτο. Σήμερον, καὶ μενόντων ἐκείνων ὅπως εἶχον, ἄλλο τι ἔχει ν' ἀναφέρῃ μετὰ λύπης τὸ Συμβούλιον, τελεσθὲν ἀρχὰς Μαΐου τοῦ 1892 ὑπὸ τοῦ τμήματος τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφέντι καὶ περιφραχθέντι τετραγώνῳ οἰκοδομήματι τοῦ Ἀδριανοῦ. Καθηρέθη ἐκεῖ τοῖχος ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας κτισθεὶς ὁ πρὸς νότον μετὰ τῆς θύρας, καὶ ἄλλος πρὸς βορρᾶν, ὁδὸς δὲ ἀνοίχθη διὰ μέσης ἀνασκαφῆς, ἐπικαλυφθεισῶν τῶν γραμμῶν τοῦ ἀρχαίου κτιρίου δι' ἐπιχωματώσεως εἰς ὕψος τριῶν μέτρων, πλάτους τεσσάρων καὶ μήκους περὶ τὰ τεσσαράκοντα, καὶ κτισθέντων ἔτι τοίχων ἀνατολόθεν καὶ δυσμόθεν πρὸς συγκράτησιν τῶν συμφορηθέντων χωμάτων. Ἐγένοντο δὲ ταῦτα ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐπισπερχῶς, ἐνῶ ἡ Ἐταιρία πρότερον, τὸν Ἀπρίλιον, παρὰ τοῦ Νομάρχου ἐγγράφως ἐρωτηθεῖσα, ἂν ἔχη τι ν' ἀντιτάξῃ πρὸς τοῦτο, ἀπήντησεν ὡσαύτως ἐγγράφως, ὅτι δὲν εἶναι αὐτῇ ἀρχὴ κανονί-

ζουσα τὰ τῆς ῥυμοτομίας, ἀλλ' ἂν ἠρωτάτο ἀρμοδίως (δηλ. παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως πρὸς ὃ ἔχει ἀμέσους σχέσεις περὶ τούτων), δὲν θὰ ἐπεδοκίμαζε τὴν δι' ἀρχαίου ἐπισήμου κτιρίου ἀνοιξιν ὁδοῦ, ὡς ἀντικειμένην εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν νόμον. Ἀφοῦ δὲ ὕστερον μετὰ ἓνα μῆνα τὸ Συμβούλιον εἶδε πᾶν ἀπροσδοκῆτως ἐργάτας δημοσίους ἐπιλαβομένους τοῦ ἔργου, ἔγραψεν εὐθὺς τῇ 8 Μαΐου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως καταγγέλλον τὴν πρᾶξιν καὶ αἰτοῦν τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ὡς εἶχον πρότερον· καὶ ἀνεστάλησαν μὲν αἱ ἐργασίαι, ἀλλ' ἐπὶ δύο μόνον ἡμέρας, πάλιν δ' ὕστερον ἐπαναληφθεῖσαι ἐπροχώρουν. Ὅθεν τὸ Συμβούλιον ἔγραψε καὶ δεῦτερον τῇ 19ῃ Μαΐου πρὸς τὸ αὐτὸ Ὑπουργεῖον διαμαρτυρόμενον καὶ αἰτοῦν τὴν καταστροφὴν τοῦ παρὰ τὸν νόμον γενομένου ἔργου. Ἀλλὰ τοῦτο συνετελέσθη, ἀγνοοῦμεν πῶς, καὶ ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον, προξενοῦν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ οὕτω νῦν ἀναπεπταμένου χώρου. Τὸν μῆνα δ' ἐκείνον τὸν Μαΐον περιέργως πῶς καὶ ἄλλο τι εἶχε μελετηθῆ κατὰ τοῦ κτίσματος τοῦ Ἀδριανοῦ, ἰδρυσίς ἐν αὐτῷ σταθμοῦ πυροσβεστικοῦ, κατ' αἰτήσιν τοῦ Δημάρχου, ἀλλ' ἀπεσοβήθη τοῦτο, ἐπειδὴ ἠρωτήθη τότε παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἡ γνώμη τοῦ ἡμετέρου Συμβουλίου ἐπὶ τῆς δημαρχικῆς αἰτήσεως καὶ ἀπάντησις ἐστάλη, ὅτι δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπιτραπῆ τὸ αἰτηθέν. Οὕτω ταῦτα γεγόμενα ἱστοροῦνται σήμερον πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὅτι τὸν νόμον, πάντοτε τὸν νόμον ἐπικαλεῖται ἡ Ἐταιρία, τὸ δὲ πότε οὗτος κατισχύει ἢ οὐ, ἀρχόντων ἐν γούνασι κεῖται.

Καὶ ἤδη, κύριοι, καταπαύομεν τὸν λόγον, νομίζοντες, ὅτι ἐν τοῖς μέχρις ὧδε ἐκτεθεῖσι περιελήφθησαν πάντα τὰ οὐσιώδη τῶν ἐν τῷ ἔτει πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας.

Μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ ταμίας τῆς Ἐταιρίας Γεώργιος Νικολαΐδης ἀνέπτυξε προφορικῶς κατ' ἄρθρα τὸν ἐντύπως ὑποβληθέντα εἰς τὴν Συνέλευσιν ἰσολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ τὸν πίνακα τῆς περιουσίας τῆς Ἐταιρίας κατὰ τὴν 31^{ην} Δεκεμβρίου 1892, οἵτινες ἔπονται ἐνταῦθα.